

Piarista füzetek
21.

MIGUEL ANGEL ASIAIN

Piarista istentapasztalat

Miguel Angel Asiain

Piarista istentapasztalat

Piarista füzetek 21.

Sorozatszerkesztő

TŐZSÉR ENDRE SP

1. A piarista karizma ma
 2. Világiak a piarista rendben [iskolában]
 3. A Piarista Testvériség (PIT)
 5. A piarista szolgálat:
A nevelés által evangelizálni Kalazancius stílusában
 6. Dionisio Cueva: Kalazancius és Konstitúciója
 7. Quirino Santoloci: Kalazanci Szent József – A piarista rend alapítója
 8. Piarista hivatásgondozási direktórium
 9. A piaristák folyamatos képzésének direktóriuma
 10. Kalazanci Szent József lelkiisége és pedagógiája
 12. Giovanni Ausenda: A piarista rend története
 13. A szerzetes és a világi piarista identitásának tisztázása
 14. Krisztusba öltözöttek
 15. Világi piaristák
 16. Káptalani direktórium és útmutató
 17. A 46. egyetemes káptalan dokumentumai
 18. Dionisio Cueva: Boldog Celestina Donati
 19. Ruppert József: A piarista diák Rómában
 20. Angel Ruiz: Piarista egyházi közösségek
- [A 4. és a 11. füzet olyan szabályzatot tartalmaz, amely már hatályát veszítette.]

Miguel Angel Asiain

Piarista istentapasztalat

Piarista Rend Magyar Tartománya
Budapest
2016

A FORDÍTÁS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ KIADÁS:
L'esperienza di Dio nello scolopio,
Edizioni Calasanziane,
Casa Generalizia dei Padri Scolopi, Roma, 1992.

FORDÍTOTTA:
Domokos György

A FORDÍTÁST A SPANYOL EREDETIVEL EGYBEVETETTE:
Tózsér Endre SP

© Miguel Angel Asiain, 1992

© Hungarian translation Domokos György, 2016

TARTALOM

Előszó	7
I. A jelenlegi helyzet feltárása	11
II. Istenünk lenyűgöz minket	29
III. Ő a láthatatlan Isten képmása	46
IV. Örökségünk: Kalazancius megtapasztalta Istent	60
V. Nincs istentapasztalat az emberek melletti elköteleződés nélkül	77
VI. Isten megtapasztalásának útja	96
VII. A karizmával rendelkező út megélése mint istentapasztalat	116
VIII. Isten megtapasztalása: a piarista rend jövőjének útja	141
IX. Javaslatok kiábrándult rendtagok számára	155
Irodalom	167

ELŐSZÓ

Aki figyelemmel kíséri a piarista rend megújulási törekvéseit, nem lepődik meg azon, hogy a spanyol és az olasz kiadás után most magyarul is megjelenik ez a könyv. E megújulás kiindulópontját élettapasztalatunk középpontja szolgáltatja, és így minden rendtársunkat érinti. A magyar kiadással az egyes rendtagok és a szerzetesközösségek számára szeretnénk szolgálatot tenni, amennyiben spanyolul, illetve olaszul nem tud mindenki. Reméljük, a könyvet a piarista szolidaritás ugyanolyan megnyilvánulásai fogadják majd, mint amilyenel készült.

A kötetben sorakozó reflexiók az előttünk álló hatéves időszakra tervezett dinamizmus ihlető forrásául szeretnének szolgálni, hogy a rend minden lelkipásztori tevékenysége egy mindent átfogó téma körül csoportosuljon.

Az egyes rendtartományokkal való első kapcsolatfelvételünk óta igyekeztünk fokozott hangsúlyt adni néhány konkrét ténynek.

Először is emlékeztetünk az 1990-ben az egyetemes káptalan előkészületeként a DIS (*Departamento de Investigación Sociológica*) [Szociológiai Kutatóintézet] által készített felmérésre, amelyről úgy véltük, olyan gazdag tára a rendre vonatkozó adatoknak, hogy kár volna valamilyen módon nem bevonni a következő hatéves időszak megtervezésébe.

A DIS felmérésének kérdései, az arra adott válaszok és az egyetemes káptalanon megtárgyalt fő kérdések, sőt a jövőre vonatkozó tervek között azután összhang volt felfedezhető, főként a programszerű irányelvek tekintetében.

A földrajzilag távol eső, felfogásban mégis hasonló egyházi megnyilatkozásokban, mint a braziliai püspöki kar „testvériségi kampánya” vagy a milánói „terv a közös lelkipásztori

munkára”, egyaránt azt látjuk, hogy a hívők figyelmének és eltérő élettapasztalatának (plébániai munka, mozgalmak, kampányok, hittanítás, liturgia, stb.) együttes összefogására az *évenkénti nagy témák* választásának módszerét használják, amely jól összpontosíthatja a lelkipásztori tevékenység erőfeszítéseit és nagyobb hatékonyságot is képes felmutatni, hiszen az elérendő cél folyamatosan jelszóként él a hívőkben.

A fenti megállapítások arra ösztönöztek bennünket, hogy a DIS által meghatározott kilenc kulcskérdésből kiválasszunk hatot, amelyet az elkövetkező hat esztendőben figyelmünk homlokterébe kívánunk állítani.

A brazíliai és milánói mintákhoz hasonlóan, ahol az említett nagy témákat egy-egy alapidokumentum (Brazília), illetve részletes lelkipásztori útmutatás (Milánó, Martini érsek munkái) formájában teszik közzé, mi a rendünket illető alaptémákat könyv formájában tárjuk elő s ezek szerkezetét azután a minket megihlető tapasztalatok által megkívánt rend szerinti rendszerezzük. Ez annyit jelent a gyakorlatban, hogy hármas felosztást fognak követni, a klasszikus három igének megfelelően: *látni, ítélni, cselekedni*.

Az első szakaszban, vagyis a *látni* szakaszában az a szándékunk, hogy mindenkire közelebb hozzuk a szóban forgó egységes téma élő valóságát. Itt sorakoznak a szociológiai felmérés adatai, ha vannak ilyenek, s itt kíséreljük meg a téma objektív és realista kifejtését, hiszen az egész művelet arra irányul minden esetben, hogy javítsunk a jelenlegi állapoton. Ez a kritérium az alapja az életvizsgálat módszerének, amely ennek az eljárásnak a lényegét képezi. A dolgok helyes felmérése már félig megtett út, amelyhez a következő két szakasz csatlakozik.

Az *ítélni* szembeállít bennünket a valósággal, Isten igéjének, a tanítóhivatal tanításának és a teológiai forrásoknak a keretébe illesztve azt. A valóság így nyerhet hitbéli perspektívát. Ez jelentheti meggyőződéseink támogatását, ezáltal vesszük még inkább birtokba belső motivációinkat és ez lehet cselekedeteink mozgatórugója is. Itt határozhatjuk meg tetteink okait és céljait.

Végezetül a folyamat a *cselekedni*ben csúcsosodik ki, ekkor rajzolódnak ki bizonyos lehetséges irányvonalak, a hozzávaló eszközökkel és technikákkal, amelyek a célok elérését segíthetik. Ez a hatékonyság szakasza. Mi a teendő, kinek kell azt megtennie, hogyan és mikor. Itt tehát cselekvési programok szerepelnek.

A mostani, 1991/92-es évben (mindenki igazítsa ezt saját naptárához, a szükséges átmenetek idejének megfelelően) a választott témánk: *A piarista istentapasztalat*. Ez nem csupán a DIS-felmérés által meghatározott első számú kulcskérdés, hanem választ szeretne adni arra a káptalani irányelvre, amelyet a II. csoportban az első helyen találunk („Jézus követése, az egyedül szükséges”), s amelyet így fejt ki a káptalani dokumentum: „A rend egészében, minden szinten, elsőrendű feladatnak kell tekinteni az elkövetkező hat esztendőben a piaristák jellegzetes lelkiségének visszaállítását, amelyben egységbe kerül az Istennek szenteltség, az életközösség és a szekularizációval, az aktivizmussal és a jelenlegi lelki hiányosságokkal szembenéző misszió.”

Ugyanezt maga az egyetemes káptalan is érdemesnek találta kifejteni, a következő célkitűzés formájában: „Minden esztendőben, megfelelő eszközökkel és időráfordítással elő kell segíteni és ösztönözni kell a rendtagok istentapasztalatát.” Ezt a célkitűzést magáévá tette a Generálisi Kongregáció által kiadott *Kétéves tervzet (1991–1993)*, az alábbiak szerint: „Meg kell fogalmazni 1992 februárjáig a piarista rend istentapasztalatra vonatkozó alapidokumentumot.”

Bízunk abban, hogy kezdeményezésünk jó fogadtatásra talál majd, és hogy ez a szerény munka kellő alapot szolgáltathat a folyamatos képzés különböző szakaszaiban lévők számára. Reméljük, mindnyájunkat – egyénenként, közösségenként és rendtartományonként is – segíteni fog abban, hogy jelentős lépéseket tegyünk előre a kitűzött célok megvalósítása felé.

Némi késéssel kerül elétek ez a dokumentum – reméljük, ezt megbocsátjátok –, hiszen még a hatéves periódus szervezésének elején tartunk. Fontos volt számunkra, hogy az évenkénti

ritmust el ne szalasszuk, ígéletünkhöz híven. A második dokumentum máris készüléfében van, amely a piaristák közösségi életének nagy témáját fogja felölelni.

Adja az Úr, hogy kezdeményezésünk olyan szintre juthasson el, mint a példaképnek tekintett brazil és milánói minta, amelyek alapján évenként igyekszünk egy-egy átfogó témával előállni.

Jó utat! Egy úton járunk: Isten felénk közelít, mi pedig Istenhez szeretnénk közelebb kerülni.

Josep Maria Balcells
generális

I. A JELENLEGI HELYZET FELTÁRÁSA

A rend jelenlegi állapota az istentapasztalatot illetően

Amikor javaslattal állunk elő a piarista rend istentapasztalát, illetve annak elérését illetően, nem indulhatunk ki másból, mint a jelenlegi helyzetből. Vajon milyen ma a piaristák istentapasztalata? Hogyan élük ezt meg?

Ők maguk mondták el ezt nekünk, nem is sok idővel ez előtt. 1990 decemberének közepén kerültek kiadásra a madridi „Departamento de Investigación Sociológica” (DIS) által végzett felmérés eredményei.¹ Az alábbiakban ezekre az adatokra támaszkodva vázoljuk fel a jelenlegi helyzetet a tárgyalt szempontokból, személyes vélemények alapján.

A vizsgálat eredményeit ezután némileg összefoglaljuk, százalékos mutatók és grafikonok segítségével, majd megkíséreljük keresztény szempontból értelmezni is ezeket. Ez lesz kiindulásunk mindahhoz, amit e könyv bemutatni szándékozik.

I. ELŐZETES MEGFONTOLÁSOK

Mielőtt belemerülnénk témánk tárgyalásába, előre kell bocsátanunk néhány általános megjegyzést, amelyek könnyebbé tehetik az adatok értelmezését és megértését.

¹ *Consultazione personale degli scolopi circa i nuclei programmati per il Capitolo Generale 1991. Analisi dei dati. Suggestimenti operativi - DIS, Madrid.* (A magyar rendtartomány adatai nem szerepelnek ebben a felmérésben. - A szerkesztő.)

a) Az istentapasztalatot sem megmérni, sem mennyiségileg kimutatni nem lehet. Vannak azonban erre utaló közvetett jelek, amelyek azonban eltérnek a megszokottaktól. Senkinek nem lesz attól több istentapasztalata, hogy napi félóránnyival több személyes imádságot végez. Meglehet, hogy megalázó és zavarba hozó részletek nagyszerűbben hordozzák Isten jelenlétét, mint a felemelő és előrevivő alkalmak. Isten megtapasztalása nem egyenesen arányos a bizonyos cselekedetek végrehajtására fordított idővel, bármilyen jó szándékkal lát is ezeknek az ember, sőt még azzal az élettapasztalattal sincsen szoros összefüggésben, hogy valakinek az ügyei pompásan haladnak előre.

b) A fent említett felmérésre adott válaszok kétségtől több mint elégségesek ahhoz, hogy általánosságban beszélhessünk a piaristák helyzetéről. A csoport 82,70%-a adott válaszokat, és minthogy az életkor szerinti megoszlás is nagyon jól megfelel a rend átlagos mutatóinak, kimondhatjuk, hogy igen megbízható felméréssel állunk szemben.

c) Természetesen feltételezzük a feltett kérdésekre adott válaszok abszolút őszinte voltát. Nincs is okunk ebben kételkedni. Az őszinte válaszadást elősegítette részben a névnelküliség, részben az a tény is, hogy a csoportok – rendtartományok –, amelyekben a válaszok összesítése történt, kellően nagyok voltak ahhoz, hogy elősegítsék az őszinte és spontán válaszadást. A felmérés megbízhatóságát biztosítják ezenfelül a kivitelezés műszaki paraméterei is.

II. AZ ADATOK ELEMZÉSE

A) ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

1. Ha néhány szóval, általánosan akarjuk összefoglalni, milyen is a piaristák istentapasztalata, választhatjuk azt a címet is, amely az egyik piarista újságban többször megjelent cikket vezette be: „A piarista rend jó egészségnek örvend.”

Valóban: a piaristák 82%-a vallja habozás nélkül, hogy tapasztalják, érzik, hallgatják Istent, és mindez a belső élet egy teljes esztendéjére vonatkozik felmérésünk szerint. Mindössze a megkérdezettek 2%-a mondta azt, hogy „szinte semmit” sem érez, míg 16%-a azt vallja, hogy „valamit érez”. Ezek az adatok abszolút értelemben objektíve meglepőek.

Amikor azután az adatok elemzését csoportokra lebontva is elvégezzük, kitűnik, hogy a legszilárdabbak az előjárók ezen a téren, hiszen 7%-kal állnak az átlag felett, azaz a pozitív tartalmú válaszok az egész csoport 89%-ától érkeztek, és az abszolút negatív válaszok 2% helyett annak csak felét, 1%-ot tesznek ki. Az ellentétes oldalon, a legrosszabb helyzetben e téren a pap-pá nem szentelt piaristák vannak, ahol az összes negatív válasz aránya az átlagos 18% helyett már 32%.

2. Ezen a ponton azonnal szembeötlik az a tény, hogy a rend 1991 júliusában Aricciában megrendezett egyetemes káptalanának úgynevezett „belső elemzésében”, amikor kiválasztották a résztvevők az öt-öt legpozitívabb és legnegatívabb jellemzőt a rend jelenére vonatkozólag, ezek között nem szerepelt az istentapasztalat. Meglehetősen logikusnak tűnik, hogy nem került be a negatív jellemzők közé, de miért nem említették vajon a pozitív jellemzők között? Hiszen az érintett csoportnak valóban ilyen szilárd tudata van e dologról, ráadásul a káptalanon nagy volt az előjárók részaránya, akik különben is kiemelkedni látszanak ezen a téren, és még a DIS felmérését is ismerték, amely ezen a tanácskozáson alapvető dokumentumként, hivatkozási pontként szerepelt. Hogy-hogy nem említették tehát a rend kiemelkedő jellemzői között az istentapasztalatot? A dolog mindenestre elgondolkodtató.

3. Vannak azonban más figyelembe veendő tényezők is. Amikor az egyetemes káptalan számba vette a szerzetesi életünk számára problémát jelentő tényezőket és ezeket fontossági sorrendbe állította, a nyolcadik helyre került a következő: „A korunkra jellemző középszerű élet, amelynek oka a sivár lelkiesség.” Akkor hát feltesszük a kérdést: mennyire befolyásolhatja ez a tényező piarista valóságunkat, hogyha a rendtagok 82%-a

vallja, hogy túlsordulóan bőséges istentapasztalattal rendelkezik? Ez a befolyás nem lehet számottevő, mégis a „problémák” körében tartják számon. Ez nehezen érthető, hacsak nem tételezzük fel azt, hogy az istentapasztalat olyan többértelmű, rendkívül eltérő módon értelmezhető fogalom, amely nem írható körül egyértelműen.

Első ránézésre mindenesetre az idézett adatok kételyeket ébresztenek az emberben az iránt a pozitív értékelés iránt, amellyel a csoport magát az istentapasztalat terén jellemezte. Valóban olyan bőséges-e a válaszolók istentapasztalata, ahogy azt ők maguk érzékelik és elmondják? Ennek megítéléséhez nem elegendők a közvetlen válaszadás eredményei, meg kell ezt erősíteni bizonyos korrelációk segítségével, amelyek a válaszokat kézzelfoghatóbbakká teszik. Ez nem azt jelenti, hogy kételkedünk felmérésünk eredményében. Már kifejeztük korábban is azt a véleményünket, hogy a felmérés mind módszerét tekintve, mind a kapott válaszok számát tekintve több mint szükséges alapot nyújt ahhoz, hogy megbízzunk eredményeiben. Nincs semmi ok arra, hogy kételkedjünk a megfelelésben a válaszok tartalma és a piaristák őszinte érzései és gondolatai között. A felmérés nagy előnye éppen abban áll, hogy amit egy helyen általános értelemben állít, az máshol más indikátorok segítségével is kimutatható.

4. Az istentapasztalat állapotával kapcsolatos optimizmusunk ellenére nem mehetünk el szó nélkül amellett a 18%-nyi ember mellett, akik azt állítják, hogy semmilyen (2%), illetve alig valamilyen (16%) istentapasztalattal rendelkeznek. Maguk a felmérés készítői, az adatot kiemelve a következőkre mutatnak rá: „Az istentapasztalat az a gyökér, amely táplál, hogy hűségesen és tudatosan megmaradjunk a szerzetesi élet útján. E nélkül az alapvető tapasztalat nélkül elvész szemünk előtt Isten abszolút voltának értelme a megszentelt életben. Éppen ezért, azoknak a rendtagoknak, akik ilyen helyzetben találják magukat, azt ajánljuk, hogy gondolkodjanak el ezen és keressék azokat a helyzeteket, amelyek elősegíthetik az élő és előrevivő istentapasztalatot.”

B) KORRELÁCIÓK

a) *Az ima*

1. Az istentapasztalat első konkrét indikátora, amellyel foglalkozott a felmérés, a személyes ima volt. Azonnal feltűnik, hogy a piaristáknak csak mintegy 45%-a vallja, hogy a személyes imádság számára „nagyon pozitív” (12%), illetve egyszerűen „pozitív” (31%) dolog. Hogyan lehetséges ez, amikor ugyanezeknek a rendtagoknak 82%-a vallotta kiemelkedőnek istentapasztalatát, ezek közül csak 45% tartaná pozitívnak az egyéni imádságát? Mintha az istentapasztalatnak nem is volna semmi köze az imádsághoz, vagy csak nagyon távoli kapcsolatban állna azzal.

Ez a szembeötlő, általános szinten érvényes logikátlanság azonban a részletek korrelációinak vizsgálatában már nem tűnik ilyen nagyinak. E korreláció a következőket emeli ki:

- az a 44%, aki a személyes imádságot élete nagyon fontos részének tekinti, azt is vallja, hogy istentapasztalata erős, és ez megfelel annak a 40%-nak is, aki imádságát pozitívan értékeli. Vagyis a megélt valóság talaján kimondható, hogy az istentapasztalat együtt jár az imádsággal, legalábbis, amikor mindkettő pozitív;
- az az 58%, aki azt állítja magáról, hogy elhanyagolja az imádságot, vagy legalábbis nem végzi hűségesen, azt vallja magáról, hogy szinte semmilyen istentapasztalattal sem rendelkezik;
- végül az az 53%, aki azt mondja magáról, hogy rendszeres az imaélete, egyben azt is állítja magáról, hogy alig van istentapasztalata.

2. Egy másik elem, amely az adatok tanulmányozásakor felhívja magára a figyelmet, az a tény, hogy a még képzés alatt álló piaristák mutatói egy kevéssel az átlag alatt maradnak, és hogy éppen ennek a csoportnak 41%-a tartja úgy, hogy kevés időt szán a személyes imára, illetve, hogy olykor hűen végzi az

imádságot, olykor pedig hanyagul. Ha ehhez még hozzáadjuk azt a további 10%-ot, aki nyíltan azt állítja, hogy elhanyagolja az imádkozást, kialakul az a kép, hogy a képzés időszakában lévők cseppet sem tűnnek ki a személyes imádságban való buzgóság terén. Ennek inkább az ellenkezője igaz.

Erre talán magyarázatot lelhetünk az idevonatkozó kérdés megfogalmazásában. Ez ugyanis kifejezetten a közösségi imát kiegészítő, külön végzett személyes imádságra vonatkozik, és a fiatalok sokszor nagyobb jelentőséget tulajdonítanak éppen a közösségi imának.

3. A rendelkezésünkre álló adatok segítségével elkészíthetjük a személyes ima és az istentapasztalat közötti összefüggések rendszerét. Ennek alapján kijelenthetjük, hogy míg az istentapasztalat feltétlenül szükséges a piarista életében, nem hanyagolható el a személyes imádság sem, és ebben az értelemben kellene változtatni a piaristák imagyakorlatán.

Feltételezhetjük, hogy az egyes rendtagok számára más-más jelentéssel bír az istentapasztalat fogalma, és ezért az egyes személyeknél fontos tényezők más személyeknél nem alkalmasak e vizsgálódásra. Éppen ezért, jóllehet a többség abban a tudatban él, hogy kielégítő az istentapasztalata, a számarányok érthetően csökkennek, amikor a részletek felől érdeklődünk, ugyanis az egyes rendtagok más-más korrelációs értéket tulajdonítanak ezeknek az istentapasztalatra vonatkoztatva.

b) Lelki élet és apostoli munka

Nincs kétség afelől, hogy az istentapasztalatot alkotó tényezők között szerepel az is, mennyire tudjuk az élet eseményeit elfogadni az Atya kezéből. E nélkül ugyanis veszélyes kettősségben élnénk, amely felőrölné egész létünket. A szerzetesi életben olykor felbukkanhat a törekvés, hogy különválasszuk a tapasztalatot és a konkrét életet; egyik oldalon a személyes ima és a ki tudja milyen tartalmú élettapasztalat áll, a másikon pedig a meglévő vagy éppen hiányzó emberi képesség tények, körülmények és események feldolgozására, különösképpen, ha ezek nem kedvezőek.

1. Hogyan élik meg a piaristák életük eseményeit? Vajon hittel, abban a meggyőződésben, hogy minden Isten ajándéka, bármi történjék is? Ebben is, általános szinten igen kedvezőek a válaszok: a rendtagok 69%-a vallja, hogy „nagyon a nyitott”, vagy legalábbis „meglehetősen nyitott” erre az ajándéokra.

Az ellentétes oldalon csupán a piaristák 3%-a áll, akik minden köntörfalazás nélkül kijelentik, hogy életük nem segít nekik abban, hogy az Atya művét felfedezzék mindennapos személyes történéseikben. Csupán 4%-nyi azoknak az aránya, akik csekély kapcsolatot éreznek lelki életük és apostoli munkájuk között.

2. Ennek kapcsán újabb közvetlen összefüggésre figyelhetünk fel, hiszen azoknak 54%-a, akik erős istentapasztalatot mondanak magukénak, egyben nagyon készek arra, hogy az élet eseményeit Isten kezéből jövő ajándékként fogadják el. Ha még hozzátesszük, hogy ugyanezeknek további 42%-a nagyon nyitottnak mondja magát e jelek megértésére és megélésére, arra a következtetésre juthatunk, hogy az istentapasztalat együtt jár azzal a képességgel, hogy létünk eseményeit keresztény módon fogjuk fel.

Ugyanakkor utalnunk kell arra a tényre, hogy az istentapasztalatra magára vonatkozó kérdés esetében kapott 82%-nyi pozitív válasz messze felülmúlja azt a 69%-ot, amely a lelki élet és apostoli munka harmóniájára irányuló kérdés pozitív válaszainak arányát jelenti.

Az ellentétes oldalon azoknak a 81%-a áll, akik azt vallják, hogy „szinte semmilyen” istentapasztalattal nem rendelkeznek, válaszukban elismerik, hogy az élet eseményeinek keresztény értelemben vett elfogadásának képességével „valamennyire” (27%), „nagyon kevésbé” (27%), illetve „egyáltalán nem” (27%) rendelkeznek.

3. Hasonlóképpen kiemeljük azt is, hogy ahol buzgó a személyes imádság, az élet tényeit nagyon keresztényen értelmezik és fogadják el (60%), vagy legalábbis meglehetősen keresztény módon (36%). Viszont az imádságot elhanyagolók, illetve kevésbé fontosnak tartók között csupán mintegy 9%-a mondja

azt, hogy képes létét az Úr kezéből jövő ajándékként elfogadni. Arra kell tehát következtetnünk, hogy a személyes imádság segít egy ilyesféle elfogadást.

4. A korosztályokat tekintve a képzés, a tanulás időszakában állók a többiekénél könnyebben fogadják úgy az eseményeket, mint Isten adományait, még az előljárók válaszainál is 4%-kal jobbak a válaszaik; de az is igaz, hogy ha az összes, pozitív tartalommal rendelkező választ tekintjük (nagyon nyitott vagy meglehetősen nyitott), akkor az előljárók kerülnek e kérdésben a vezető helyre.

Nem szabad azonban azt sem elfelejtenünk, hogy ez a kérdés ugyan az események mint Isten adományainak hitben való elfogadására vonatkozott, de utalt a lelki élet és az apostoli munka szoros kapcsolatára is. Nos, jól tudjuk, hogy a képzés alatt álló piaristák még nem végeznek olyan apostoli munkát, mint a fogadalmas rendtagok. Talán ez a tény magyarázatul szolgálhat néhány válasza, illetve a számarányok furcsa alakulására.

c) A piaristák aktivizmusa

Az aktivizmust olyan bajként szoktuk emlegetni, amely megfertőzi a szerzetesi életet és megrontja legjobb gyümölcsseit. Az aktivizmus azonban nem tévesztendő össze Isten országának hatékony hirdetésével. Az a tévhit is elterjedt, hogy az aktivizmus összefügg az istentapasztalattal, és általában ez utóbbi hiányában szoktak az előbbi mögött menedéket keresni. Hogyan áll ez tehát a piaristák körében?

1. Elsőként az az adat elgondolkodtató, hogy a piaristáknak csak mintegy 6%-a mondja magáról, hogy „nagyon lekötik a teendői”. Persze 41% azoknak az aránya, akik úgy gondolják, „meglehetősen lekötik őket teendőik”, de úgy tűnik, ezt rögtön igazolni és magyarázni akarja azzal a mondattal, mely szerint „ez is az imádság egy módja, és így is lehet az Úrral találkozni a felebarátokon keresztül”. Egy kicsit több mint a fele a rendtagoknak (52%) úgy tartja, kiegyensúlyozott életet él az ima és a cselekvés szempontjából.

Ugyanakkor el kell azon gondolkodni, hogy az aktív korú, vagyis 65 évesnél fiatalabb piaristáknak több mint a fele véli úgy, méghozzá minden életkorszámban, hogy szinte megfojtja a sokféle tevékenység, nem számítva ide azon keveseket, akik a cselekvést imádságként fogják fel.

2. Egyébként az aktivizmus és az istentapasztalat között fordított korrelációt találunk, mind a pozitív, mind pedig a negatív oldalon. Valóban: azoknak a 85%-a, akik azt vallják magukról, hogy „szinte semmilyen” istentapasztalattal nem rendelkeznek, megfelel azoknak, akik „nagyon” (43%), illetve „meglehetősen” (42%) belemerülnek az aktivizmusba. Ez a kapcsolat ugyanakkor a pozitív oldalon is fennáll: azok között, akiknek erős istentapasztalatuk van, senki nem vallja magáról, hogy fojtogatná a tevékenységek, és csak 21%-uk mondja, hogy „meglehetősen” elmerül ezekben. Itt látjuk, mint jelent, hogy „a tevékenység is lehet az imádkozás egyik módja”.

Ha tehát kapcsolat áll fenn az aktivizmus és az imádság hiánya között, és tudjuk, hogy a 65 évnél fiatalabb piaristák nagyobbik fele azt vallja magáról, hogy „meglehetősen” lefoglalják különböző tevékenységek, hogyan lehetséges, hogy ennyi pozitív válasz érkezett az istentapasztalatra vonatkozólag. Másfelől, ha valóban így van, és figyelembe vesszük, hogy az aktív korú rendtagok aránya meglehetősen nagy, megfelelő súllyal kell foglalkozni az imádsággal a rendben, egyébként veszélyes útra lépünk, ahol a szerzetesi élet alapjait kockáztatjuk.

3. Amint vártuk, a személyes imaélet és az aktivizmus között szoros a kapcsolat. Amilyen mértékben nő az egyik, olyan mértékben csökken a másik. Valóban: az erős istentapasztalattal bíróknak csak mintegy 17%-a merül el „meglehetősen” a tevékenykedésbe, ellenben az ezt elhanyagolóknak csupán 19%-a állíthatja magáról, hogy lelki életét viszonylagos kiegyensúlyozottság jellemzi.

A fentiek szerint tehát a kapcsolat az említett két tényező között fordított: a nagyobb aktivizmusnak megfelel a személyes imával való kisebb fokú törődés; ez pedig azt jelenti, hogy

az aktivizmus gyengíti az istentapasztalatot és hátráltatja az odaadó személyes imádságot.

4. A háttérben egy mindmáig megoldatlan probléma áll. A piaristák a múltban olyan képzést kaptak, amelynek segítségével leginkább konventuális-monasztikus típusú lelkiségre tehettek szert. Az ettől a múlttól való megszabadulás és a ténylegesen aktív életnek megfelelő lelkiség megélése olyan kihívást jelent a rend számára, amelyre mind ez idáig nem sikerült kielégítő választ adnia. Ez a helyzet pedig érezhetően befolyásolja a felmérés egyes kérdéseire adott válaszokat is.

d) Liturgikus élet

Láttuk tehát, hogyan élik meg a piaristák a személyes imádságot; most vizsgáljuk meg, milyen élettapasztalatuk van a liturgiával kapcsolatban. Itt a közösségi liturgikus életre gondolunk elsősorban, ezen belül is a zsolozsmázásra.

1. Adatainkból kitűnik, hogy a válaszolók 53%-a számára ez a közös imádság „nagyon” vagy „meglehetősen” pozitív élményt jelent. Ugyanakkor észre kell vennünk: 17% kijelenti, hogy gyakorta nem zsolozsmázik, 13% pedig azt, hogy nagyon elvétele teszi. Ez tehát nem attól függ, hogy valakit az egyházi törvénykönyv a zsolozsma imádkozására kötelez-e vagy sem, hiszen az idézett adatok éppen papoktól származnak.

Úgy tűnik, hogy ezek az adatok nagyobb szabadságról árulkodnak a zsolozsmázás tekintetében, mint az a korábbi években érzékelhető volt. Általában igaz, hogy sem a diakónusok, sem a papok nem érzik magukra nézve olyan egyértelműen kötelezőnek a zsolozsmázást, mint például a II. vatikáni zsinat előtt. Ez olyan adat, amely a válaszok alapján tárul elénk.

2. Az adatok alapján egyértelmű a szoros kapcsolat a zsolozsmázás és az istentapasztalat megléte között. Akik erős istentapasztalatról tanúskodnak, ugyanazok a személyek, akik magas százalékban elvégzik a zsolozsmát és ezt úgy is élik meg, mint e tapasztalat megszerzésének kiváltságos helyét. Hasonlóképpen, akik viszont gyengének tartják istentapasztalatukat, negatívan viszonyulnak a zsolozsmához is.

3. Olykor megkísérlik szembeállítani a személyes imádságot a liturgiával, és van, aki maga is antagonisztikusan éli meg a kettő különbségét. Hogyan áll ez a piaristák körében?

A kapott válaszokból kiindulva azt felelhetjük, hogy ennek éppen a fordítottja igaz a rendben. Akik gazdag személyes imaélettel rendelkeznek, és azt életük jelentős részének, pozitív tényezőnek könyvelik el, egyben a zsolozsmázásról is nagy százalékban (79%) pozitívan nyilatkoznak. Ugyanakkor azoknak a személyeknek, akik a zsolozsmát saját bevallásuk szerint „igen elvétve” gyakorolják, mindössze 6%-a állítja, hogy személyes imaélete „nagyon pozitív”.

Az ellenkező oldalon a felmérés azt mutatja, hogy a személyes imádságot elhanyagoló vagy háttérbe szorító személyeknek mindössze 21%-a vélekedik a zsolozsmázásról pozitív értelemben (ezen belül 13% „nagyon pozitívan”).

Érdemes megfigyelni azt a tény is, hogy akik a személyes ima területén hűségesnek mutatkoznak és mégis kevés értéket jelent ez számukra, 30%-ban megegyeznek azokkal, akik ezzel ugyanígy állnak a zsolozsma területén: hűségesen elvégzik, de kevés gyümölcsöt látják.

A végkövetkeztetés tehát ezen a téren az kell, hogy legyen: az adatokból nem állapítható meg, hogy a piaristák szembeállítják-e magukban a személyes és a közösségi imádságot. Inkább az a kép rajzolódik ki elénk, hogy két olyan tényezőről van itt szó, amelyek kölcsönösen befolyásolják és meglehetősen meg is határozzák egymást.

4. Azok, akik nagyon el vannak merülve a különféle tevékenységekben, keveset imádkozzák a zsolozsmát, és kevés hasznát is látják. Akik viszont megőrizték az imádság és a cselekvés közötti egyensúlyt az életükben, a zsolozsmázásról nagyon pozitívan (27%) vagy legalábbis pozitívan (48%) vélekednek. Amint csökken a személyes egyensúly a két tényező összehangolásában, együtt csökken vele a válaszokban a zsolozsmáról alkotott megítélés.

5. Jól tudjuk, hogy a liturgikus életben az eucharisztia megünneplése áll az első helyen, és az eucharisztia kommunió. Az

eucharisziát a közösség együtt éli meg, az eucharisztia teremti meg, illetve teremti újjá a közösséget. Ugyanakkor a zsinatnak ez a teológiai megállapítása nagyon gyengén mutatkozik meg a rend közösségi tapasztalatában. Ezen pedig el kell gondolkodnunk.

Ténylegesen, ha általánosságban vesszük szemügyre a kérdést, azt láthatjuk, hogy ezt a kölcsönös kapcsolatot saját közösségében a válaszadóknak 7%-a érzi meglevőnek, és tegyük hozzá még azt a 29%-ot, akik ezt meglehetősen meglevőnek érzik. E kettőnek az összege 36%, és ez azt jelzi, hogy a közösségteremtő eucharisziáról alkotott felfogás még távol esik a piaristák közösségi életétől. Az eucharisztia a piaristák életében még nem jelenti azt a centrumot, amely a közösséget létrehozza.

6. Valamennyi csoportra jellemző az eucharisziának ez a gyenge befolyása a közösségi életre. A legderülátóbbak ezen a téren mindazonáltal az előjárók, őket pedig a képzés időszakában lévő piaristák követik. Egyébiránt éppen a piarista szerzetespapoknak van a leglesújtóbb véleményük erről a kölcsönhatásról. Ebből következik, hogy az eucharisztia megünneplése és megélése ápolandó tényezők a renden belül, a közösségi élet előmozdítása érdekében.

7. Elgondolkodtatóak ezek az adatok: hogyan lehet a megkérdezettek 82%-ának pozitív véleménye saját istentapasztalatáról, ha csupán 36%-uk számára pozitív az eucharisztia megélése? A többiek istentapasztalata pusztá benső jámborság volna, mindenféle kapcsolódás nélkül a mindennapos élethez? Akkor hát milyen tapasztalatról van itt ténylegesen szó? Csak „intimizmus” volna ez, amely nem válik valósággá és kézzelfoghatóvá a közösségi életben és az eucharisziában? Ilyen keveset jelentene „a közösségépítő eucharisztia” a rendtagok istentapasztalata szempontjából? Akkor hát milyen eucharisziát ünneplünk mi voltaképpen?

8. Emlékeztetünk itt a felmérésben foglalt egyik javaslatra: „Szükséges fokozni a szolozsmázáson való tevékeny részvételt, hogy ez a liturgia táplálja és segítse a csoport hitét, és be

kell vonni a mindennapok tapasztalatait is az imádság dinamizmusába” (48. o.).

e) Az imaélet nehézségei

Azt is megkérdeztük a piaristáktól, hogy minek tulajdonítják az imaélet terén tapasztalt nehézségeket. A válaszok a százalékarányok adta fontossági sorrendben a következők voltak:

- 29% válaszolt úgy a kérdésre, hogy nem talál olyan komoly akadályokat, amelyek hátráltatnák személyes imaéletét;
- 25% abban látja a gondot, hogy hiányzik benne az egyensúly a tevékenység és az imádság között, és inkább az aktivizmus felé hajlik;
- 20% szerint ott a hiba, hogy nem éli meg kellően a hitben való egységet a testvérekkel;
- 10% azt jelzi, hogy nincs kellő nyugalma és ideje az imádságra, amely a munkától elvonja őt;
- 9% azt jelöli meg, hogy nem tartja kellőképpen szinten lelki képzettségét;
- 7% pedig úgy véli, hogy egy bizonyos negatív szekularizációban él.

f) Kísérés és segítségnyújtás a lelki életben

Nem kirívó dolog, hogy valaki lelki élete fejlődésének folyamán, Jézus követésében nehézségekbe ütközik. Kihez fordulnak a piaristák ilyen helyzetben?

A múltban ez a szerep az úgynevezett lelkivezetőt illette meg, akit ki is használtak ezen a téren; feladatát nem határozták meg pontosan, s a súlyát sem érezték kellőképpen. Mégis jelentős szerepet töltött be számos szerzetes belső alakulásában.

Később a lelkivezető alakja és szerepe csökkent, ez a szolgálat gyakorlatilag megszűnt, gyakran le is járatódott. Az utóbbi időben mégis újra felértékelődik egy olyan személy jelentősége, aki mások segítségére lehet a lelki élet területén, tanácsadóként az egyes személyek mellett, testvérként, baráti kezet nyújtó segítőként a Jézus-követés útján.

1. Először is egy adat: a megkérdezettek 19%-a nyilatkozott úgy, hogy senkihez sem fordul, vagyis nincs lelkivezetője. Ezen a ponton az aktív korú piaristák körében az arány (20,5%) meghaladja a teljes csoport átlagát. Ez az arány csökken a képzési időszakban lévők ideszámításával, akik gyakrabban fordulnak segítségért a lelkivezetőhöz.

2. A többiek több embertől kapnak támogatást hasonló helyzetben. Alkalomszerű esetekben (15%) a renden kívül álló személyekhez fordulnak segítségért. Jóllehet 21% azt állítja, hogy a lelkivezető, a gyóntatója vagy egy másik piarista van ilyenkor segítségére, csupán 3% mondja azt, hogy ez a másik piarista éppen az előjárója. Nincs kétség tehát afelől, hogy a piaristák között nincs meg az a szokás, hogy elmenjenek az előjárójukhoz saját lelki problémáik megoldásában segítséget kérni. Talán e mögött az is megbújik, hogy maguk az előjárók sincsenek kellően tudatában, hogy testvéreik pásztorának kell lenniük, valamint az a tény is, hogy a rendtagok kevés bizalmat táplálnak általában előjárójuk iránt. Mindazonáltal a piaristák 18%-a vallja azt, hogy gondjaival a közösség valamelyik másik tagjához fordul.

3. A megkérdezettek csaknem egynegyedének nincs semmilyen lelkivezetője, és az esetek jellege szerint fordul különféle személyekhez segítségért.

g) Egyéb tényezők

A kiemelt témák áttekintése után kívánatos volna itt megjelölni még olyan fontos tényezőket, amelyek befolyásolják az istentapasztalat milyenségét.

Egy ezek közül a személyes megkülönböztetés (döntés). Hiszen lehet-e hiteles istentapasztalata valakinek, ha életét nem döntések sorozataként éli meg? Nos, a piaristák egyötöde állítja, hogy nem él a személyes megkülönböztetéssel. Egy további húszszázaléknyi szerzetes bevallja, hogy igen kevésbé jellemző ez az életében, és végül egy harmadik húszszázaléknyi állítja magáról, hogy kifejezetten gyakorolja ezt életében.

Ha fontos a személyes megkülönböztetés, nyilván nem kevésbé az a közösségi megkülönböztetés sem, hiszen közösségi életformát élünk. Mégis a rendtagok 54%-a nem érzékeli életében a közösségi megkülönböztetések jelentőségét. Itt egy történelmi ténnyel állunk szemben, pontosan azzal, hogy a piaristák életében ez a típusú megkülönböztetés sohasem bírt nagy jelentőséggel. Másrészről igaz, hogy a II. vatikáni zsinat után érzékelhető volt egy bizonyos változás ezen a területen az egyes személyekben, ugyanakkor meg kell állapítanunk, hogy a közösségeket tekintve ez korántsem volt így.

Az idézett válaszok tartalmi okait keresve, amelyek korántsem mindig egyértelműek, és nem mindig feltétlenül a keresztény élet dinamizmusának kifejeződései, el kell ismernünk, hogy a piarista szerzetes általában nincs hozzászokva a személyes és közösségi megkülönböztetéshez mint a keresztény és a szerzetesi élet alapvető eleméhez. Ez a tény aggodalomra ad okot, hiszen nehezen képzelhető el olyan hiteles istentapasztalat, amely mögül hiányzik a személyes megkülönböztetés dinamizmusa. Itt tehát újra felbukkan a már említett kérdés az olyannyira pozitív értékeléssel kapcsolatban, amelyet a piaristák közvetve és közvetlenül saját istentapasztalatukról szólva nyújtanak.

III. NÉHÁNY JAVASLAT

1. Amikor istentapasztalatról beszélünk, tisztázni kell e fogalomnak a jelentését, hogy ne értsünk rajta különböző dolgokat és ki ne üresítsük azt.
2. Az istentapasztalat megnyilvánulásait tekintve nem mérhető és mennyiségileg ki nem mutatható.
3. Ennek ellenére léteznek olyan indikátorok (mutatók), amelyek, ha nem is magát a tapasztalatot mérik, azt kézzelfoghatóvá tehetik és megmutathatják annak hiteles voltát.

4. A piaristák azon állítása, amellyel többségükben pozitívan értékeli saját istentapasztalatukat, nem felel meg azoknak az indikátoroknak, amelyek megerősíthetnék ezt. Mivel indokolható akkor tehát ez az eltérés? Íme egy rövid válasz:

- a) A felmérés a rendtagok válaszait tartalmazza. A választakat nem kozmetikázza, nem hamisítja meg. Ebben az értelemben állíthatjuk, hogy teljesen tiszteletben tartja azt, ahogyan a piaristák saját szerzetesi és lelki életükről vélekednek általában és az egyes részletkérdések tekintetében.
- b) Az a látszólagos ellentmondás, amely a pozitív istentapasztalat és az egyes tényezők vizsgálatakor kapott eredmények között feszül, nem a felmérés valamilyen hiányosságával van összefüggésben, hanem más tényezőkkel, amelyek közül az alábbiakat emeljük ki:
 - az „istentapasztalat” szó értelmezésének sokféle lehetősége a gyakorlatban;
 - az aktív piarista élet lelkiségének sokféleképpen értelmezhető volta;
 - az istentapasztalat és az egyes tényezők közötti kapcsolat szükséges mértékéről alkotott eltérő vélemények;
 - olykor a személyes megkülönböztetés hiánya azon valóság hiteles megélésének értékéről, amelyre a kérdés irányult;
 - könnyebb mérni a részlettényezőket, hiszen a kézzelfogható valóság részei, mint magát az istentapasztalatot, ezért pontosabb válaszokat lehetett adni a részletkérdésekre, mint az alapkérdésre.
- c) Mindez arra kell, hogy ösztönözzön valamennyiünket, hogy vizsgáljuk meg alaposabban, mit is jelent az istentapasztalat, s ennek során fel fognak bukkanni azok a szempontok, amelyekben az ember ezt a tapasztalatot megéli és tematizálja.

5. Vannak ugyanakkor olyan kölcsönös kapcsolatok, amelyekre oda kell figyelni. Íme néhány ezek közül:

- van közvetlen kapcsolat istentapasztalatunk és személyes imaéletünk között;
- a mélyebb istentapasztalat együtt jár azzal a képességgel, hogy jobban tudja valaki keresztény módon értelmezni élete eseményeit;
- a mélyebb istentapasztalat együtt jár a lelki élet és az apostoli munka jobb egyensúlyával;
- a személyes imádság révén növekedhet az a képességünk, hogy keresztény módjára fogjuk fel személyes létünk eseményeit;
- az aktivizmus gyengíti az istentapasztalatot és gátolja a személyes imaéletet;
- szoros kapcsolat áll fenn a személyes és a közös imádság között; fordított kapcsolatot találunk az aktivizmus és a zsolozsmázás között;
- nagyon kevésbé tapasztaljuk az eucharisztia közösségteremtő voltát;
- az előljárót ritkán tartjuk személyes lelki életünkben vezetőnknek;
- a lelkivezetésben a közösségbeli testvérek segítségét kérjük, vagy olyan személyekét, akik nem tartoznak a rendhez;
- nagyon kevésbé alakult gyakorlattá a személyes megkülönböztetés és még kevésbé a közösségi megkülönböztetés;
- különös gondot kell fordítani azokra a testvérekre (18%), akik azt állítják, hogy alig tapasztalják Isten jelenlétét életükben;
- fontos mindenkor művelni a piaristák személyes imaéletét, de különösképpen is a képzés folyamán;
- figyelmet kell fordítani az aktivizmusra, amelyre a válaszokat figyelembe véve a piaristák fele igencsak hajlik.

IV. SZEMPONTOK AZ EGYÉNI REFLEXIÓHOZ ÉS A KÖZÖSSÉGI MEGOSZTÁSHOZ

1. Miután elolvastad ezt a diagnózist, milyennek látod a személyes helyzetedet? És milyennek látod a közösségedét?
2. Mely tényezőkről gondolod, hogy jobban oda kell figyelned rájuk? És közösségednek?
3. Milyen a rendtartományod helyzete e felmérés tükrében? Melyek benne a pozitív és a negatív oldalon kiemelkedő jellemzők?
4. Merre kellene irányítani a rendtartomány reflexióját, munkáját, elkötelezettségét, változását, megtérését? És közösséged esetében? És a te életedben?
5. Milyen más előnyök származtathatók ebből a felmérésből? Sorold fel!

II. ISTENÜNK LENYŰGÖZ MINKET

Istentapasztalat és az ige hallgatása

Először is tisztázni kell az istentapasztalat szó tartalmát. Azonnal mondjuk is ki, hogy nyilván Isten olyan ajándékaról van szó, amely kívül esik a megtapasztalhatóság szokásos körén, és ezért sem megmérni, sem mennyiségileg kimutatni nem lehet, hiszen közvetlen módon észlelhetetlen. Mégis tetten lehet érní ezt a tapasztalatot azon vonatkozásain keresztül, amelyek gyümölcseik révén megtapasztalhatóan megmutatkoznak, vagyis éppen az emberi személy megváltozásában, amikor „új teremtménnyé”, új emberré lesz.

Ha a teológiai erények segítségével akarjuk ezt megfogalmazni, azt mondhatjuk, hogy az istentapasztalat nem mérhető közvetlenül, hiszen Istennek ez az adománya nem ragadható meg azoknak a fogalmaknak a segítségével, amelyek a szellemi valóságot leírják, csupán a hitben, a szeretetben és a reményben fogható fel. Ez a három isteni erény pedig a Lélek által megváltoztatott életben ölt testet. Valóban, ki állíthatná, hogy bármit is meg tud mérni Isten megtapasztalásából, hacsak nem hitére, reménye erejére és túlcsoorduló szeretetére érti ezt?

Nyilvánvaló, hogy minden olyan mutató, amelyet itt felhasználunk, elégtelen a Lélek valóságának leírására. Isten országának törvényei és a keresztény ember Krisztus-képmási mivolta túlmutatnak minden igyekezeten, amellyel az ember saját erejéből Urához igyekszik.²

² A kötet végén bőséges irodalom található. Egyelőre itt az alábbiakat ajánlom: J. VIVES: *Cómo aparece Dios en la experiencia del mal y la injusticia: caminos de encuentro*, *Sal Terrae* 829 (1982) 407–415. J. M. ROVIRA I BELLOSO: *Dios rasga su silencio en los signos de su presencia*, *Sal Terrae* 6 (1988) 451–464.

I. ISTENKÉPEK

Gyakran beszélünk Istenről, kérdéseket kapunk arra nézve, hogy miként tapasztaljuk Isten jelenlétét; az első tisztázni való dolog tehát: Valóban tisztán látjuk-e, ki is a mi Istenünk? Könnyen megeshetne ugyanis, hogy istentapasztalatról szólna eltérő fogalmak legyenek előttünk, és nemcsak azért, mert a tapasztalatnak mint olyannak eltérő jelentést tulajdonítunk (ezzel később foglalkozunk), hanem még inkább annak tartalma, vagyis a bennünk lévő eltérő istenképek miatt.

Az Istennel kapcsolatban feltett kérdésekre alapvetően két-féleképpen lehet válaszolni. Az első szint a teológia szintje, ahol Isten az a legfőbb létező, akit a hiszekegyben láthatatlannak, szentnek, mindenhatónak mondunk; a másik szint pedig a tapasztalat szintje. Minthogy éppen az istentapasztalatról van szó, mi erre a második szintre hivatkozunk, azaz nem a megtanult és elméleti istenképet szeretnénk visszahallani, hanem a személyes élettapasztalatra kérdezzük rá, vagyis a megélt, szeretetkapcsolatban megismert Istenre.

Éppen ezért az istentapasztalatra irányuló személyes reflexió folyamán fel kell tennünk magunknak a kérdést, hogy milyen személyes istenképünk van, vagyis kicsoda számunkra Isten? Nem az elméleti szinten tudott tények itt a fontosak, hanem Isten tényleges megtapasztalása. És minthogy Istennel állandó kapcsolatban élünk, az istenkép nyilván annak a szeretetkapcsolatnak a függvénye, amelyet fenntartunk vele.

Elsőként vizsgáljuk meg, milyen istenképe van egyes embereknek, kezdve a kevésbé felnőtt, kevésbé spirituális, érzelmi-leg éretlenebb istenképeken.

1. A mágikus isten

Ez az istenkép egy fejletlen lelki stádiumnak felel meg. Itt Isten csupán tárgyként szerepel, amelyet manipulálni tud az ember. Istent bizonyos dolgokhoz társítják, hogy ezek által végül is az ember biztosítsa a maga hatalmát. Pontosan ott, ahol Istent holmi tárggyá igyekeznek süllyeszteni és tevékenységét

korlátok közé szorítani, találjuk meg a mágikus istent, a primitív vallásosság istenét.

Ekkor az ember valójában kevés belső szabadsággal bír, míg Istenről olyan meghamisított képpel rendelkezik, hogy igyekszik megkötni őt tárgyak, rítusok, rituális gyakorlatok segítségével. Ez az istenkép az ember agyszüleménye, aki mindazt törekszik felhalmozni, ami szerinte kedves Isten előtt.

Ez az istenkép, egyszerű és ránézésre elfogadhatóbb formában sok emberben él, például a kilenc első péntek megélésének módjában, Jézus Szent Szíve tiszteletének módjában stb. A felszín alatt mindig a következő kimondatlan gondolat bújjik meg: „Akkor nyerem el az üdvösséget, ha ezt és ezt megteszem.” „Isten akkor fog kegyesen rám tekinteni, ha ilyen és ilyen cselekedeteket hajtok végre.” És sokan vannak bizony, akik saját üdvösségük megszerzésének büvkörében élve alkotják meg istenképüket.

2. A nagypapa-isten

Itt Isten ahhoz kötődik, amit csak jutalomként kapunk. Isten a szeretet és ezt nagyon sokszor hallottuk gyermekkorunk óta. Sokan fogják fel az életet erről az oldalról, és nem hallottak sohasem az Isten előtti felelősségről beszélni, és a bűnről is nagyon keveset. Nincs büntudatuk. Az életre nem egy szilárd, merev, klasszikus erkölcsi törvényen keresztül nyíltak meg, és így a jó és a rossz fogalma nem valamiféle normától vagy más objektív tényezőtől függ, hanem egészen egyszerűen a jó vagy a rossz szándéktól.

Ez igen gyerekes istenkép, erre alapozva az ember hajlamos azt hinni, hogy Isten egyedül boldogságot adhat, és sohasem nézünk konfliktusok elébe. Olyan emberekre jellemző ez a fajta gondolkodásmód, akik nem fogták fel teljesen, mi is az élet annak egzisztenciális küzdelmeivel, mit is jelent a szabadság, a küzdelem, a szenvedés, a bűn és a halál.

Ez az istenkép mégis előfordul nemcsak a fiatalok körében, hanem felnőtt keresztényeknél is, bármennyire is leplezett légyen a dolog. Azok, akiket a törvények szigorával neveltek,

liberálisabb életstílusra kényszerülnek áttérni idővel, előbb-utóbb szembe kell nézniük bizonyos ebből fakadó lappangó pszichológiai problémákkal, s ennek hatására a meg nem élt dolgokat kezdik élni. Éppen ők azok hát, akik e csúsztós talajon, ahol szédülés és félelem keríti őket hatalmába, kapaszkodóra és támaszra szorulnak, és ezt e nagypapa-istenben vélik megtalálni, aki feloldja belső ellentmondásaikat, és mint egy anyai öl, nyugalmat kínál.

3. A törvény-isten

Itt egy kétértelmű istenképpel állunk szemben, mert egyrészt tudja ugyan az ember, hogy Isten szereti őt, másrészt azonban azzal azonosítja, aki ítéletet tart felette, aki maga a törvény. Ez a kétértékűség folyamatosan megmutatkozik az ilyen ember életében és viselkedésmódjában. Például, ha vétkezik, egyrészt megnyugtatta magát, mert bízta a jutalmazó Istenben, másrészt bizonytalanságban érzi magát és gyónni szeretne, hogy újból rendben legyen a szénája. E bizonytalansága miatt Istent inkább törvényként, semmint Atyaként érzékeli. Amikor a lelkiállapot felhagy az aggodással, a bizalom révén újra elnyerheti békéjét, a gyónás segítségével.

Ez az istenkép azokra a perfekcionista szemléletű emberekre jellemző általában, akiket nagyon erkölcsösen neveltek, maguk is nagyon fejlett morális érzékkel rendelkeznek, életük célja minél több jó megvalósítása, a feltétel nélküli odaadásban. Lelkiismeretük mélyén tudják és felfogják, hogy Isten a kegyelem révén üdvözít, tudják ezt a tényt másokkal szemben védelmezni és prédikálni is. A gyakorlatban, sajátos zavarba hozó és felkavaró helyzetekben, mégis úgy élik meg, mintha istenkapcsolatuk a saját magaviseletüktől és nagylelkűségüktől függne kizárólag. A béke az ő számukra a kitűzött célok elérését jelenti. Túlsúlyban van náluk a tökéletesség iránti vágy a teológiai értelemben vett ételle szemben.

4. Az élet Atyja

Amikor a személyes szabadság kellő fejlődésen ment át és a lelki-érzelmi érettség megfelelő szintre jutott egy hívő embernél, akkor Istenről alkotott képe pozitív. Az Istenhez fűződő kapcsolatokat nem befolyásolják a rajta kívül eső tényezők. Hogyan él az ilyen ember? Feltétel nélkül képes felfogni Isten szeretetét, vagyis nem függvénye ez viselkedése jobb és rosszabb szakaszainak. Nem aszerint érzékeli Isten neki juttatott szeretetét, hogy mennyi sikerélménye kapcsolódik ehhez. Hiszen Isten felette áll minden hiányból vagy bűnből fakadó féltelmen. Az ember úgy érzi, a szeretetet önmagáért kapja a Teremtőtől.

Ez az igazán szabadságot adó Isten. Ez azért nagyon fontos, mert volt olyan törekvés, hogy a keresztény Istenhez negatív képzetet társítsanak, mintha ő csak az áldozat, a lemondás, az önmehtagadás útján volna elérhető. Nyilván nem arról van szó, hogy meg akarnánk feledkezni e fogalmak keresztény mélységéről. Ugyanakkor nem felejthetjük el, hogy Isten nem tagadja az életet, a boldogságot, vagyis mindazt, ami emberi. Ezért az Istennel való szeretetkapcsolat alapjául ennek az élet Atyja istenképnek kell szolgálnia, ez annak az Istennek a képe, aki sem nem fenyegető, sem nem vetélytárs, hanem ellenkezőleg: az élet és a szabadság forrása.

5. A szabadító Isten

Ebben az esetben az ember alkotta istenképektől egy spirituális istenképre lépünk át. Az előző esetekben bizonyos pszichológiai feltételekkel kellett rendelkezni az egészséges istenkép kialakításához. Itt azonban már jóval túl vagyunk a pszichológiai értelemben vett lelkiállapotokon, ez már valóban a Lélek műve. A különbség tehát nem kicsi: hiszen a pszichológiai szinten csupán a valóság kijelentéséig juthatunk, a Lélek munkálkodása révén viszont megalkothatjuk az *ellentétek szintézisét*. Pszichológiai alapon az ember Istenre úgy néz, mint „Atyára”, és le is teszi válláról a felelősséget, vagy úgy, mint „bíróra”, és nem tapasztalja meg szeretetét. Ami a Szentlélek munkáját illeti, minél közelebb

van valaki Istenhez, annál távolabbinak érzi magát ekkor, minél inkább valóban béketeremtő, annál inkább bűnösnek érzi magát. Ez a Szentlélek jelenlétének sajátossága.

Ebben az istenképben a Biblia Istene, a szabadító Isten áll elénk. Nyilvánvalóan ahhoz, hogy szabadítónak érezhessük, olyan helyzetekbe kell kerülnünk, amelyből szabadulni kell. Éppen ezért gyakorta megesik, hogy a megszabadító Isten megtapasztalása a bűn, a kísértés, a rossz, a tehetetlenség állapotához kapcsolódik, vagyis ahhoz, amit maga Szent Pál így fogalmaz meg: „Látom a jót és mégis a rosszat cselekszem.” Csak az olyan ember tudhatja igazán, hogy Isten a megszabadító, aki már maga megtapasztalta a szabadulást. Őt hívja, őhozzá kapcsolódik.

Mit jelent hát, hogy az *ellentétek szintézise* áll össze ebből? Megelőzőleg, a vétkező ember belső békéjét is elvesztette, hiszen a bűn ezzel is jár. Hogyan szerezte ezt vissza? A szentgyónásban. Ebben új célkitűzéseket fogalmazott meg, amelynek segítségével igyekezett elkerülni az elkövetett vétket. Ettől függött az ember belső békéje, és így élete nem volt más, mint egy ciklikusan önmagát ismétlő körforgás: belső béke, bűn, nyugtalanság, megbánás, elhatározás és újból belső béke. Semmi kétség afelől, hogy e folyamat mélyén az Isten iránti bizalom húzódott meg, mégsem ez volt az egésznek a tényleges alapja, hiszen a fő hangsúly a megbánáson és a megjavuláson volt.

Most viszont meghatározóvá a hit általi megigazulás válik. A belső békét tehát nem úgy éli meg az ember, mint saját elhatározásainak és megbánásának gyümölcsét, amelyek tetteit irányítják, hanem sokkal inkább Isten hűségének megtapasztalásából származik, szeretetének ingyenes áradásából, mindig megtartott ígéreteiből.

Magától értődik, hogy a megigazulás tapasztalata nem törli el a megbánás, az önjobbítás szükségességét, sőt mindezt csak még jobban megerősíti, ebből következőleg tehát nem mentesít a felelősségtől. Az újdonság abban áll, hogy ez a felelősségérzet nem kelt így erkölcsi aggályoskodást, hanem ráébreszt,

hogy a feltétel nélküli szeretet adta béke sokkal erősebb tud lenni saját jó elhatározásainknál.

6. A szövetség Istene

Ebben a megélt istenképben szinte hihetetlen az előre tett úgrásszerű haladás, amely a Szentlélek ajándékaként könyvelhető el. A szövetség ebben az értelemben maga a szeretet, de itt olyan szintjéről beszélhetünk, amely messze meghaladja az eddig leírtakat. Az is érzi – igaz –, hogy Isten szereti őt, aki a nagypapa-istent, vagy az élet Atyját tiszteli. Hogyne szeretné azt az Istent, aki Atya, aki az élet teljessége, aki maga az irgalom? De vigyázat! E mögött a gondolkodásmód mögött mély tudatlanság húzódik meg az élet lényegére és a bűn valóságára vonatkozólag. Amióta ugyanis az ember megölte az Emberfiát, nincs többé joga arra, hogy szeretetet kapjon. A szeretet már nem joga többé az embernek, hanem meg nem érdemelt ajándék.

Éppen ezért a szövetség Istene olyan istenképet jelent, amely már nem a pszichológia szintjén helyezkedik el, mint a fentebb vázolt felfogásmódok, hanem a valóságos spirituális élet szintjén. Az a tény ugyanis, hogy Isten kiválasztott engem a maga számára, mindig is érdemtelenül kapott adomány. A meghívás a vele való közösségre, annak megtapasztalása, hogy az élet alapja a szövetség elfogadása, olyasvalami, amit az ember soha nem gondolhatott volna el magától.

Ez az istenkép olyan személyeket jellemez, akik számára ismerős Keresztes Szent János nyelvhasználata, akik számára a Szentlélek segített felfogni, hogy nem magától értődő Isten felénk irányuló ingyenes szeretete. Következésképpen ez az istenkép, az ingyenes ajándék megtapasztalása révén, elkülönül az ember pszichológiai szinten megfogalmazott vágyaitól.

Fontos hangsúlyoznunk, hogy a Szentlélek ebben az esetben átértékteti velünk teljes szegénységünket. Sokszor az történik ugyanis ezzel szemben, hogy az ember mintegy kisajátítja Isten iránta megnyilvánuló szeretetét, és ilyenkor szó sincsen az ingyenes adomány megtapasztalásáról, mindazonáltal Isten

szeretetét kisajátítani nem lehet, hiszen az a Szentlélek gyümölcse és nem a mi Istentől elvárt biztontsággyünk kivetítése.

7. Isten, a mi Urunk, Jézus Krisztus Atyja

Itt találkozunk az élő és Jézus által bemutatott Istennel. Itt, amikor már nem számítanak a pillanatnyi lelkiállapotok, meghallgatásra talál a Mester szava: „Senki sem ismeri az Atyát, csak a Fiú, és az, akinek a Fiú kinyilatkoztatja őt.” Ezen a szinten maga Jézus tanítja és mutatja, ki is az Atya. Erről az istenképről még fogunk szólni a következő fejezetben, ahol éppen az Úr megtapasztalásáról ejtünk majd szót.

8. A háromságos Isten: Atya, Fiú és Szentlélek

Ez az az istenkép, amely már nem kép, hanem ahol Isten maga mutatkozik meg lényének teljes ragyogásában. Itt már túl van az ember saját lelkiállapotain, csak a tiszta hit alapjain állunk, amely magának, Istennek a kinyilatkoztatását fogadja magába. Az ember szinte elmerül a háromságos egy Istenben és átérzi istengyermeki voltát a szeretetben, minden lehetséges elképzelésen túl. Itt különösképpen a Szentlélek működik közre. Ő kiáradt az ember szívébe, és őáltala kapcsolódik be a teljes emberi létezés abba a szeretetmisztériumba, amely Isten életét körülveszi.

Olyan ez, mintha az ember számára a Paradicsom saját lényében is meglelhető lenne: életének forrása lényén kívül esik – mégis az élet, a hit nem külső ponthoz való csatlakozást jelentenek, hanem a Szentlélekből való táplálkozást, olyannyira, hogy ez egyszer csak a lét forrásává válhat. Isten megérintette az ember legelrejtettebb pontját, vagyis a szívét, ahol szállást vett a Szentlélek, és itt fejlődik az a szeretetből és kegyelemből táplálkozó élet, amely a személyt bensőleg és egyénileg átforgalmazza. Itt ered az az életfolyamat, amelyet Keresztes Szent János olyan csodálatosan tár elénk az érzékek és a lélek éjszakájának leírásában. Ez bizony kemény és nehéz út a minket megragadó Isten felé, aki tisztává akar tenni bennünket, hogy *Fiának képmásai* lehessünk a földön.

Mindabból, amit most kifejtettünk, jó néhány „istennek” a képe áll elénk, amelyek, ha nem is hihetünk bennük, sokszor alkotják mégis imaéletünk és életvitelünk vonatkozási pontját. Elnevezhetjük ezeket a hamis képeket aszerint is, hogy milyen kapcsolatra törekszik ezekkel az ember:

- a *mindenható* isten, aki, mint ilyen, köteles volna mindent végrehajtani, amit csak kérünk tőle, minél inkább könyörögünk, hozunk áldozatot valamiért;
- a *hiánypótló* isten, akihez csupán a szükség idején fordulunk, akinek csak azt a feladatot szánjuk, hogy húzzon ki bennünket a csávából, a szorító szükséghelyzetekből;
- a *hajthatatlan* isten, egyfajta Baál, aki nem egykönnyen hallja meg követői rimánkodását, akihez kitartóan kell könyörögni mindenért;
- a *távollevő* isten, aki nem törődik velünk, inkább a filozófusok hozzáférhetetlen és rettenthetetlen istensége, aki uralja a világot, de nem kíván beavatkozni;
- a *szadista* isten, aki áldozatokat és lemondást követel meg cserébe adományaiért; gyűlöl minden pozitívumot az emberi létezésben, az örömet, a vidámságot, a gyönyört;
- a *rend* istene, aki csak a törvényt és a rendet szereti igazán, jobban az emberi személyeknél és az őket körülvevő helyzeteknél; a szabályok betartását követeli és azt, hogy minden az előre megírt pályán haladjon;
- a *biztonság* istene, akinek az volna a feladata, hogy biztonságot nyújtson az ember számára cserébe a játékszabályok betartásáért;
- a *számon kérő* isten, aki hajthatatlan igényeinek behajtásakor, igazságos és szigorú, akit az ember úgy állíthat a maga oldalára, ha érdekemet és jó cselekedeteket tud felmutatni;
- a *vetélytárs* isten, aki nem bíz az emberben, alattvalójának tartja és nem enged számára önállóságot és fejlődést.

Folytathatnánk a sort még számos „istenség” felsorolásával, amelyekben ugyan nem hihetünk komolyan, mégis számolnunk kell velük, minthogy időközönként bizony eluralkodnak, és birtokukba veszik személyes élettapasztalatunkat.

A mi Istenünk ezekkel szemben igen különös Isten, nem hagyja magát alulról, az emberektől jövő elképzelések által megragadni, saját szükségleteink és elképzeléseink szűk kitercébe zárni. A mi Istenünk különbözik mindezekről az istenképektől. Amikor tehát a piaristák azt állítják magukról, hogy gazdag istentapasztalattal rendelkeznek, vajon milyen istenkép áll előttük? Nem volna szükséges alaposan megvizsgálni, milyen istenképeket ápolgatunk magunkban? És nem fontosabb-e, hogy a valódi Isten mellett döntsünk, mint pusztán az, hogy reflektáljunk tapasztalatainkra?

II. ISTENKÉPÜNK SZEMÉLYES MEGVIZSGÁLÁSA

1. Nem elegendő azonban csak általánosságban felsorolni a lehetséges istenképeket, ahogy mi tettük. Még az sem elegendő, ha a teológia szempontjából megvizsgáljuk ezeket. Le kell szállni a személyes szintre, a megélt istenkép vizsgálatáig, méghozzá kettős irányultsággal kell ezt a vizsgálatot elvégeznünk:

- egyrésztől tisztáznunk kell, valójában milyen istenképpel rendelkezünk;
- másrésztől el kell indulni a helytelen istenkép megváltoztatásának útján, méghozzá nem a tudás, hanem az érzélemvilág oldaláról közelítve a kérdéshez.

Máskülönben nehezen jutunk előbbre. Az „aggiornamentó”-t, a „hitbeli felzárkózást” sokszor azonosítjuk a teológiai tudományok legújabb eredményeinek elsajátításával – nem mondom persze, hogy ez nem szükséges –, és ekkor vallásos vágyainktól indítatva arra törekszünk, hogy azonosuljunk azzal, amit megtanultunk. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy

az ilyenfajta azonosulás nem tartós, elegendő egy válsághelyzet, vagy egy csalódás, és a semmibe tűnik. A kérdés kulcsa az istenkép személyessé tétele, s ezáltal találkozhatunk az igazi emberi és spirituális valósággal, hogy azután előreléphessünk az Istennel való kapcsolat elmélyítésének útján.

2. Ha valaki felteszi magának a kérdést, milyen istenképe is van valójában (ki számomra Isten?), kettős úton kell haladnia ahhoz, hogy megkapja a választ. Egyrészt szükséges az ige hallgatása, mert ebben mutatkozik meg az Úr, itt jelenik meg teológiai értelemben privilegizált módon Isten, másrészt alkalmaznia kell a megismerés rendelkezésére álló eszközeit (értelmét, olvasmányait stb.), hogy elemezze és megvizsgálja a szóban forgó istenképet. Az első mozzanat inkább spirituális jellegű, míg a második, amennyiben ez lehetséges, az elemzés helye.

A) AZ ELSŐ MOZZANAT

Hagyni kell most, hogy Isten ígéje valóban Isten hozzánk intézett szava legyen, anélkül, hogy bármennyivel is megcsonkítanánk, s úgy hallgassunk rá, hogy erejének teljes gazdagsága hathasson ránk, anélkül, hogy saját szűkös mértékünkkel igyekeznénk méricskélni.

a) *Haszonnal forgatható részek*

- *Kivonulás könyve*, 3. Ahhoz, hogy Istent igazán megismerhessük, neki kell gyürkőznünk, és el kell hagynunk azt a földet, amelyen nap mint nap jártunk. Akkor megnyilvánul ő, aki rejtőzködik, aki magához vonz, aki hajlékunkba lép és küldetéssel ruházza fel életünket, aki megvigasztal és életünkben igazán nehéz kihívást jelent. Amikor ő feltűnik, minden megváltozik. Ő lesz az első. Ez előtt az Isten előtt nem az erkölcsi magatartás megváltoztatása a lényeg, hanem a benne való hit. Az ő jelenléte és társasága mindenhova elkíséri az embert. Pontosan ezért van, hogy akkor jutunk el ennek az Istennek az ismeretére, amikor vállaltuk már a kockázatot, hogy belé helyezzük bizalmunkat.

- *Kivonulás könyve, 14–15.* Pazar oldalak ezek, amelyeken Izrael beszámol arról a tapasztalatról, amely egész történelmének alapja, arról az üdvözítő eseményről, amelyben néppé formálódott, amelyben megtapasztalta, hogy maga Isten az, aki megmentette. Az üdvösség megtapasztalásához nincs szükség kézzelfogható csodákra, olyan külsődleges cselekedetekre, amelyek csodálatot képesek kelteni, hanem csupán egy kilátástalan helyzetre, amelyben a lét egyetlen kiáltássá válik, s ahonnan a szeretet és a kegyelem segítségével, emberileg megmagyarázhatatlan módon mégis megtalálja az ember élete értelmét, a reménységet, a békét, a győzelmet.
- *Ozeás, 1–3.* Ki ez a közel lévő, hűséges Isten, aki ennyire képes szeretni minket, látszólag teljesen oktalanul? Amint a próféta az utcanő iránt, még inkább érez szeretetet irántunk Isten. Csak akkor érezzük át ezt a szövetségbeli szeretetet, ha elmélkedünk az ember iránti feltétel nélküli szereteten, és érezzük azt. Ez Isten ok nélküli szeretete.
- *Ezekiel, 16.* Meghatóan beszél el ez a rész, ki is Izrael Istene, és miképpen viszonyul népéhez, ugyanakkor arról is beszámol, milyen e nép mindig újra megbocsátott hűtlensége. Szeretetről és bűnről, hűségről és a szövetség elhanyagolásáról, megbocsátásról és megbántásról esik itt szó. Ez a gyönyörű részlet olyan pompásan állítja elénk az üdvözítő Istent, a történelem Istenét, a szövetség Istenét, a megbocsátás Istenét, mint kevés más bibliai rész.
- *Máté, 4,1–11.* Jézus Istene, aki minden emberi korlátot felülmúlóan érdemes a szeretetre.
- *Lukács, 22,14–23.* Az embert örületig szerető Isten.

b) Hogyan közelítsünk az igéhez?

- Tegyük félre minden tudományunkat, Istenről alkotott elképzelésünket. Minthogy nyilván számos dolgot olvastunk erről, és számos könyvet tanulmányoztunk ez-

zel kapcsolatban, nem lehet elkerülni azt a kísértést, hogy e szövegekre alkalmazni próbáljuk már meglévő gondolatainkat. Ekkor azonban az ige nem tud szólni hozzánk, nem hagyjuk, hogy megnyilvánuljon a maga kiváló és gazdag voltában, bármennyire is az igazságról akar számunkra tanúskodni. Sokszor nehéz engednünk, hogy Isten Isten lehessen, szeretnénk mi magunk megalkotni őt saját elképzeléseink és vágyaink szerint. Természetesen ez itt nem felhívás a teljes naivitásra, amely visszatart minden olyan tudásbeli eszközt, ami a szöveg jobb megértéséhez segíthet, inkább csak buzdítás, hogy hagyjuk a szöveget a maga mindig új gazdagságában megnyilvánulni.

- Ez a figyelmes odahallgatás nem a külsődleges elemeknek szól, vagyis annak, amit az adott részlet elbeszél, hanem a mögötte meghúzódó és az általa megvilágosodó részleteknek. Isten megnyilvánulása ezekben a szentírási részletekben két pólus köré csoportosítható: a közelség és a távolság köré. Egyrésztől Isten szabad, és nem hagyja, hogy manipulálja az ember, másrésztől ő a szövetség Istene is, aki hűséges népéhez és soha nem fárad bele a megbocsátásba. Lassanként fel kell fedoznünk azt az Istent, aki túl van az emberi elvárásokon, aki nem az elképzelésekben él csupán, aki az ellentétek szintéziseként áll elénk. Lehetséges-e annál közelebb és szeretetre méltóbb Isten, mint akit Ozeás és Ezekiel állítanak elénk? Lehetséges-e annál nagyobb szeretet, annál tökéletesebb jelenlét a világban, mint a Fiú kereszttáldozatának adománya?
- Figyeljünk arra, hogy az ige ilyen értelemben tevékeny hallgatása közben mindinkább felismerjük az élő és valóságos Istent. Fontos számot vetnünk ezekkel a közvetlenül, elsődlegesen megjelenő érzésekkel, amelyek eleinte talán homályosak és nem tagolhatók egyes pontok köré, de ahonnan mégis a legfontosabb valóságok irányába tudunk megnyílni. Ezért fontos ezeket követni és soha el nem hanyagolni.

- Miközben az igét hallgatjuk, ne kezdjünk hozzá azonnal az elemzési munkának, mert az így létrehozott kapcsolatot nem szabad megszakítani az elemzés hideg objektivitásával. A kapcsolat azonnal megszűnik, amint elemzés tárgyát képezi. A reflexiót és az analízist egy második mozzanat során kell elvégezni, amikor éppen az a feladat, hogy a tudatosság szintjén foglalkozzunk az elért kapcsolattal, megállapítsuk, milyen tényezők játszottak ebben közre és mely istenkép volt az, amely szívünket megragadta.

c) Honnan induljunk ki az ige hallgatásakor?

Nagyon fontos tudatosítanunk, hogy a bibliai vallásos megtagasztalás sohasem a vágy, hanem mindig a hit gyümölcse. Csak Isten szuverén szabadsága szerint, az ő jelenlétében, és nem az ember vágyainak megfelelően jöhet létre. Álljunk meg egy pillanatra, hogy közelebről szemügyre vegyük ezt a kérdést.

Általában az a helyzet, hogy a keresztyény és szerzetesi életre való felkészítés során azt tanították nekünk, hogy Istennel saját vallásos vágyainkból kiindulva léphetünk kapcsolatba. Magas eszményképeket állítottunk tehát magunk elé, és olyan személyek alakjaival erősítettük ezt meg magunkban, akik emberileg nagy hatással voltak ránk és segítettek szívünket irányítani, mint Jézus, Mária, Kalazanci Szent József, vagy más szentek. Ekkor pedig, a vágyainknak megfelelően, az azonosulásra törekedtünk, igyekeztünk elérni ezeknek a személyeknek a vallásos magaslatait. Ily módon a hitbeli utat az egyes eszményképek vezették.³

Ez mindenesetre nem vezetett sikerre, amint ezt személyes tapasztalataink igazolják, még ha maradtak is bennünk maradványok a tagadásból, amelyek meggátolják, hogy levon-

³ Talán az itt elmondottak nem igazak a rendben élő legfiatalabb nemzedékre, legalábbis nem mindenütt, hiszen itt nemcsak időbeli kérdésről, hanem a képzésről alkotott általános képről is szó van. A későbbiek folyamán utalni fogok az emberi személy fejlődésének fokaira az istentapasztalat szögéből.

juk a helyes következtetéseket. Sokszor kellett megküzdenünk ugyanazokkal a problémákkal, mégsem ébredtünk rá, hogy nem ez volt a helyes út.

Miért állíthatjuk, hogy nem ez volt a helyes út? Abból a tényből kiindulva jelenthetjük ezt ki, hogy a vallásos vágyak, bármilyen jó irányulást jelentenek is magukban, mégis kétértelműséget rejtnek, hiszen a vágy csak úgy képes előrehaladni, hogy magába olvasztja mindazt, amit felfog és amire várakozik. A vágyban mindig benne van a beolvasztásnak ez az aspektusa, amelyre nehéz felfigyelni, és ezért nehéz tőle megszabadulni is. Ténykérdés, hogy e vágy mindig telhetetlennek mutatkozik, és olyan mérvű ragaszkodást szül, amely szinte odaköti az embert egyes dolgokhoz, az egyes emberekhez és végül magához Istenhez is.

Ez az oka annak, hogy az Istenhez vezető útnak miért nem lehet vezérlő elve a vallásos vágy, hanem csakis a hívő engedelmesség, hiszen ez az, ami képes megnyílni Isten önközlésére. Az istentapasztalat meghatározó eleme pedig nem valamiféle teljességre törekvés, bármilyen szinten, hanem sokkal inkább Isten akaratának a megtevése, alázattal és egyszerűen, vagyis szeretetből fakadó engedelmességgel.

A vallásos vágy önmagában tehát nem vezeti el az embert a hiteles istentapasztalathoz. A vágyat meg kell tisztítani, különben mindenre rányomja bélyegét, amivel kapcsolatba kerül, és még gátolja is az Istennel való keresztény értelemben vett találkozást. Ezzel nem akarjuk azt mondani, hogy ne volna helye a lelki fejlődés korábbi, kevésbé érett szakaszaiban, amikor az ember szíve még nem tért meg teljesen, hiszen ilyenkor valóban segítséget jelenthet.

Ha a vallásos vágy nem helyes út, akkor hát mi az? A bibliai értelemben vett vallásos megtapasztalás alapja a hit. A vágyat a hit segítségével kell megtisztítani, mígnem elérjük a tiszta hitet. Míg a vallásos vágy alapja az emberi kibontakozás keresése, a hit az engedelmesség útján vezet. Míg a vallásos vágy a hősiesség felé halad, a hitben alázattal elfogadom a valóságot. Míg az előbbiben a vallási maximalizmus uralkodik el,

a második segít megérteni, hogy nincs nagyobb dicsőség mások szolgálatánál. Míg az a birtoklásért küzd, emez a lemondásban ragyog.

B) A MÁSODIK MOZZANAT

Most változtatunk a hozzáállásunkon. Megkezdjük a személyes elemzést. Azért, hogy Isten igéjének hallgatása célravezető legyen, vagyis a hitből induljon ki, és ne vallásos vágyainkból csupán, ütköztetni kell azt saját életünkkel. Ellenkező esetben az ígét könnyű volna félreérteni, vagy az azonosulás hamis dinamikájához igazítani, éppen abba a csapdába esve így, amelynek elkerülésére törekszünk. A kockázat pedig mindig nagy.

Hogy ez meg ne történjen, kérdéseket kell feltennünk magunk számára, és rendszeresen el kell végeznünk magunkon egy elemzést néhány kérdés segítségével. Javaslatképpen felsorolok most néhányat, amelyek segítségül szolgálhatnak.

- Ki számomra Isten? Vajon az az Isten-e, aki feltárta magát a hittel meghallgatott igében? Próbáld meg egy rövid, életszerű, spontán és nem racionalizált mondattal kifejezni ezt.
- Milyen jellegű problémák bukkantak fel az imádság során? Melyek voltak az érzelmeim? Mi az, ami legelemibb erővel tört rám: félelem, bizalom, közelség, képtelenség, öröm vagy szeretet?
- El tudod-e mondani egy konkrét történetben, hogyan fejlődött benned életed során az istenkép? Létezik-e fejlődés? Milyen átmeneti szakaszokon ment keresztül? Melyek azok az istenképek, amelyeket már magad mögött hagyta? Miért?
- Meg tudod-e indokolni a magad számára, hogy mik készítettek arra, hogy Istent egy más szemszögből közelítsd meg?
- Kapcsolatod Istennel vajon hideg vagy élő, szimmetrikus vagy aszimmetrikus, olyan valami, ami arra indít, hogy mások felé is megnyílj, vagy inkább önmagadba zárkózz?

- Emberi érettebbé válásod folyamán érlelődött-e hitedben is? Vannak-e fejlődésbeli eltérések e két terület között benned?

III. SZEMPONTOK AZ EGYÉNI REFLEXIÓHOZ ÉS A KÖZÖSSÉGI MEGOSZTÁSHOZ

1. Milyen istenképpel rendelkezik a te közösséged? Meg lehet vizsgálni az alábbiakat:
 - a vallásos életet illetően előtérbe helyezett magatartásformák;
 - a közösségi ima megélésének módja;
 - az eucharisztia megünneplésének tulajdonított érték és annak megtapasztalása;
 - az előtérbe helyezett és nagyra tartott értékek.
2. Hogyan éli meg a közösség:
 - a megbocsátás Istenét, aki mindig újra megbocsátja az elkövetett vétkeket;
 - az irgalmas Istent, aki lehajol a gyengékhez;
 - a szerető Istent, aki mindnyájunkban életre hívja, ami jó bennünk lakik?
3. Lehet közös igeliturgiát tartani:
 - felolvassátok a fenti részletek valamelyikét;
 - legyen idő az egyéni imádságra, az ige átélmelkedésére;
 - ezután a hit megosztása következik;
 - bűnbánati rész és/vagy hívek könyörgése következik;
 - befejezésként lehet egy könyörgést mondani.

III. Ő A LÁTHATATLAN ISTEN KÉPMÁSA

Jézus, Isten megtapasztalása

I. BEVEZETÉS

A személyes istenkép vizsgálata, bármennyi segédanyagot használunk is fel hozzá, mindig veszélyekkel jár. A vallásos vágyak ugyanis lelki szinten számos alig érzékelhető vetülettel rendelkeznek. Ezeket nem lehet tisztán tetten érni, mert változatos és változó formákat öltenek magukra. A lelki fejlődés kezdeti szakaszaiban ezek a vágyak jelentkezhetnek a birtoklási vágy, a mindenhatóságról való képzelgés többé-kevésbé bárdolatlan formáiban, lehet tünete éppúgy az egocentrikus nárcizmus, a telhetetlenség, a minden ellenőrzésére érzett hajlam, vagy más is. Később, amikor a kereszténnyé érés látszólag már előrehaladottabb stádiumban van, e vágyak jól tudják, hogy nem bukkanhatnak felszínre ilyen egyszerű formákban és átalakot öltenek, más jelenségeken keresztül törnek felszínre, ahogyan látszólag kevésbé lehet tetten érni őket. Ekkor jelentkezhetnek a következők:

- teljességérzet, amelyet tévesen Isten jelenlétének gondolunk;
- az istentapasztalat túlhangsúlyozása, mindig új adományok reményében;
- öntetszelgés és önelégültség a személyes életben;
- meggyőződés afelől, hogy a tapasztalat helyes, jó és megalapozott;

- szándékos menekülés minden elől, ami csak rossz érzéseket kelthet az emberben és ami az embert szembesítheti valódi arcával;
- a tökéletesség sémáinak keresése, mintegy Isten adományainak ellenőrzése céljából;
- és még sok más érzés.

Ha mindez bekövetkezik, fontos, hogy az illető ne áttolja kellemetlen fényben megvizsgálni, milyen istenképpel is rendelkezik valójában, ellenkező esetben könnyen becsaphatja magát. Valóban: az ember lelki fejlődésében az egyik legerősebb tapasztalat az, amikor Isten ígéretét meghallgatva, az ő kegyelmét szívébe fogadva, valaki lassanként ráébred, milyen rabszolgaságban is élt addig, anélkül, hogy tudatára ébredt volna ennek, sőt éppen az ellenkezőjével áltatta magát.

Éppen ezért alapvető kérdés: van-e olyan biztos pont, amelyre figyelő tekintetünket emelhetjük, amikor személyes istenképünket vesszük vizsgálat alá? Különösen azért fontos ez a kérdés, mivel, mint azt a felhozott példák alapján láttuk, az istenképek sokfélék és igen változékonyak lehetnek, némelyiküknek ténylegesen semmi köze a valóságos Istenhez.

Ekkor lép elénk Jézus, és ekkor tárul elénk az a tapasztalat, amellyel ő rendelkezett az Atyáról. János evangéliumában a Mester így szól hozzánk: „Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem jut az Atyához, csak énáltalam” (Jn 14,6). Ugyanez az evangélista, elbeszélésének bevezetőjében így fogalmaz: „Istent soha senki sem látta: az egyszülött Isten, aki az Atya keblén nyugszik, ő nyilatkoztatta ki” (1,18).

Éppen ezért, ahhoz, hogy felfogjuk, mi is az Isten képmása, hogy nekünk is valódi képünk legyen Istenről, afelé kell fordulnunk, amit Jézus mutatott nekünk, hiszen egyedül ő ismeri az Atyát, hiszen csak ő általa juthatunk el Istenhez.

De van még egy megfontolandó szempont. Szent Pál írja a kolosszei híveknek írt levele első fejezetének 15. versében: „Ő a láthatatlan Isten képmása.” Így tehát nemcsak meg kell hallgatnunk, amit ő mond, hanem arra is ügyelnünk kell, amit

tesz, ha Istenhez akarunk közeledni. Meg kell tehát vizsgálnunk, milyen Istent nyilatkoztatott ki számunkra Jézus, hogyan viselkedett ő maga Istennel szemben és milyen módon fordult ő az Atyához.⁴

II. JÉZUS ISTENE

Jézus életét követve, figyelemmel kísérve azt, amit ő tett és mondott, kirajzolódik előttünk az ő Istenének számos vonása. Ezek közül vegyünk most szemügyre néhányat közelebbről.

1. Az Isten, aki meglátogatja népét

a) Van egy bibliai szakasz, amely egészen világossá teszi, mit is tesz Jézus az emberek között. Lukács evangéliumának negyedik fejezetéből a 16.-tól a 21. versig... idézünk:

„Eljutott Názáretbe is, ahol nevelkedett. Szokása szerint bement szombaton a zsinagógába és olvasásra jelentkezett. Izaiás könyvét adták neki. Kinyitotta a könyvet és éppen arra a helyre talált, ahol ez van írva:

*»Az Úr Lelke rajtam: ő kent fel engem,
hogy örömhírt vigyek a szegényeknek,
ő kent fel engem,
hogy meggyógyítsam a megtört szívűeket,
szabadulást hirdessek a raboknak,
és a vakoknak megvilágosodást,
hogy szabadulást vigyek az elnyomottaknak,
és hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét.«*

⁴ Lásd a kötet végi bőséges irodalmat; különösképpen: R. GUELLUY: Je crois en Dieu, mais le Dieu de Jésus-Christ, Notre Seigneur, *La vie des communautés religieuses* 3 (1991) 205–214. J. M. MARTÍN MORENO: La experiencia del Resucitado: una experiencia que desencadena vida, *Sal Terrae* 2 (1988) 163–174.

Azután összetekerte az írást, visszaadta a szolgának, és leült. A zsinagógában minden szem rászegeződött. Akkor megszólalt: »Ma beteljesedett az írás, amelyet az imént hallottatok.«

Mit is mond itt nekünk Jézus? Azt hirdeti, hogy megkezdődött Isten uralma, elkezd megvalósulni Isten álma: Isten megnyitotta hajlékát, családjába fogad bennünket, és itt a szegények lesznek az elsők. Megkezdődött az Úr kegyelmének esztendeje, a szabadulás és a testvériség esztendeje. Ez az a jó hír, amelyet az embereknek hirdet: végre Isten felkereste népét, úgy, ahogyan még soha. Ez a látogatás maga a kegyelem. Nem a bosszúról szól, a katasztrófákról, a rombolásról, mint annyi próféta tette. Megvilágosító erejű, ahogyan a szöveg további részében tudósít: „Mindnyájan... meglepődtek a magasztos ígéken, amelyek ajkáról fakadtak” (4,22).

b) Hogyan kezdődik a kegyelem esztendeje? Jézus eljöveteleivel. Hogyan látogatta meg Isten az ő népét? Jézus személyében. A Mester nem más, mint a velünk lévő Isten. Az egész evangéliumon keresztül szinte átsüt Jézus és az Atya mély egyése. Amikor tanítványaival jár-ke, az Atya pillantása követi, ő pedig hozzá emeli szemét (Mk 7,34; Mt 14,9; Jn 11,41–42). Más alkalmak is erről tanúskodnak, hajnalok és esték, mindent a bejárt út mentén (Mk 1,35; Mt 14,23; 11,25–26; Jn 6,15). Az imádságban találja meg azt az erőt, amellyel tovább építi Isten országát a testvérek körében, az Atya akaratának való engedelmességből kiindulva (Lk 6,12; 9,18).

c) Jézus Istene azonban elsősorban *Abba*, Atya. Isten úgy látogatta meg az ő népét, hogy elsősorban atyaként mutatkozott be előtte. Ez a leginkább érzelmetli kifejezés, amellyel Jézus Istenhez fordul, amellyel szokás szerint megszólította őt, mint-ha csak apró, kedves gyermeke volna. Szokatlan volt akkor ez a szó, amelyet ritkán ejtettek ki, és senki sem merészelte ezt Isten viszonylatában szájára venni. Látjuk azonban, hogy Jézus mégis ezt a szót használja életének számos helyzetében, így hívta őt a Getszemáni-kert mély és fájdalmas éjjelén (Lk 14,35–36). Ugyanígy tett abban a csodálatos örömteli énekben

is, amelyet Máté hagyott ránk (11, 25–26). Nem csodálkozhatunk rajta, hogy ezt a szót – Abba – azután átvették Jézus ajkáról testvérei is (Gal, 4,4–7), hiszen ők is bensőjükbe fogadták a Szentlelket, aki ugyanazt a megszólítást adja szájukba, amelyet Jézus használt (Róm 8,15).

d) Ez az Isten, aki Jézusban, minden képzeletet felülmúló módon meglátogatja népét, valóban örülten szereti az embert. Szeretett Fiát nem kevesebbre szánta miértünk, bűnös emberekért, mint a halálra. Ő pedig, mindenre elszántan jött közénk: „Itt jövök, Istenem, hogy akarodat megtegyem” (Zsid 10,7). Azt mondta, hogy az ő eledele, hogy az Atya akaratát cselekedje (Jn 4,34), hogy semmit nem tehet magától (Jn 5,30). Tanítványai lassanként megértették, hogy az Atyától azt a küldetést kapta, hogy életét adja testvéreiért (Jn 10,18). „Így kell lennie”, mondta ő maga (Mk 8,31; Lk 17,25). A Fiúnak a kereszten meg kellett halnia (Jn 3,14; 12,34), még ha ez neki könnyekbe és fájdalomba került is (Mt 26,39).

e) Ez az igaz Isten, aki új fejezetet nyitott az emberrel való kapcsolatának történetében, aki meglátogatta népét szeretett Fia képében, aki nekünk Atyaként mutatkozott be, aki az ember iránti örült szeretetében elsőszülöttét, képmását halálra adta, hogy mindnyájunkat megmentsen bűneinktől. A kegyelem az Atyából fakadt, irgalmas szíve legmélyéről.

2. *Az embert megszabadító Isten*

Az az Isten, aki Jézust adta nekünk, legfőképpen megszabadító Isten. Magára vette a mi világunk terhét, és az ember életébe lépett pontosan azért, hogy szabadságot adjon az embernek, ezt a mindenki által olyan nagy becsben tartott ajándékot. Megszabadítani az embert, de mitől, vagy kitől?

a) Látjuk, amint Jézus tesz valamit: „Menj békével” (Jn 8,11), amit majd Szent Pál tesz általános érvényűvé: „Krisztus a mi bűneinkért halt meg” (1Kor 15,3). Isten azért jött, hogy megszabadítson minket a bűntől. Ebben a megbocsátásban olyan árnyalatok rejlenek, amelyek a Mester finomságára vallanak.

- A gyógyítások alkalmával (amikor valaki a bajától vagy a gonosztól szabadul meg) és az egyik megbocsátási epizódban Jézus így szól: „Hited megmentett téged; hited meggyógyított téged.” Ez azt jelenti, hogy a megbocsátás belülről újítja meg az embert, szívéen keresztül. A megbocsátás tehát nem egyszerűen valami ajándék, ami kívül van az emberen. Ebben láthatjuk Isten közelségét, aki a megbocsátást nem holmi győzelemként nyújtja át, hanem inkább az ember hitét igyekszik táplálni: „Hited meggyógyított téged.”
- A bűnöktől való megszabadulás az önmagunktól való megszabadulást is jelenti, hiszen a megbocsátás révén a kegyelem karjaiban találjuk magunkat. A megbocsátás ugyanis mindig kegyelem, sohasem jog. Így vágyaink mentesek maradnak minden követeléstől. Minél többet kap valaki Isten kegyelméből a megbocsátás formájában, annál inkább a kegyelem adósának ismeri el magát, annál inkább megsemmisülnek vágyai, hiszen erőfeszítéseinek semmisége nyilvánvalóvá válik. A vágyaktól való kiüresítettség foka pedig megfelel az önmagunktól való megszabadulás mértékének.
- Az az Isten, aki ily módon mutatkozik meg előttünk, igazságos Isten, de ez az igazságosság abban áll, hogy igazgató tesz bennünket szeretete által. Istenünk nem bosszúálló Isten, nem az embert megnyomorító Isten és nem olyan, aki folyton emlékeztet bennünket a megbocsátás tényére, hogy ezzel megalázzon bennünket. Isten abban leli örömét, hogy ajándékoz, lakomát készít számunkra, leöli számunkra a hizlalt borjút, befogadja a tékozló fiút, megünnepli hazatértét, s főként házába fogadja, és megnyitja előtte szívét.
- Isten megszabadít, de ennek célja is van. Azért tette, hogy mi is megbocsássunk másoknak úgy, ahogy mi is bocsánatot nyertünk ötöle. Azért szabadultunk meg, hogy közvetítsük a világ felé Istenünk szeretetét, mint saját személyes

tapasztalatunkat. Azért, hogy mi is megszabadíthassuk azokat az embertársainkat, akik elherdálják életüket.

b) Szent Pál ezt a helyzetet nagyon szigorú szavakkal írta le: „Krisztus megszabadított bennünket a törvény átkától és ő maga lett átok miérettünk” (Gal 3,13a). Jézusban Isten megszabadít bennünket a törvénytől. Mit jelent ez?

A törvény kétarcú valóság. Egyrészt a törvény, a normák abban segítik az embert, hogy saját valóságának tudatára ébredjen. A személyes tudat pontosan abban a pillanatban kezd kialakulni, amikor a gyermek törvényt érez maga felett, amely tisztázza számára, mi a jó és mi a rossz. Ezek szerint a törvény szelleme olyan személyiségeket formált, akik nagyon komolyan vették az életüket. Ugyanakkor mégis – és ebben áll a törvény kétarcúsága –, a törvény táplálja tovább az emberben azt a pszichológiai igényt, hogy maga előtt elismerést és elégedettséget érezzen. Amikor a törvény belső szükségletté válik, és nem parancs többé, a vétek elkerülése lesz az a közvetítő tényező, amelynek segítségével az isteni elismerést és végül az üdvösséget elnyerni véljük. Ekkor azonban nem Isten szeretetében bízunk, hanem a pajzsunkká tett törvényben. Istenről alkotott képünk pedig deformálódik.

Szent Pál szó szerint a törvény rabszolgaságáról beszél, amely nem szabadít meg, hiszen egy parancs biztonságához kapcsolja az embert. Más szavakkal: éppen az, hogy valaki komolyan veszi a saját életét, az teszi lehetővé, hogy ne szűnjön meg a törvény kétarcúsága. Az embernek jónak kell lennie ahhoz, hogy Isten szeresse őt, be kell tartania a törvényt, hogy kiérdemelje az üdvösséget.

Krisztus pontosan azért jött, hogy megszabadítson bennünket ebből a rabszolgaságból és ezért fontos, hogy az embernek legyenek tapasztalatai az ingyenességről. Ha valaki eljut odáig, hogy megértse: nem a parancsok betartásával érdemelte ki a megbocsátást, nem jó magaviseletével nyeri el a megigazulást, hanem a szeretet ingyenes ajándéka által – akkor kezd el szabaddá válni a törvénytől.

Amikor a törvény válik úrrá az emberen, moralistává válik. Ez pedig millió dologban megnyilvánul; például abban, hogy az ilyen személy nagy szükségét érzi az önigazolásnak és a saját magáról alkotott jó képnek s éppen ezért igen nehezen tudja elfogadni önmagát, amikor elbukik valamiben. Abban is megnyilvánulhat valakinek a moralista volta, hogy képtelennek érzi magát a normák áthágására, még ha őszintén úgy érzi is Isten előtt, hogy meg kellene azt tennie. Az ilyen ember rászorul a mások tekintélyére annak megítélésében, hogy mi a jó és mi a rossz, és képtelen elszakadni a kétséges szabályoktól is, ha azok már mélyen belegyökereztek lelkébe.

Az Úr azért jött, hogy feloldjon bennünket a törvény bilincseiből, ám ez nem lehetséges anélkül, hogy fájdalommal ne menénk keresztül. A hívő lélek ugyanis belső konfliktust él meg a között, amit megtanult és a között, amit passzívan elfogadott normákon túli nagy értékek iránti mély hűséggel.

c) A keresztény ember Szent Pállal együtt vallja, hogy „Jézus Krisztusban megszabadultam a bűn törvényétől és a haláltól” (Róm 8,2). Ez a harmadik szabadság azok közül, amelyeket Jézus hoz az ember számára. Mit is jelent ez?

- a halál elvesztette azt a képességét, hogy véglegesen megsemmisítsen;
- a halál nem egyszerűen az élet végpontja többé, hanem az ember legszemélyesebb hivatása, amelybe egész élete belesűrűsödik, és amelyben elfogadja Isten kezéből a róla szóló teljes igazságot, vagyis azt, hogy a semmiből teremtette a szeretet ingyenes ajándéka által;
- az ember léte nem hajótöréssel ér véget, hanem győzelemmel, és nem a halál, hanem a feltámadás adhat csak értelmet az egyén és a közösség történelmének;
- már nem a félelem kormányozza többé az életet, hanem a határozottság és a lendület, hiszen túl vagyunk a haláltól való rettegésen, és nem tartunk attól, hogy bármely igaz és helyes ügyért odaadjuk az életünket.

3. *Az életadó Isten*

Ez a harmadik dolog, amit Jézustól tudtunk meg Istenről. Isten meglátogatta népét, megszabadította minden rossztól, hogy megajándékozhasza az igazi étellel. Az az élet, amelyet ő ad nekünk, messze felülmúlja minden vágyunkat és várakozásunkat. Az életadó Isten ajándékát felfogván, a keresztyén ember életében három dinamika kezd el működni:

a) Összehasonlíthatatlanul nagyobb minden rejtett várakozásunknál az, amit Isten nekünk ajándékoz. Isten ajándéka mindig felülmúlja az ember vágyait. Ezért van tehát, hogy mindazt, amit az ember jó szándékából, vágyaiból, nagylelkűségéből, imádságából, cselekedeteiből kiindulva magának kívánni mer, végtelenül meghaladja az ajándék. De képes-e az ember arra, hogy mindezt elfogadja? Nem képes, ha saját erőfeszítéseire, illúzióira, elkötelezettségére támaszkodik csupán, de igen, ha hitéből kiindulva törekszik erre. Az egyetlen mód, ahogy elfogadhatjuk az embert minden értelemben meghaladó ajándékot, ha kinyitjuk a szívünket és életünket a kegyelmi adomány előtt. Az élet Istenét csak hittel lehetséges befogadni.

b) Akkor hát mit kell tennie az embernek az életébe ilyen formában belépő Isten előtt? Mást nem tehet, mint felhagy minden elvárásával és önmagára hagyatkozásával. Isten ajándékára csak úgy támaszkodhat, ha felhagy a kizárólag önmagára hagyatkozással. Még akkor is, ha ez megdöbbenést és csodálkozást vált is ki. Egyszóval, az életadó Istennel szemközt elegendő a hit. Ebből látszik, hogy a hit újjászületés, minthogy az adomány is váratlanul érkezik. Minthogy a magasból érkezik, új létformát teremt. Ebből következőleg az ember tevékenységének célja ekkor már nem a siker, hiszen keresztyén értelemben annak a tevékenysége sikeres, aki nem a birtoklás céljából cselekszik. Ily módon csakis az az ember hatolhat be az életadó Isten misztériumába és élheti át a kapott ajándékokat, aki lemond a birtoklás célú tevékenységről és életében mindent kegyelmi adományként él meg. Ilyen a mi Istenünk.

c) Az ilyen istenkép szerinti élet a neki és nem a magunknak szánt életet jelenti. Az embernek túl kell tennie magát azon a

kísértésen, hogy összetéve az önmagával való elégedettség érzését magával Istennel. Nyilvánvaló, hogy az ember is léphet az Abszolútum felé, mert rejtett vágyai is ebbe az irányba hajtják, de ez az ember magányos cselekedete csupán. A helyes út egy másik, az, amelyre a Szentlélek vezet, Istentől kiindulva, „félve és remegve”, saját semmiségünk és bűnösségünk tudatában.

d) Ha Isten valóban meglátogatja népét, ha valóban megszabadít bennünket a mondott dolgoktól, ha ajándékokkal és kegyelmekkel halmoz el, ha megosztja velünk történelmünket és belső világába hív meg, akkor szükséges, hogy az ember megtisztuljon, nem csupán azért, mert bűnös, hanem azért is, mert nincs arra felkészülve, hogy egy ekkora ajándékot befogadjon. Amikor feltűnik az Isten, és életet ad, és olyan adományokkal halmoz el, amelyek meghaladják minden vágyunkat, akkor az embert szégyenérzés, szinte szédülés fogja el Isten közelsége folytán. Ilyenkor elkezd a kapott ajándékot eltorzítani, és hitéből inkább erkölcsi szabályrendszert alkot ahelyett, hogy feltétel nélkül Istenre bízna magát.

Jézus Istene a hit Istene, aki felé az embernek meg kell tennie a hit nagy ugrását. Nincs a hiten kívül semmi más alap, amelyre támaszkodni lehetne. Csak az találkozik Istennel, aki vállalkozik erre a kalandra.

III. JÉZUS, AZ EMBER

Jézusban felfedezhetjük végül az Újszövetség Istenének egyik jellegzetes vonását, amely igen fontos a modern ember életérzése szempontjából. Nem másról van szó, mint arról, hogy Isten tiszteli az embert, nem nyomja el, hagyja őt önmaga lenni embersége teljes gazdagsága szerint. Ha régen a kereszténység azáltal vált elfogadhatóvá az emberek számára, hogy tud istenivé tenni (divinizálni), ma azáltal válik hihetővé, hogy képes emberivé tenni (humanizálni). Az az Isten, aki nem tesz embe-
rebbé, elveszti transzcendens vonzását.

Amikor Jézus személyéhez közelítünk, az az érzés kerít hatalmába bennünket, hogy mélységes istentapasztalata nem halványította el benne az emberi valóságot, hanem éppen ellenkezőleg, kiemelte azt. Az evangéliumok olvasása közben – és ezt itt nem holmi idejétmúlt idealizálás szellemében mondjuk – ráébredünk, hogy ezek Jézus alakját sohasem úgy mutatják be, mint egy idealizált, elvont vagy irodalmi figurát. Éppen ellenkezőleg: minél közelebb kerülünk Jézushoz a maga kézzelfogható valóságában, annál inkább kiemelkedik érett emberre jellemző kivételes személyisége. Számos adat sorakoztatható fel ennek az állításnak az alátámasztására:

- az ember tényleges helyzetét világosan és valósághűen látja, és mindenkor leszögezi az etikai döntés feltétel nélküli voltát;
- érezzük, hogy megvan személyében a nehezen megőrizhető egyensúly az abszolút realizmus és a kimeríthetetlen reménység között;
- képes összeegyeztetni a felszólítás radikalitását a végtelen türelemmel az ember gyengesége láttán;
- megértéssel fogadja a világ autonóm voltát, amely az ember kezébe van helyezve, míg magának az embernek az élete Isten jóságában nyugszik;
- egyensúly az értelem, az akarat és az érzelmek között;
- tevékeny és teljes szabadság, ugyanakkor feltétel nélküli ráhagyatkozás az Atyára, apró gyermek módjára;
- képesség a tudatos egyedüllétre, ugyanakkor képesség az emberi kapcsolatok építésére, magamutogatás nélkül;
- tökéletes önátadás az embereknek – mégis egy privát tér fenntartása az Atya számára –, de oly módon, hogy senki sem érezheti úgy, hogy birtokolja őt.

Ugyanakkor látnunk kell azt is, hogy mély istentapasztalata Jézus számára nem jelentett akadályt saját emberi kibontakozásában és fejlődésében, hanem ellenkezőleg, az egyik a másikat segítette. Az imént leírt emberi gazdagság mellett olyan is-

tentapasztalat jellemezte, amely minden ember számára viszonyítási pont.

E ponton valaki feltehetné magának a kérdést: mi az alapja a Mesterben ennek a gazdag személyiségnek? Mi a titka ennek a páratlan ellentétek közötti egyensúlynak, amelyet benne szemlélhetünk? Ha az emberi érettség és az istentapasztalat nem állnak egymással szemben, talán csak nem pozitívan befolyásolja az egyik a másikat?

Ami a keresztény embert illeti, később még foglalkoznunk kell ezzel a kérdéssel, de Jézusra vonatkozólag már itt leszögezhetjük, hogy ő a saját önmegvalósításának alapjait nem saját magában rakta le, hanem az Istennek való engedelmességben. Ebben az értelemben mondhatjuk róla, hogy emberi éretté válásának folyamata a Szentlélek műve volt, s anélkül, hogy egy pillanatra is alábbhagyott volna autonómiája és személyes szabadsága, képes volt gyökeresen odaajándékozni énjét az Atya szuverén akaratának. Ebből következtetünk arra, hogy az ember tökéletes kiteljesedése csakis a kegyelemben lehetséges.

IV. MIT REMÉLÜNK JÉZUSTÓL?

Bizonyos, hogy a reménység látóhatára végtelen, és ebben az értelemben kérdésünk – „Mit remélünk Jézustól?” – egyetlen választ kaphat csak: „Mindent.” Általában mégis korlátokat szabunk reménységünknek, pontosabban meghatározott dolgok irányában táplálunk reményt.

a) Remélhetjük tőle, hogy minta lesz számunkra, akivel azonosulni tudunk. Ő képviseli az ember eszményképét, és ismerni őt egyet jelent azzal, hogy megtaláljuk a magunkról megálmodott kép beteljesülését. Jézus mindazonáltal olyan példakép az ember számára, amelyhez nincs hasonló. Személyiségének gazdagsága más forrásból táplálkozik, olyanból, amivel mi nem rendelkezhetünk.

b) Remélhetjük tőle valamely ügyünk előremenetelét, és kétségkívül az ő életében is ott sorakoznak az ember számára fontos

ügyek, s ezekről egy próféta sem tudott úgy beszélni, mint éppen ő. Mindent összevetve, Jézusban nem valami hősi póz az, ami szemünkbe ötlük, hanem a személyes meghívás a megtérésre, az Istenbe vetett gyermeki hitre, a felszólítás, hogy kövessük őt. Ezt pedig egyetlen vallás nagy alakjában sem találjuk.

c) Tőle remélhetjük megváltásunkat, miután szemünk előtt játszódik le életének és halálának teljes drámája. Megmutatta, hogy ő Isten Fia, aki az embereket üdvözíteni jött a földre. Azért halt meg, hogy megváltson minket bűneinkből és feltámadt, hogy utána helyet foglaljon a mennyben, Atyjának jobb-ján. Ennek ellenére, jóllehet ez az igazság, hányszor vetítjük e képre saját gyermeces vágyainkat az elveszett paradicsom után?

d) Végeredményben nem kell mást várnunk Jézustól, mint őt, saját magát.

V. SZEMPONTOK AZ EGYÉNI REFLEXIÓHOZ ÉS A KÖZÖSSÉGI MEGOSZTÁSHOZ

1. Milyen konkrét tapasztalatod volt vagy van:
 - arról, hogy megszabadultál a bűntől?
 - a törvény meghaladásáról keresztény értelemben?
 - a halál értelmének megtalálásáról?
 - a halálról és a feltámadásról?
2. Melyek azok a kézzelfogható elemek, amelyekről úgy gondolsz, hogy jelen vannak a te közösségedben:
 - a törvénynek való alávetettség, vagy az attól való szabadság?
 - a bűn vagy az üdvösség története?
3. Mit remélsz te és mit remél a te közösséged Jézustól? Megbeszélte-e ezt kellő alapossggal a közösség? Nem kell-e ezen a téren hamisságokkal és álszeméremmel leszámolni?

4. Személy szerint milyen kapcsolatot találsz magadban:

- ingyenes kegyelmi adomány és személyes autonómia között?
- hit és emberi érettség között?
- az Atya iránti szeretet és az embereknek való önátadás között?

IV. ÖRÖKSÉGÜNK: KALAZANCIUS MEGTAPASZTALTA ISTENT

Istentapasztalat Kalazancius életében és művében

A piaristák számára Jézus követésében a viszonyítási pontot a rendalapító, Kalazanci Szent József jelenti, hiszen ő annak az életformának az ihletője, amelyet követni törekednek. A piarista közösség tekintetét folyamatosan Kalazanci Szent József-re szegezi, arra az atyára, akit Isten adott a rend számára, aki megtestesíti azt a módot, ahogy a Mestert követni lehet a piarista rendben.

Ebből következik az is, hogy a keresztény élettapasztalat területén is a rendalapítót kell figyelnünk. Felmerül hát a kérdés: Milyen volt Kalazanci Szent József istentapasztalata?

Erre a kérdésre sokféleképpen fogalmazhatnánk meg a választ. Nekem mégis úgy tűnt, hogy a legjobb módszer az lesz ebben a könyvben, ha feltesszük Kalazanciusnak is ugyanazokat a kérdéseket, amelyekre a piaristák válaszoltak nemrég, pontosan azokat, amelyeket keresztény szempontból igyekeztünk elemezni e könyv első fejezeteiben. A rendalapító válaszait leveleiben, életének eseményeiben fogjuk keresni. Ezeket az eseményeket szinte minden esetben szavahihető tanúk vallomásaiból ismerjük. Az egyes területekre vonatkozó válaszok ismertetése mellett rövid elemzést adunk ezekről. Sorrendileg a DIS-kérdőív kérdéseit követjük.

I. *Kapcsolatban vagy-e Istennel (van-e istentapasztalatod, érzed-e Isten közelségét, hallgatod-e őt stb.), ha ezt az istenkapcsolatot saját belső életed egy teljes esztendejében vizsgálod?*

- a) „Ezenkívül nagyon buzdítunk mindenkit az Úrban, hogy törekedjék arra, hogy ha maga marad szobájában, gyakorolja azokat a külső gesztusokat – de különösképpen a belső gesztusokat –, amelyek a Lélek által késztetett alázatot, bűnbánatot, hálaadást kifejezik. A rejtekben is látó Atya megfizet majd ezért és elvezet a tökéletességre a szilárd erkölcsök gyakorlása révén” (1622, CC 48).
- b) „Az Isten hangja lelki hang amely jön és elmegy, megérinti a szívet és tovahalad; nem lehet tudni, honnan érkezik és mikor; éppen ezért kell mindig odahallgatni rá, nehogy váratlanul érkezzen és anélkül távozzon, hogy gyümölcsöt érlelne bennünk” (1622, 131. levél).
- c) „Ha meggondoljátok, mennyi rossz gondolat fut át elméteken reggeltől estig ti, akiknek mindig Isten jelenlétében kell élnetek, látjátok, hogy két lépést sem tudtok előrehaladni anélkül, hogy el ne bukátok, vagyis szem elöl ne tévesztenétek Istent, és csak teremtményét látjátok magatok előtt. Aki pedig rádöbben, hogy valóban olyan Isten színe előtt, mint egy kétesztendő kised, aki vezető nélkül gyakorta elbotlik, nem magában fog többé bízni, hanem mindenkor Istent hívja segítségül (1628, 912. levél).
- d) „Az istenfélelem, amely a bölcsesség kezdete, abban áll, hogy mindenkor éberem örködünk, nehogy olyasmit kövessünk el, amivel megbántanánk az Urat. Minthogy azonban természetünkből adódóan törekenyek vagyunk, az mondhatja magát boldognak, aki mindig e félelemben él” (1632, 1931. levél).
- e) „Isten a tudója, mennyi szeretettel kívánom önnek a Szentlélek folytonos segítségét, hogy vele naponta legalább egyszer vagy kétszer képessé váljék lelke bárkáját a vallásos tökéletesség útján az örök üdvösség kikötője felé vezérelni, hiszen ez az első és legfőbb napi kötelessége mindannyiunknak” (1642, 3858. levél).

- f) Bandoni atya mondja el a következőket: „Sokan megfigyelték, hogy imádság közben az arca úgy ragyogott mint a Nap.” „Amikor arról a reményéről és vágyáról beszélt, hogy Isten színelátására jut a mennyben, olyannyira elérzékenyült, hogy kicsordultak a könnyei is.”
- g) Bianchi atya a következőkről tudósít: „Hallottam, hogy Isten szolgálja, az Isten anyjáról nevezett József megkapta az extázis adományát, különösképpen pedig két ízben, miközben a S. Pantaleo oratóriumában a rózsafüzért imádkozta, szobája előtt két palmaágat láttak a földről felemelkedve.”

Elemzés

1. Nincs semmi kétség afelől, hogy Kalazancius bőségesen kommunikált Istennel. Tanúk vallanak erről, a vallomások közül most csak kettőt idéztünk ide a rengetegből. Mindenki egyetért abban, hogy belső élete nagyon intenzív és mély volt. Kiténik ez fent idézett leveleiből is, hiszen ez, Kalazancius számára nagyon fontos lévén, mindenütt előtűnik. Különösképpen szembeötlenek a következők:
 - a Szentléleknek tulajdonított fontosság, „kívánom önnek a Szentlélek folytonos segítségét”;
 - figyelni kell a Szentlélek hangjára, amely „jön és távozik és megérinti a szívünket”;
 - Isten jelenlétében úgy kell élnünk, mint egy gyermeknek: ez Lisieux-i Szent Teréz lelki útja;
 - az emberi óvatosság nem jó tanácsadó az Úr követésében;
 - az első és legfőbb feladat a tökéletesség útját keresni;
 - a legnagyobb éberségben élni, nehogy valami olyasmi tegyünk, amivel megbántjuk Istent, ez az az „istenfélelem”, amely a bölcsesség kezdete.
2. Most idézünk egy szövegrészt, amelyben közvetett módon önmagáról vall, és amelyből kiténik, milyen fokú

volt az Istennel való egysége: „Ismerek egy embert, akinek az Úr egyetlen szót szólt csak szívében, s erre ő képes volt tíz esztendőn át türelemmel és vidáman elviselni minden megpróbáltatást és súlyos üldöztetést. Néhány év múltán újból ezt mondta [Kalazancius]: ismerek egy embert, akinek az Úr egyetlen szót szólt csak szívében, és erre ő képes volt elviselni teljes vígsággal tizenöt évnyi megpróbáltatást, amely rá méretett” (Berro).

3. A fentiek alapján Kalazancius a feltett első kérdésre, az istentapasztalatra vonatkozóan így válaszolhat: „Nagyon.”

II. *Hogyan minősítenéd személyes napi imádságodat, amely más, mint a közösségi ima és kiegészíti azt?*

- a) Francisco Gutiérrez festő beszéli el a következőket: „Amikor a Szűz képét szemlélte, olyan nagy szeretettel függesztette rá pillantását, hogy teljesen mozdulatlan és átszellemült volt.”
- b) Fedele atya vallomása róla: „Az az igazság hogy Isten szolgája oly módon nyilvánította ki az Úr iránti jámborságát, hogy teljesen isteni akaratába helyezte magát minden szorult helyzetben, kínban és megpróbáltatásban, és mindig a Legszentebb Oltáriszentség és a Szent Szűz segítségét kérte.”
- c) „Az ima gyakorlása nélkül minden szerzetescsalád az el-lazulás és saját leromlása irányába halad. Éppen ezért nagyon összpontosítani kell erőinket arra, hogy el ne hagyjuk a napi kétszeri imádság szabályát: reggelente egy órát és fél órát este, a vacsora előtt. Mély csendben, fizikai és lelki összeszedettségben, térden állva, vagy más alkalmas testtartásban arra kell törekednünk Szent Pál példáját követve, hogy szemléljük és kövessük a keresztre feszített Jézust és életének különböző pillanatait. Nap közben pedig gyakorta térjünk vissza ide gondolatainkkal” (1622, CC 44; és általában Konstitúcióinak az egész *De orationis studio* című fejezete).

- d) „Amidőn a testvérek között eltérő vélemények ütköznek, buzdítsa őket arra, hogy az imádság eszközához folyamodjanak, hogy a dolgok Isten dicsőségére és nem pedig részleges érdekek szerint oldódjanak meg” (1625, 360. levél).
- e) „Az a szerzetes, aki nem képes lelkében imádkozni, hasonlatos a lélektelen testhez, és lassanként rossz szagot áraszt maga körül engedetlenségével, vagy azzal, hogy semmibe veszi az apró, később pedig már a nagy dolgokban való kihágást” (1627, 664. levél).
- f) „Legyen meg minden szerzetesünknek a lehetősége arra, hogy visszavonulhasson a szobájába és ott imádkozhasson, kettesben Istennel” (1629, 1085. levél).
- g) „Úgy hallottam, igen kevésbé ügyel az imádságra, pedig ez az egyedüli és szükséges eszköz Isten irgalmának elnyerésére” (1630, 1537. levél).
- h) „Imádság nélkül nem lehet Istennel jó kapcsolatot fenntartani, mert ez olyannyira szükséges a belső ember számára, amennyire az étel a külső ember számára” (1630, 1542. levél).
- i) „Az imádságról valamennyi szent csodálatos dolgokat mond, és valóban boldog, aki igazán imádkozik, és hatékony könyörgésével meggyőzheti isteni bíránkat, hogy törölje el vétkeinket és küldje el kegyelmeit” (1632, 1755. levél).
- j) „Az a szerzetes, aki nem képes imádkozni, hasonlatos a lefegyverzett emberhez, aki bárhol megsebezhető” (1638, 2974. levél).
- k) „Úgy tűnik számomra, hogy az imádság eszközához kell folyamodni, hogy az Úr irgalma lecsendesítse ezt a viharzó tengert, amelyet a pokolbéli ellenség kavart fel, hogy lerombolja intézményünket, amely a keresztény közösség számára olyannyira hasznos és szükséges” (1638, 2829. levél).

Elemzés

1. A szemtanúk elmondják, mennyire észrevehetőek voltak Kalazanciuson az önátadás jelei imádság közben. Ez az imádság minden tevékenységében elkísérte őt: a refektórium felolvasás közben, szobájában, a kápolnán áthaladtában, amikor a rózsafüzért fogta a kezében, amikor a misére készült, és amikor hálát adott az eucharisztia után. Ez az önátadás állandóan jelen van a kérdőív kérdéseiben is. Az imént felsorakoztatott részletek alapján nyugodtan kijelenthetjük: Kalazancius számára „a személyes imádság Isten megtapasztalásának egyik sarkalatos pontja volt”.
2. Ez tűnik ki abból is, amit fiainak írt. A Konstitúciók minden bizonnyal Kalazancius saját élettapasztalatának kifejeződései, nem csupán az imádságról szóló fejezetben, hanem a többiben is. A fentebb idézett 48. pont a legtisztább kifejezése annak, ami az ő mindennapos élete volt. Kalazancius egész léte Istennek való önátadás volt.
3. Az idézett szövegrészekből a következő elemeket emeljük ki:
 - aki nem imádkozik, olyan, mint a lélek nélküli test, vagy mint a lefegyverzett ember;
 - az imádság az egyetlen és legszükségesebb eszköz Isten irgalmának kieszközlésére; imádság nélkül nem lehet jó kapcsolatot fenntartani Istennel;
 - az imádság révén el lehet érni a bűnök bocsánatát és a szenvedélyek lángolásának csillapodását;
 - saját szobánkban is állandóan imádkoznunk kell Istenhez;
 - mindenkinek legyen egy saját szobája, ahova visszahúzódhat, és kettesben lehet Istennel;

- az imádság segít a dolgok mindennapos megítélésében, hogy ne sodorjanak el saját érdekeink és Isten dicsőségét keressük.

III. *Ha új jelenségekkel találkozol az életedben, a mindennapos történetekben – tapasztalod-e, hogy hittel próbálsz elfogadni ezeket, mint Isten kezéből érkező ajándékokat?*

- a) „Legyen magatartásuk a hála Istennel szemben, hagyják magukat vezetni és sodorni a Gondviselés által” (1622, CC 108).
- b) „Mind a jó, mind a rossz dolgokat Isten kezéből kell elfogadnunk saját gazdagodásunk érdekében, aminek igazságát akkor fogjuk valóban átlátni, amikor a túlvilági életben leszünk, vagy pedig amikor ebben az e világi életben teljesen az ő akarata szerint leszünk képesek élni” (1624, 265. levél).
- c) „Ha az ember élete (ember szón Isten szolgálait értjük, hiszen aki nem az, az nem ember, csupán névleg az), amint azt a szent Jób állítja, küzdelem ezen a földön – miért rökönnyödik meg rajta, ha az Úr annyi külső és belső szorongattatást enged meg az ön életében? Ennek egy célja lehet csak: hogy derék katona módjára küzdjön, nem önmagában bízva, hanem az isteni segítségbe vetve reménységét, amelyet az Úrtól kér, nagy kitartással” (1629, 1165. levél).
- d) „Az Úr általában ebben az életben próbálja meg azokat, akiket fiaiként szeret, hogy ne kelljen a másvilágon próbára tennie őket, és minthogy ez az igazság, az ő atyai kezéből kell elfogadnunk mindent, a legnagyobb bajokat is, mert ha ezeket nemcsak türelemmel, hanem vidáman vesszük el az ő kezéből, számára igen kedves áldozatot hozunk” (1630, 1468. levél).
- e) „Hinnünk kell abban, hogy Isten mindent a maga nagyobb dicsőségére és a mi javunkra tesz, még akkor is, ha mi, tudatlanul és gyengén, olykor balsorsként fogadjuk azt, ami valójában javunkra szolgál és kedvezőként

azt, ami káros. Hagyjuk tehát, hogy bárkánkat az ő isteni Fölsége vezesse, és fogadjuk el az ő szent kezéből mind-azt, ami csak történik velünk” (1631, 136–137. levél).

- f) „Reménykedem abban a tekintélyben, aki azt mondta: *Diligentibus Deus omnia cooperantur in bonum*” [az Istent szeretőknek minden javukra válik] (1642, 3910. levél).
- g) „Sajnálom, hogy nem vágyik ilyen helyzetekben arra a boldogságra, amelyet Isten azoknak ígér, akik üldöztetést szenvednek Isten dicsőségéért. Szeretném, ha képes lenne lelki békével elfogadni ezt a megpróbáltatást, úgy, mint amit az Úr küldött (*causa efficiens*), és ne méricskélje, s ne gondoljon haraggal ennek közvetítőire (*causa instrumentale*), az emberekre” (1646, 4426. levél).

Elemzés

1. Kalazancius élete ragyogó világossággal hirdeti, hogy az élet eseményei – jók és rosszak egyaránt – Isten kezéből elfogadandó történések. Jól tudjuk, mit mondott abban a fennkölt pillanatban, amikor a S. Pantaleo kápolnijában felolvasták a brevét, amellyel rendjét visszaminősítették. „Az Úr adta, az Úr elvette. Úgy történt, amint neki tetszett. Áldott legyen az ő neve.” Ezekben a szavakban tetten érhetjük az életről vallott nézeteinek foglatát.
2. Megtaláljuk ezt ugyanakkor a tőle származó levelekben is, amelyekben a rendtagokat buzdítja:
 - mindent Isten kezéből kell elfogadni, hiszen minden az ő dicsőségét szolgálja, még akkor is, ha mi erre nem ébredünk rá;
 - szenvedéseken és megpróbáltatásokon kell keresztülmenni, hiszen az élet küzdelem, és csak úgy léphetünk be Isten országába, ha erőszakot teszünk magunkon;
 - az életet mindenkor a gondviselő Isten vezeti;
 - Isten mindenben az őt szeretők javára cselekszik;

- a megpróbáltatásban válik világossá, ki szolgál szeretetből;
- nem kell a másodlagos okokat keresni, Istenre kell tekinteni a megpróbáltatásban, hiszen ő mindig a mi javunkat keresi.

3. Kalazancius tehát mély egységet élt meg lelki élet és apostoli szolgálat között.

IV. Az aktivizmus (a tevékenység túlsúlyba kerülése a kontemplációval szemben) az életnek olyan jelensége, amely kisebb vagy nagyobb hatással lehet a szerzetesekre. Úgy érzed-e személy szerint, hogy beleestél ebbe a csapdába?

a) Fedele atya tanúsága: „Mindig igen el volt foglalva: hol a gyermekek gyónását hallgatta, hol szentségeket szolgáltattott ki nekik, hol betűvetésre és imára okította őket, vagy pedig éppen hazakísérésükkel törődött; szinte úgy tűnt, nem is tudna élni, ha nem gyakorolná a szeretetnek ezeket a cselekedeteit.”

b) „Mindig szerettem volna felkeresni néhány nevezetes zarándokhelyet Itáliában, mint a loretoi Szent Ház, a Verna-hegy, ahol Szent Ferenc megkapta a stigmákat, Monte Cassinót és a Monte Verginét, és még másokat is, és szerettem volna visszaérni Rómába a szentévre. Mind ez idáig nem volt lehetőség számomra. Mindazonáltal remélem, hogy Isten kegyelméből megtehetem még” (1599, 7. levél).

Elemzés

A fenti kérdések kapcsán láthattuk, milyen mélységben volt képes alapító atyánk kapcsolatban lenni Istennel, olyannyira, hogy kijelenthetjük, Kalazancius az első kérdésre, amely az istentapasztalat mértéke felől tudakozódott, nyilván a „nagyon” szóval felelt. Azt is láthattuk a fentiekben, hogy a személyes ima az ő számára Isten megtapasztalásának sarkalatos pontja. Talán csak nem azért, mert úgy élt, mint egy monasztikus

szerzetes, vagyis távol tartotta magát mindenféle tevékenységtől és kizárólag az Istennel való kapcsolatteremtésnek szentelte idejét?

Éppen ellenkezőleg. Rendalapítónk megdöbbenően sokrétű tevékenységet végzett. Egy frissen alapított rend generálisa volt, minden rendtaggal külön-külön kellett foglalkoznia, csakúgy, mint minden egyes problémával, mely az intézménnyel kapcsolatban felmerült. Ő gondoskodott egyúttal az új alapításokról is, figyelemmel kísérte az egyes iskolák gondjait-bajait, folytonosan kapta a leveleket, és ügyelt arra, hogy mindegyikre válaszoljon. Levelezése tizenkét-tizenötezer levéllel számlál. Maga is tevékeny volt az iskolában, és olykor személyesen ment ki Róma utcáira alamizsnát gyűjteni. Elegendő belepillantani csupán a Nápolyba küldött, P. Grazianinak és P. Cherubininek írt leveleibe, hogy belássuk: átmentek a kezén a rend apró-cseprő ügyei is. Elmondhatjuk tehát, hogy Kalazancius ugyancsak tevékeny ember volt.

És itt van a nagy meglepetés, a csodálatos egység: az ilyen kiterjedt tevékenység ellenére mindig megtartotta Istennel való szoros lelki egységét, és úgy imádkozott, hogy órákat töltött Isten iránti szeretetének kifejezésével. Kalazanci Szent Józsefben tehát kiváló példáját láthatjuk a szemlélődés és a tevékenység közötti egységnek. Oly mértékben meg tudta valósítani az Istennel való éltető és szoros kapcsolat és a testvérek szolgálata közötti egységet, mint nagyon kevesen rajta kívül.

V. Az eucharisztia megünneplése piarista szerzetesi közösségben hiteles jele-e annak, hogy testvéri közösségre törekedtek?

- a) „Ahogy csak tudom, arra kérem önt, hogy e szolgálatot [a szentmise bemutatását] nagy alázattal végezze, és még mielőtt hozzálátna, vegye figyelembe, hogy ön ilyenkor az egész anyaszentegyház nagykövete az örök Atya színe előtt, nemcsak a szent katolikus hit megdicsőülésére és a bűnösök vétkeinek megbocsátására, hanem az elhunytak lelki üdvéért való folyamodásban is. Ilyen kegyelmek elnyeréséhez bizony nagy alázatra van szükség,

de mindez könnyebb, ha ezzel a szándékkal állunk rögtön hozzá” (1630, 1350. levél).

- b) „Tanulja meg azt a bensőséges tiszteletet, amelyekkel a szentmise szent szavait kell kiejteni, amikor az áldott Istennel és a Szentháromsággal beszélünk, hiszen ezeket a szavakat nem elég szánnal, ilyen-olyan jámborsággal kimondani, hanem a szívnek is benne kell zengenie” (1638, 2954. levél).
- c) „Szívemen viselem, hogy pappá szenteljék a Tisztelendőséged által hozzám küldött két személyt, akiknek Tisztelendőséged minden biztonnyal megtanítja majd, milyen jámborul kell megszólítaniuk az örök Atyát és a Szentháromságot, hogy annyi hasznot meríthessenek a maguk számára a miséből, amennyit csak lehet, és valóban értsek is, milyen szavakat ejtenek ki, és ezt alázattal és tisztelettel tegyék mindenkor, sohasem esve abba a hibába, hogy elsietik e szavakat” (1641, 3669. levél).
- d) „Ügyeljen arra, hogy jó pap legyen és ne mondja olyan sietősen a szentmisét, mint némelyek teszik, hanem mindenkor tisztelettel és figyelemmel. Ha nem így tesz, jobb, ha nem kéri pappá szentelését, amint Szent Ferenc sem kérte, aki felismerte, micsoda szívbeli tisztaság is kell egy igazi papnak” (1641, 3706. levél).
- e) Francesco Biscia atya vallomása: „Hitével kapcsolatban van egy igen erős érvem, mégpedig az, hogy igen sokszor láttam őt a templomban a Legszentebb Oltáriszentesség előtt, amint nagy összeszedettségben és figyelemmel imádkozott, olyanként tűnvén fel a szemlélő előtt, mint egy valóságos szeráf. Amikor pedig a szentmisét mondta, amiben sok ízben voltam segítségére, szinte sugárzott róla az isteni szeretet fénye.”
- f) Dionisio Micara tanúsága: „Minden reggel nagy jámborsággal szentmisét mondott. Egy teljes órát térdelt, mezít-láb, a misére való felkészülésként és hálaadásként is annyit, vagy még többet. Sokszor láttam őt a szentmise előtt

és után is a templom egy sarkában Istenbe feledkezve, könnyes és sugárzóan fénylő, különösen fehér arccal.”

Elemzés

1. Nyilvánvaló a fenti részletekből, hogy rendalapítónk istentapasztalatának egyik legszilárdabb alapja volt az eucharisztia. Az eucharisztia Kalazancius számára az Istennel való látható együttlét helye volt. A szemtanúkra nagy hatást gyakorolt az a jámborság és szeretet, ahogy a szentmisét mondta – ezek a külső jegyek azt fejezték ki, mi megy végbe Kalazancius szívében.
2. Hogy mit jelentett számára a szentmise, jól kiolvasható azokból a részletekből, amelyeket idéztünk, és amelyeket általában frissen felszentelt papok számára írt arról, hogyan is kell méltóan misét mondani:
 - a pap követ az Atya színe előtt, a katolikus hit felmagasztalása, a bűnök megbocsátása és az elhunytak mennybe jutása eléréséért;
 - a szentmise szavait nem az ajkaival, hanem a szívével kell kimondania, hiszen Istennel és a Szentháromsággal beszél;
 - tisztelettel és alázattal kell szentmisét mondania, mindennemű sietség nélkül.
3. A rendalapítónál nem találjuk közvetlen nyomát az eucharisztia és a közösségépítés kapcsolatának. Figyelmeztetnünk kell azonban itt arra, hogy a szentségek gyakori vételének gyakorlata újabb keletű. Bizonyos, hogy Kalazancius kérte ezt a gyakoriságot (2468. levél), de természetesen úgy fogta fel, ahogy ez korának gondolkodásába illett (878. levél). Ez fontosabbnak tűnik az utóbbi időben, nem úgy, mint akkor. Anélkül, hogy mindenáron affinitásokat akarnánk kimutatni, nyugodtan kijelenthetjük, hogy Kalazancius nagyon értette, mi a kapcsolat

az eucharisztia és az egyház között. Ezek szerint pedig, ugyan implicit módon, de elismerte az eucharisztia és a közösség közti összefüggést is, hiszen a közösség nem más, mint parányi egyház.

VI. *Hogyan minősítenéd összességében az imaórák liturgiájának végzését?*

- a) „Törekedjék arra, hogy soha ne mondja el a másnapi matutinumot a napi vecsernye előtt, hiszen ok nélkül nem szabad felforgatni azt a rendet, amelyet a Szentlélek hagyott az egyházra” (1625, 296. levél).
- b) „Szívemből sajnálom azokat, akik nem tudván elmondani a szent zsolozsmát a mise előtt, vagy teljesen elhagyván azt minden ok nélkül, ezt nem veszik lelkükre. Ez a nagyon nemtörődöm világi emberek viselkedése, hiszen az istenfélők nyilván követik a misekönyv előírásait” (1634, 2198. levél).
- c) S. Bandoni atya tanúságtétele: „Az említett József atya mindenkor imádkozta a rózsafüzért és a Szent Szűz zsolozsmáját, annak ellenére, hogy rengeteg elfoglaltsága és számos más jámborsági gyakorlata volt, soha semmit el nem hagyott az egyház által elrendeltekből, semmiben nem vétett Isten szent félelme ellen.”
- d) Berro atya vallomása: „Vasárnap reggel a szobájába mentem, hogy segítségére legyek a zsolozsma elimádkozásában. Még ágyban találtam. Azt mondta, nagyon rosszul töltötte az éjszakát. Elimádkoztuk a reggeli imaórát. Kiment a szobából és magára öltötte a miseruhát. Azután mégis visszajött, és így szólt hozzám: »Vincenzo atya, rosszul érzem magam, nem érzek magamban erőt, hogy elmondjam a szentmisét.« Arra kértem, feküdjön vissza az ágyba. Nem akarta megtenni, azt mondta, hogy megszeretné hallgatni az én misémet, és meg szeretne áldozni. Biztosítottam, hogy akkor azonnal nekilátok a misézésnek. »Nem, nem, ne zavarjunk senkit a templomban, hiszen ma vasárnap van. Várjunk, majd elmondja a gyer-

mekek miséjét, hiszen az az oratóriumban lesz.« És így is történt.”

Elemzés

Abban a szobában, ahol Kalazancius ereklyéit őrzik a római San Pantaleo-házban, megvan még hiteles tanúként az a breviárium, amelyből Kalazancius zsolozsmázott. Igaz ugyan, hogy nem sok adat utal kifejezetten a zsolozsmázásra; inkább csak érintőlegesen említik a korabeli híradások. Kétségtől a legvilágosabb tanúságtétel ezen a téren Berro atya elbeszélése, amelyből láthatjuk, milyen volt Kalazancius gyakorlata. Amikor már szinte nem bírta egyedül elmondani a zsolozsmát, segítséget kér Berro atyától az imádság elmondásához. Ennek oka természetesen lehet a szabály merev tisztelete, de lehet az imádság mély szeretete és nagybecsülése is. Másra nem következtethetünk, mint hogy Kalazancius számára ez az utóbbi lehetett igen fontos.

VII. A lelki életben rendszeres segítségre van szüksége az embernek; te legszívesebben és leggyakrabban kitől kapod meg ezt a segítséget és lelki kísérést?

Ebben a tekintetben Kalazancius lelki életének két elkülönülő vetületét kell figyelembe vennünk.

- a) Önmagát gyóntató atyja és lelkivezetője kezébe helyezte, amikor, nem sokkal Rómába érkezése után felrémlett előtte élete jövődjé távlatainak problémája. A Santa Dorotea-templom iskolájának megismerésekor felteszi magának a kérdést: mit akar tőlem Isten?
- Caputi atya mondja el: „Kalazanci József atya Domenico della Scala atyához járt gyónni. Az iskola végzetével minden nap felkereste őt, hogy maga mellé állítsa az új alapítás javára, és őtőle kapta a legjobb tanácsokat is nemcsak lelki életére vonatkozólag, hanem a rend javára is.”

Amikor végre elnyeri a rend hivatalos elismerését, semmi kétség sem lehet afelől, hogy Kalazancius is megtartja a Konstitúciókban foglaltakat:

- „Mindenki legalább hetente gyónják a kijelölt gyóntatók valamelyikénél” (CC 58).
- b) Ő maga is lelkivezetője volt más személyeknek, a rend megalapítása előtt, de azután is:
- Armini atya vallomása: „Amikor Rómába érkezett, azonnal Colonna bíboros szolgálatába szegődött, akinek – ha jól emlékszem – Marco Antonio volt a neve. Azt hiszem, ezt a szolgálatot egészen a bíboros haláláig folytatta, és időközben megkapta azt a feladatot is, hogy legyen lelkiatyja a bíboros unokaöccseinek, akik ezért soha nem távoztak vagy érkeztek haza az ő tudta nélkül.”
 - Costanza Pesuli de Rosis asszony tanúvallomása: „Akkor ismertem meg Isten szolgáját, Kalazanci József atyát, amikor ezelőtt harminc vagy harmincöt esztendővel Don Marcello, a férjem a S. Pantaleo térre költözött. Ekkor kezdtem a S. Pantaleo-templomba járni, és József atyánál gyóntam, aki a piarista rend generálista volt, és mindaddig ő volt gyóntató atyám, amíg már nem tudott lejönni a templomba, vagyis halála előtt mintegy tíz hónappal, amikor már csak az oratóriumban tudott misézni. Épp ezért több ezer alkalommal volt lehetőségem vele beszélni a lelkiismeretemet érintő kérdésekről, amelyet az ő vezetésére bíztam teljes megelégedésemre, hiszen szentnek tartottam őt, mint sokan mások is rajtam kívül.”
- c) Gyakorta végzett lelkivezetést levelezésen keresztül:
- „Az Úr rendesen azokat teszi ki megpróbáltatásoknak ebben az életben, akiket saját fiaiként szeret, hogy ne kelljen a túlvilágon megpróbálnia, és minthogy ez az igazság, minden velünk történő eseményt az ő kezéből kellene tudnunk fogadni, a legnagyobb bajokat is,

amelyeket, ha az ő kezéből jövőként tudjuk elfogadni, nemcsak türelemmel, hanem vidáman is, neki nagyon tetsző áldozatot hozunk. Éppen ezért levelemmel arra buzdítom Kegyelmességedet, hogy arra figyelve, milyen jó az Úr, hiszen rövid és időleges bajainkért cserébe az örökélet lakomáján terít nekünk, dicsérje őt, áldja őt és vidám lélekkel igazodjék szent akaratahoz, ajánlja fel magát egészségében, ha az Úr úgy kívánja, vagy betegen, ha így tetszik neki, s így szolgálja őt. Ez a boldog beleegyezés a keresztény ember tökéletességének jele” (1630, 1468. levél).

- „Az Úr rendszerint ebben az életben azokat teszi próbára, akiket szeret, és nem akar büntetni a másvilágon. Ezért fogadja jóságos kezéből a megpróbáltatásokat türelemmel, mert ha így tesz, elévülhetetlen érdemekre tesz szert. Gratulálok Kegyelmességednek, hogy ilyen pompásan felgyógyult térdbajából, amely miatt annyira hatalmába kerítette a félelem, és ne gondolja, hogy az Úr megfélemez arról, hogy alkalmakat küldjön Kegyelmességednek, hogy még nagyobb díjat nyerjen a mennyben, amelyek szükségesek a kiválasztottak számára, ha a Paradicsomba akarnak jutni; jobb ugyanis, ha ebben a rövid életben szenvedjük e megpróbáltatásokat, ahol sok mindennel vigasztalódhatunk is, földi és lelki tekintetben, semmint hogy ennek megfelelően szenvedjünk a túlvilágon. Nem fogom elmulasztani, hogy könyörögjek az Úrhoz, hogy úgy viseltesen Kegyelmességed iránt, mint szeretett személyekkel szokott, akiket a Paradicsomba vár” (1634, 2205. levél).

Mindebből a következőkre következtethetünk Kalazancius személyére vonatkozólag:

- hitt a lelkivezetés szükségességében;
- maga is élt vele életének fontos pillanataiban;
- gyakorolta a lelkivezetést a rend megalapítása előtt és után;

- ilyen célú leveleket is írt bizonyos személyeknek, amelyekben kitűnik, milyen finoman bánik az általa vezetettek lelkével, ugyanakkor nagy tudása is látszik ezekből, amely saját élettapasztalatának mélységéből származott;
- életmódjából és a Konstitúciók hűséges betartásából úgy tűnik, hogy Kalazancius, miután megalapította a rendet, lelki segítséget, amikor szükségét érezte, gyónatató atyjától kapott, aki egy piarista szerzetes volt.

VIII. SZEMPONTOK AZ EGYÉNI REFLEXIÓHOZ ÉS A KÖZÖSSÉGI MEGOSZTÁSHOZ

1. Mennyire jelent viszonyítási alapot a piaristák életének különböző területein Kalazanci Szent József?
2. Életének mely elemei szolgálhatnak ma számunkra mintául?

V. NINCS ISTENTAPASZTALAT AZ EMBEREK MELLETTI ELKÖTELEZŐDÉS NÉLKÜL

Mi az istentapasztalat?

Elemeztünk jó néhány jelenséget, amelyek az istentapasztalat körébe tartoznak. Mindabból, amit már idáig felvázoltunk, kérdésünk is pontosabb értelmet nyer: mi ez a tapasztalat valójában?

Kísérletet tettünk arra, hogy tisztítsuk istenképünket, igyekeztünk megközelíteni azt, ahogyan Jézus megélt Istent. Végül rendalapító atyánknak is feltettük az ismert kérdéseket, hogy megtudjuk, milyen tapasztalatai voltak. Hátra van azonban még egy eleme ennek a kérdéskörnek, és ez nem más, mint magának a tapasztalatnak a közvetlen vizsgálata. Igyekszünk a fogalom mélyére hatolni, hogy megérthessük, mit is takar valójában, amikor erre utalunk.

Erre próbálunk válaszolni ebben a fejezetben.

I. MI A TAPASZTALAT?

Ha meg akarjuk érteni, mit jelent az istentapasztalat, előbb két fogalmat kell tisztáznunk: „Isten” és „tapasztalat”. A második fejezetben azzal foglalkoztunk, hogy megtisztítsuk az Istenről alkotott képünket, most a másik fogalom tisztázásának szeretnénk nekilátni. Karl Lehmann eljutott odáig, hogy kijelentette: „A tapasztalat az egész filozófia egyik legtalányosabb

fogalma.”⁵ Éppen ezért úgy tűnik, hogy lényegének megértéséhez a legjobb módszer az, ha elemezzük a vallásos tapasztalathoz tartozó jellemzők összességét a maguk valóságában. E fogalom jelentésének és értékének a feltárása segíthet abban, hogy jobban megértsük, mivel is rendelkezünk.

a) A tapasztalat elemzése

1. A tapasztalat magában hordoz két, szorosan összefüggő dolgot: az ismeretet és a megélt valóságot. A tapasztalatban benne foglaltatik valamiféle *tudás*, és így ismeret is, de nem az elvont, pusztá fogalmakból építkező ismeret. Ez a fajta tudás a *megélésből* származik, a *megtapasztalásból*, abból, amit valaki létének struktúrája révén *megérezett*, amit meg tudott *érinteni* személyes valóságának legmélyén.⁶

Ha még jobban körül akarnánk határolni ezt az első jellemzőt, azt tehetnénk még az előzőekhez, hogy a szó szoros értelmében nem is az élet (érzések, vágyak vagy cselekedetek) megfigyelése által kísért ismeretről van szó, hanem olyan ismeretről, amelyhez az élet révén jutunk.⁷

2. A tapasztalat tehát nem más, mint a valóság felfogásának gazdagabb és teljesebb emberi állapota. A tapasztalat a megismerésnek nem a legalacsonyabb szintje, hanem épp ellenkezőleg, a legmagasabb szintekhez tartozik. Az általános érvényű megismerés elvont, következésképpen nem veszi figyelembe a megismerés tárgyának sajátosságait. A tapasztalat ezzel szemben az életből származó ismeret, és magában foglalja a partikuláris elemek megismerését is, lehetővé teszi a megismerés tárgyának összetevői teljes gazdagsága szerinti felfogását.

3. Amikor tapasztalatról beszélünk, a megismerés folyamatának nem kategorizáló fázisára gondolunk, szembeállítva azt mind a pusztá érzelmekkel, mind pedig a fogalmi

⁵ Experiencia, in *Sacramentum mundi*, III, 727.

⁶ Vö. TH. ALVAREZ: Experiencia cristiana y teología espiritual, *Seminarium* (1974) 100–101.

⁷ Vö. A. LEONARD: Expérience, in *Dictionnaire de Spiritualité*, IV, 2004.

megismeréssel. A tapasztalat tehát nem tévesztendő össze a különféle lelkiállapotokkal és nem azokra a helyzetekre utal, amikor az érzelmek ragadják magukhoz a gyepőt életünkben. A tapasztalat nem egyenlő az érzelmekkel és ezért elhibázottak azok az értelmezések, amelyek nyomán az emberek azt hajlamosak hinni, hogy akkor rendelkeznek mély tapasztalattal, ha érzelmileg kellőképpen felhangoltak; vagy pedig, épp ellenkezőleg, nagyon szegényesnek ítélik tapasztalatukat, mivel lelki-
leg kiszáradt, elszegényedett állapotban vannak éppen.

4. Minthogy a tapasztalat a megismerés tárgyának valós közelségéből fakad, közvetlen kapcsolat áll fenn e jelenlét teljessége és a megtapasztalás mélysége között. A jelenlét ugyanis, a tárgy jellegétől függően is, különféleképpen valósulhat meg a gyakorlatban. Nem lehet azonos például Isten jelenléte egy emberi lény jelenlétével.

5. A megtapasztalás alapja az az alapállás, hogy a megismerés tárgyát pozitív értéként kezeljük. Az alany, anélkül, hogy személyes szabadsága a tárgytól veszélybe sodródna, nagyon mélyen vonzódik hozzá. Éppen ezért a tapasztalat alanya és tárgya közötti kölcsönös kapcsolatról kell beszélnünk. Pontosan ide tartozik az a jelenség, hogy a tárgy adományként tűnik fel az alany szeme előtt, ezzel magához vonzza őt, és úgy mutatja be magát, mint kívánnivaló és ingyenes ajándékot.

b) Mindezek alkalmazása a vallási tapasztalatra

1. A megismerésnek ez a fajtája nem képzelhető el a közvetlenség és életszerűség jellemzői nélkül.

2. A vallásos tapasztalat a teljes embert érinti, egészen lényre legrajtettebb rétegeiig. Nem csupán a szellem mozdul meg benne, hanem a psziché, a képzelet, az érzékek teljes világa is. A vallásos tapasztalat mindent magában foglaló jelenség, amely kifejezi az emberi lény kapcsolatát a teljes valósággal.

3. Ez a tapasztalat korántsem lelki luxusigény, sőt, valamilyen formában jelen van mindenki szíve mélyén, bár ez nem jelenti korántsem azt, hogy mindenki egyaránt egyforma vallásos tapasztalattal rendelkezik. Mindenféle félremagyarázások

elkerülése végett jobb, ha itt emlékeztetünk Jean Mouroux szavaira: „A kereszténységben nem a tapasztalat a legfontosabb, hanem a keresztény létezés.”

4. Mindezek ellenére nehéz a vallásos tapasztalatról beszélni, mert inkább a megélt élethez tartozik, semmint az elméleti magyarázatokhoz. Éppen ezért erről beszélvén mindenkinek két alapvető problémával kell szembenéznie, az első magát a dolog leírását jelenti, a másik ugyanennek az érthetőségét. Nehéz szavakat találni rá, hiszen csak olyanoknak volna szabad erről beszélni, akik ténylegesen rendelkeznek tapasztalattal ezen a téren. Nehéz azonban megérteni is az így elmondottakat, hiszen csak azok képesek azt felfogni, akik maguk is átélték ugyanazt, különben minden csupán pusztába kiáltott, nevelő célzatú szöveg marad. Aki nem tapasztalta meg Isten szeretetét, nem tudja, kicsoda Jézus Krisztus, és mi a húsvét titka, akármennyit beszélnek is neki ezekről a dolgokról, csak szavakat fog hallani, és nem tud elhatolni értelmük lényegéig. Aki viszont rendelkezik ilyen tapasztalattal, még akkor is, ha nem gondolkodott el rajta sohasem, rögtön felfogja, miről van szó, amint erről hall beszélni valakit. Egy szó, mint száz: bizonyos valóságról nem lehet sokat beszélni, csak tanúságot lehet róla tenni, és több lehetőség nincs.

5. A vallásos igazságok megtapasztalásának sajátossága a természettudományok igazságainak megtapasztalásával szemben, hogy nem lehet eljutni hozzá anélkül, hogy az ember ne vállalná, mint utat. Nem létezik száraz, közönyös, távolságtartó módon szerzett vallásos tapasztalat. Bizonyos valóságokat csak úgy fedezhet fel maga számára az ember, ha magára vállalja, „kipróbálja” őket.

6. Hogy megkíséreljük összefoglalni a vallásos tapasztalatról mondottakat, az alábbi alkotóelemeit sorolhatjuk fel:

- van egy *intellektuális* alkotóeleme, amennyiben minden embernek van egy kialakult képe arról, ki az Isten; ide tartozik az imádás, az alázat és a szeretet;
- van egy *akarati* összetevője, hiszen az ember szabadságának, mondhatni nagylelkűségének egy gesztusa van a

döntés mögött. Minthogy Isten a szeretet, én nem válaszolhatok arra az ajándékra – amely a tőle kapott lét és ő saját maga – másképp, mint ezzel a léttel magával: azaz saját magam felajánlásával, az önátadással;

- van egy *érzelmi* összetevője is, hiszen a megtapasztalás az emberben az öröm, a dicséret, az ének forrásává válik, amelyek ismeretlenek maradnak az előtt, aki nem találkozott még a Végtelennel;
- van a tapasztalatnak egy *tevékeny* alkotóeleme, hiszen a tapasztalat elköteleződés;
- végül pedig a tapasztalat része egy *közösségi* tényező is, hiszen Isten előtt minden ember az egész emberi családnak a képviselője.⁸

II. AZ ISTENTAPASZTALAT

1. E valóság jelentése

Ha most az elmondottakat közvetlenül a kérdéses tárgykorre akarjuk alkalmazni, a következőképpen foglalhatjuk össze az istentapasztalat fogalmát: „Magának az életnek a megélésével szerzett ismeret Istenről: az Atyáról, a Fiúról és a Szentlélekről, amely életet hitben észleljük, és különféle módon valósítjuk meg a személyek, azok élete egyes időszakainak, egyéni élettörténetének, személyes fejlődésének különbözősége szerint.”

Ennek az összefoglaló mondatnak a tartalmát az alábbiakban igyekszünk részleteiben megvilágítani.

a) Megéléssel szerzett ismeret. Ugyanaz, amit a „tapasztalat” kifejezéssel is próbálunk kifejezni. Ezt pedig már korábban áttekintettük, utalásszerűen csak e kettősségre utalunk

⁸ J. MOURoux: *L'expérience chrétienne*, Aubier, Paris, 1952, 25–26. Az egész témához a megszentelt élet szemszögéből lásd: M. A. ASIAIN: *Una relectura de la vida religiosa desde la experiencia de Dios, Analecta Calasanciana* 43 (1980) 49–123. Lásd továbbá: J. ESQUERDA BIFET: *Expériences de Dieu*, Balmes, Barcelona, 1981. T. MATURA: *Aproches de l'expérience de Dieu, La vie des communautés religieuses* 3 (1987) 174–182.

itt: ismeret és megélt élet. Mindenképpen elkerülendő a kettő közül az egyik elhagyásának veszélye. Isten megtapasztalása emberi jelenség, jellemző az emberre, mint értelmes lényre, amennyiben ennek keretében valamilyen újszerű dolgot vesz szellemileg birtokába. A tapasztalat bevezeti az embert valaminek az ismeretébe. De vigyázzunk! Nem akarunk megállni ennél az egyszerű tudásnál, itt más jellegű ismeretről is szó van, amelyet itt „életszerűségnek” nevezünk, mivel magában foglalja az összes fentebb felsorolt jellemzőt. Éppen ezért nem pusztán az értelem ügyéről van szó, ezért nem elvont dolog a megtapasztalás, ezért nem csupán az ember értelméhez szól, ezért nem idegen az emberi személytől. Valami sajátosság, valóban életszerű dologról van itt szó, amely az emberi lény egészéhez szól, eléri a személyiség legrejtettebb rétegeit is. Éppen ezért nem szabad a tapasztalatot sohasem pusztán „ismeretként” felfogni, ezen túl kell látni. Úgy ismerem meg valamit igazán, ha életem is, tapasztalatot szerzek róla, megragadva érzem magamat általa, egész lényemmel törekszem felfogni. Ezért lehet olykor az istentapasztalat lelki és érzelmi értelemben intenzívebb, mint máskor, és itt nem holmi múló lángolásról van szó, hanem felfogott jelenlétről és szeretetkapcsolatról.

b) Az ilyen értelemben vett megtapasztalás tárgya Isten belső élete. Ide vezet bennünket a megtapasztalás. Semmi marginális jelenség nem foglalkoztat bennünket, csupán Isten belső titokzatos élete. Isten lényege az, amit a kiválasztottak számára kegyelme révén felfogni enged. Ebben áll a kereszténység legfőbb misztériuma és az a szeretetterv, amelyet az Atya megmutatott nekünk a Fiúban és a Szentlélek tart folyamatosan mozgásban. Amikor Isten megtapasztalásáról beszélünk, érzelmi és érzelmi felfogásunk látóhatára mindezt magában foglalja: az Atya üdvözítő szeretettervét, aki kegyelemmel megmentett és jó útra vezérelt bennünket Fiában, és aki gyermekeivé fogadott bennünket a Szentlélek műve által. Így tehát az istentapasztalatban Isten – aki az Atya, a Fiú és a Szentlélek – titokzatos belső életébe szeretnénk beljebb hatolni.

Az istentapasztalat lényege tehát nem abban áll, hogy miként léphetünk túl az érzékelhető teremtett világon, hanem inkább abban, hogy miként ismerhetjük meg az Atya, a Fiú és a Szentlélek titokzatos életét véges és érzékelhető dolgokon keresztül, az üdvtörténet eseményei révén, amelyeket az egyházban aktualizálunk.

c) Ennek az életszerű ismeretszerzésnek a módszere pedig nem más, mint a hit. Nem szerezhető meg az értelem pusztá eszközeivel, amely az emberi okszerűségekre vezet vissza a megismerendő tárgyat. Az isteni misztériumba csak a hit révén léphetünk be. Ezen a ponton kerül előtérbe két lényeges momentum:

- először: a kezdeményezés a kegyelemé. Az isteni élet megértése nem az értelem erőfeszítésén múlik, bármilyen eltökélt legyen is az ember, és nem az akarat gyümölcse, hanem csakis Isten ajándéka. Az ő életének belső titka olyasvalami, amihez nincs jogunk, csupán szeretetből kaphatunk bepillantást;
- másodsor: az odavezető utat az isteni erények jelentik, vagyis a hit, a remény és a szeretet. Ezeké az utolsó szó az istentapasztalat elnyerésében. Az ember gyakran hajlamos nagyobb jelentőséget tulajdonítani a kardinális erényeknek, talán azért, mivel ezekben az emberi tényező jobban kidomborodik, vagy esetleg azért, mert ezek révén az ember képes a környezetét ellenőrzés alatt tartani. Az is közrejátszhat ebben, hogy valaki számára érzelmi-
leg ezekben jobban tetten érhető az istentapasztalat. Mégis, mint mondtuk, Isten megtapasztalásához a teológiai erények vezetnek, még ha ténylegesen nem is rendelkezünk olyan indikátorokkal, amelyek az ezeknek az erényeknek a megélését kimutathatnák, tehát ebben az értelemben valóban nem érhető tetten ezekben, mi az, amit Istenből megélünk. Ugyanis ki az, aki meg tudja mérni saját hitét, reményét vagy szeretetének gazdagságát? Ugyanakkor bárki átélheti türelmének vagy a torkosság felett aratott győzelmének az erőfeszítését.

d) Az Isten belső életébe való behatolás személytől függően más és más. Minden kétséget kizáróan függ a kegyelmi adományoktól, az ember személyiségének fejlettségétől, a személyesen megtett úttól. A fent említett három tényezőt egyaránt számba kell venni, amikor valaki istentapasztalatát mérlegeli.

A kegyelmi ajándékok alapvetőek ezen a téren, és senki sem tilthatja meg Istennek, hogy olyan módon adja önmagát, ahogyan neki tetszik, anélkül, hogy ez támadás volna az ember ellen, vagy megingatná személyes méltóságát. Érthetően nehezé kimondanunk, hogy Isten univerzális, mindenki felé forduló szeretetén belül igenis megvannak a személyes szeretet vonásai.

Azután az emberi személyiség fejlettségét is vegyük figyelembe. Ezt régebben elhanyagolták a kérdéssel foglalkozók, bár az utóbbi időben magára vonta a kutatók figyelmét. Minden ember egy történet, nemcsak politikai és társadalmi értelemben, hanem lelki téren is, még magában a hitben is. E történetnek vannak tehát fejlődési szakaszai, egy növekedési folyamat előtt állunk, sőt próbákon megyünk keresztül ahhoz, hogy az egyik stádiumból a másikba jussunk. Nyilvánvaló az átmenet például az emberi stádiumból a teológiai stádiumba, amelyről Keresztes Szent János beszél, vagy, Szent Pál szavaiból, az átmenet a „testi” létből a „szellemi” létbe. Ez utóbbi kifejezésben a „testi” mindazt jelenti, ami az ember saját lehetőségeiből adódik, míg a „szellemi” mindazt a képességet, amelyet Isten adományoz az ő életének megélésében.

Mindez nem jelent mást, minthogy az istentapasztalat erősen kötődik ahhoz a pillanathoz vagy időszakhoz, amelyben az adott személy található, és ebben az értelemben kirajzolódnak azok a vonalak, amelyek az utat kijelölik, és mutatják azokat a próbákat is, amelyeken túl kell jutnunk. Erről szóltak számunkra lelki mestereink. Feltétlenül szükséges tehát mindenki számára, hogy megállapítsa, hol is áll jelenleg, milyen utat járt már be és milyen irányban kell továbbhaladnia.

e) Ezek miatt az okok miatt beszélhetünk az Isten megtapasztalása terén megtett útról, amely egy folyamat. Mi ma-

gunk is arra fogunk törekedni a hátralévő fejezetekben, hogy bemutassuk, kifejtsük ezt az utat, hogy segítséget nyújthassunk a teendők és az útirány meghatározásában.

Az út, a folyamat képe a fejlődést feltételezi, s mi erről szeretnénk szólni a mai kor nyelvén. Szemben a régimódi antropológiával, amely szívesen használ ellentétpárokat (test-lélek, emberi-isteni, természetes-természetfeletti), a mai kor antropológiája jobban szereti a dolgok fejlődését kiemelni. Vagyis szeret más nyelvezetet használni, amelyben az alakulás, a kibontakozás szemlélete uralkodik, s ennek révén bizonyos jelenségek máris másképp tűnnek fel.

Ugyanakkor itt is vissza kell utasítanunk azt a túlzottan optimista szemléletet, amely az emberi személy fejlődését lineárisan képzei el, holmi kilőtt nyíl módjára egyenesen felfelé törő pályán. Nem szabad elfeledkeznünk sohasem az ember valós helyzetéről, hiszen az ember bűnös, szemben Isten örökké új valóságával, aki mindig személyes szeretetben adja át magát.

Ezzel azt is kifejezésre akarjuk juttatni, hogy ez a fejlődési folyamat nem mentes a törésektől, amelyek a hívő ember életének legnagyobb megrázkódtatásait jelentik. Éppen ezért az istentapasztalat növekedését is ilyen foltok szakítják meg, amelyek azokat a fordulatokat jelölik, amelyeket Jézus Lelke megkövetel tőlünk, hogy az ő isteni életébe nyerhessünk bebocsátást. Ezek a törések mindig az emberben bekövetkező megtisztulás megnyilvánulásai.

2. Miből származik az istentapasztalat?

a) Isten szeretete *ingyenes ajándék*, ebben az értelemben azt mondhatjuk, hogy Isten akkor adja önmagát, amikor akarja. Ez előre nem látható. Az egyes emberek személyes története azt mutatja, hogy nem lehet egységes rendszerbe foglalni, mikor kinek adja magát Isten. Ez egyben azt is jelenti, hogy bárki számára Isten megtapasztalásának kegyelme a lehető legváratlanabb időkben és helyeken érkezhethet el. Ezt a személyes életek története tanítja így számunkra, és senki nem kérdezheti meg

ennek okát Istentől. Szeretetét akkor adja és ott, ahol neki tetszik. Az ingyenes ajándékot pedig nem lehet kikényszeríteni.

Az, hogy Isten megtapasztalása előre nem látható, még nem jelenti azt, hogy nem lehet meghatározni eredetének helyét. Most erről a helyről vagy helyekről kívánunk szólni, ahol az istentapasztalat rendszeren, vagyis általában keletkezik. Ugyanakkor itt is emlékeztetünk két körülményre. Az első: amikor saját cselekedeteinkkel magunk akarjuk kikényszeríteni az Istennel való találkozást, úgy tűnik, Isten inkább elhúzódik, semmint feltárná magát. A másik: amikor saját egoista szükségleteinkből és gyermekded komplexusainkból kiindulva keressük őt, nem az élő Istennel fogunk találkozni, Urunk, Jézus Krisztus Istenével, hanem ugyanezeknek a vágyaknak és elképzeléseknek a kivetítésével.

b) *Isten igéje* Isten megtapasztalásának helye. Legfőképpen azért, mert itt van atyáink istentapasztalata, másrészt azért is, mert, amint Szent Pál elmondja, a mi épülésünkre írták le. Természetesen ki kell kötnünk ugyanakkor, hogy az ígét nem próbáljuk manipulálni, és nem tarjuk olyan mágikus erőnek, amely automatikusan elvezet bennünket az Istennel való találkozáshoz. Éppen ezért ezzel kapcsolatban néhány rövid megjegyzést kell tennünk:

- a Szentírást lassan, szívvel kell olvasni. Nem úgy, ahogy egy tudományos szöveget olvasnánk, sem pedig úgy, mint egy főképpen információkat hordozó szövegrészt. Még azt sem várhatjuk el magunktól, hogy azonnal átérezzük az olvasottakat. Inkább hagyni kell, hogy visszahangozzék a lelkünkben, anélkül, hogy értelmünk segítségével értelmezzetnénk és azonnali hasznot várnánk el tőle;
- abból kiindulva, amit megszólított bennünk, képesek vagyunk megnyílni az Istennel való személyes kapcsolatra;
- egész létünkkel kell imádkozni, szükségünkkel és vágyainkkal, szenvedélyeinkkel és hitünk meztelenségével;

- ebben a helyzetben a legfontosabb a szív, nem szabad egyéni beteljesülést keresni, csupán a szeretetben való engedelmességet;
- nem szabad a Szentírással való találkozást technikai gyakorlattá, tanulmányi tervvé szűkíteni, hanem az igaz és élő Istent kell benne keresni mindenkor;
- ne felejtjük el, hogy előfordulhat: miközben értelmünkkel, figyelmünkkel, érzelmeinkkel csak a felszínen mozgunk, a lényeket tekintve mégis képesek vagyunk koncentrálni, lényünket megnyitni. Ez a lelki élet egyik titkos bölcsessége: a képesség, hogy különböző szinteken tudjuk megélni az Úrral való találkozást.

c) A hívő ember számára az *egyház*nak is Isten megtapasztalásának helyévé kell válnia, bár ennek elérése érdekében sokszor jelentősen fejlődni kell a hitben. Mi nem hiszünk abban a jelszóban: „Jézus igen, egyház nem.” Ennek oka az, hogy a hit érettsége egyenes arányban áll az egyházi érzékkel, amely nélkül minden küldetés hiábavaló és minden istentapasztalat csupán illúzió. A megvizsgálandó kérdés tehát a következő: mit jelent számomra az egyház? Az a tény ugyanis, hogy sok hívő tudatában az egyház fogalma válságban van, nemcsak a hit hiányának tudható be, hanem a hibás modelleknek is. A püriaristának olyan egyházmodellel kell rendelkeznie, hogy az az egyház Isten megtapasztalásának helye lehessen, és ehhez az alábbi jellemzők a szükségesek:

- az egyház legyen evangelizáló és missziót teljesítő egyház, és nem csupán a szentségek kiszolgáltatója;
- az egyház Isten országát hirdesse, és ne csak egy vallás-erkölcsi rendszert;
- az egyház legyen kevésbé paternalista, hagyjon több szabadságot a lelkiismeretnek;
- ne a társadalom ideologikus alapon szerveződött csoportja legyen, hanem prófétai jel;
- az első helyen a személynek kell állnia, nem a struktúráknak;

- válassza a szegényeket, de társadalmi-politikai tényezőként mint egyház ne tevékenykedjen;
- a közösség legyen fontosabb az intézménynél;
- a hívők legyenek fontosabbak a klérusnál;
- az egyház tartsa tiszteletben a kultúra autonóm voltát.

d) A *szenzségek* szintén Isten megtapasztalásának helyéül szolgálhatnak. Bennük különleges módon megy végbe az Istennel való találkozás. Ugyanakkor vigyázni kell arra is, hogy ne tulajdonítsunk ennek túlzott jelentőséget. Azt mondjuk tehát, hogy a hit tapasztalatának, amelyet Isten ígéje és az egyház szentségei táplálnak és éltetnek, mind nagyobb fontosságra kell szert tennie mindnyájunk életében. Ha ez megtörténik, a hit legmélyebb erői a keresztényt abba az irányba mozdítják, hogy ne időzzön el morális aggályokon, pietizmuson, pszichológiai problémákon, hanem új történelemlátást kölcsönöz neki, amely felfogja Isten üdvözítő tervét és arra indítja, hogy embertársai szolgálatára szentelje életét.

e) A vizsgált, hagyományos helyeken kívül, a piaristának el kell jutnia oda, hogy felfedezze Isten megtapasztalhatóságát bizonyos, ezeknél nem kevésbé fontos, bár olykor kevésbé szem előtt tartott tényezőkben is. Hiszen Isten lép színre a szívünkben például bizonyos történelmi helyzetekben is, akkor, amikor Isten országa előrehalad, vagy éppen visszaszorul. Nem gondolhatjuk ugyanis, hogy a Mester által hirdetett és személyesen általa megnyitott Isten országa csak futólag érintené az emberiség történelmének helyzeteit: igenis keresztülhalad azokon. Ott, ahol ténylegesen kiteljesedik a szeretet, az igazságosság, a szolidaritás, Isten üdvözítő megismerése, ott Isten országa gyarapszik. Ugyanakkor azokon a pontokon, ahol a világ alá van vetve az urak és szolgák kettőssége törvényének, ahol az igazságtalanság vagy az elnyomás az úr, ott objektíve állíthatjuk: Isten országa egyhelyben topog. Mindebből származik az a kötelezettségünk, hogy Isten megtapasztalását ne csupán lelkünk rejtett zugaiban keressük, hanem megnyíljunk a *világra* és a *történelemre* is.

f) A *szegények* is az Istennel való találkozás teológiai értelemben vett helyét jelentik. Amikor szegényekről beszélünk, ezen Isten országa megvalósításának egyik módját, vagyis a boldogságokat értjük. Ez az új ember megnyilvánulása, azé az emberé, kit Isten kiválasztott, hogy az általa elindított történelemnek a főszereplője legyen ebben a világban. Az emberi értelem számára érthetetlenül Isten van jelen a boldogságok szerinti életvitelben. Az az embertípus, amelyet Isten az ő történelme számára kiválasztott, a szegény, a szelíd szívű ember, aki sír, aki szomjazza az igazságot, aki őszinte és szívében alázatos, akit üldöznek az igazság melletti elkötelezettségéért. Isten itt van jelen, hiszen ezeken keresztül építi az új történelmet.

g) Istent élhetjük meg a *szeretetben* is, olyannyira, hogy a keresztény ember életében az első helyet a szeretetnek kell elfoglalnia, ez pedig azt jelenti, hogy szeretet nélkül semminek sincs értelme. A szeretet révén érhető el, hogy az istentapasztalat mindennapossá váljon, vagyis olyasvalamivé, amelyet a legegyszerűbb dolgokban is képes felfedezni az ember. Felserolok néhány olyan dimenziót, amelyekben mind-mind megélhető Isten jelenléte, és amelyek természetes velejárói a szeretetnek:

- nem a mennyiség számít, hanem a minőség;
- mindaz fontos, amit az ember cselekszik, még akkor is, ha a társadalom esetleg nem is értékeli;
- minden a szív irányultságától függ;
- úgy kell élni, hogy a személyekre ne eszközként, hanem célként tekintsünk;
- úgy kell egyszerűeknek lennünk, hogy ne legyünk naivak, és úgy kell nagylelkűeknek lennünk, hogy közben realisták maradjunk;
- a szeretet elsőségét az Isten adta szeretet ingyenes volta tanítja meg nekünk;
- a szeretet elsősége életünkben tetten érhető a kegyelem által előnyben részesített embereken: azon, hogy miképpen viszonyulunk a bűnösökhöz, a betegekhez, a kicsinyekhez, azokhoz, akiktől nem várhatjuk szeretetünk viszonzását.

h) Nem szabad sohasem elfelejtenünk az Istennel való találkozás két fontos vetületét: a *misztikus* és a *politikai* dimenziót: Isten megment minket, ugyanakkor arra is küld, hogy megnyíljunk a többi ember felé. Éppen ebből fakadóan nincs istentapasztalat az emberek melletti elköteleződés nélkül. Ugyanez zajlott le magában Jézusban is, és nem hiányozhat ez az ő követőiből sem, azokból, akik Jézus nyomában akarják megtapasztalni Istent. Így tehát az istentapasztalat alapvető helyévé válik az *embertárs* is, a feléje fordulás révén, mindazokban a helyzetekben, amikor az embert szolgálni és szeretni lehet. Ez az irányelv nagyon fontos a piarista számára, hiszen élete mindennapos apró, fenntartás nélküli önátadásokra épül. A hiteles istentapasztalat után kutatva végzetes félreértés lenne, ha ezt nem keresné az embertársakban, a gyerekekben, akiknek szolgálatát végzi, és ez nyilván oda vezetne, hogy Istenre sem bukkanhatna soha.

i) A *közösségben*. Az Úr megmondta ezt, amikor kijelentette, hogy ahol ketten vagy hárman az ő nevében összejönnek, ott lesz ő is. Természetesen nem valami automatikusan bekövetkező jelenlétről van szó. Ő maga is meghatározta a feltételeket: az „ő nevében” kell összejönni. A piarista nem feledkezhet meg erről a tapasztalati helyről, ahol maga az Úr akarta, hogy jelenvaló és felfogható legyen.

j) A piarista számára Isten van jelen a *Konstitúciókban* is, amely tartalmazza a piarista életervet és küldetést. A Konstitúciók nem egyszerűen betartandó szabályok összeállítása, hanem Isten megtapasztalásának helye. A Konstitúciókat azért kapták a piaristák, hogy ezen keresztül éljék meg az Istennel való találkozás és az iránta való szeretet útját, ezáltal szenteljék életüket Isten országának szolgálatára. Erről azonban szó lesz még a következő fejezetben.

k) Isten megtapasztalásának különleges teológiai helyét végül maguk a *gyerekek* jelentik. A piarista nap mint nap egyszerűen, látszólag sok vonzóbb lehetőség helyett éppen itt, szolgálata legjellegzetesebb pontján találkozhat Istenével. Kalazancius figyelmeztet: „Tartsa gyakorlatban képességeit a számos kis-

ded javára, akik Krisztus személyét képviselik” (4465. levél); „Igyekezzék, hogy az előírt iskolát nagy szorgalommal elvégezze, és ha valóban szereti, nem az intézményt, hanem Istent és saját magát, azon lesz, hogy elsajátítsa, amit most még nem tud, hogy jót tehessen a gyerekekkel, pontosabban Krisztussal a gyerekek által” (3041. levél). „Ami pedig a szegény nebulók felvételét illeti, Tisztelendőséged jól cselekszik, ha mindet felveszi, aki csak jelentkezik, hiszen intézményünk az ő számukra alapított, és amit értük teszünk, azt az áldott Krisztusért tesszük, s ez nem mondható el a gazdagokról” (2812. levél).

III. A TAPASZTALAT ELLENŐRZÉSE ÉS A NEHÉZSÉGEK

Egy dolog egészen bizonyos: ha valaki valóban megtapasztalja Istent, szükségét érzi, hogy előrehaladjon az igazságban. Az istentapasztalat kiváltja az ember szívében azt a mély vágyat, hogy az igazság útján haladjon. Ez az igazságban való előrehaladás az Isten által adott fény: ezt sem lehet előre eltervezni, adomány Isten kezéből. Sokféleképpen találja meg az embert: hirtelen rátör, amikor legkevésbé sem gondolná, máskor fokként halad előre, lassanként növekszik az ember életében meglévő szerepe. Mindkét esetben azonban fényről van szó, amely megvilágosít, de nem szünteti meg az ember személyes mérlegelésre való jogát.

Nos tehát, amikor a hit nem csupán egyfajta bebiztosítási rendszer, amikor az istentapasztalat nem csupán egyfajta moralizmus vagy a tökéletesség hajszolása, Isten megtapasztalása olyan az ember életében, mint egy felszabadító lebontás. Ez igaz minden nagy átélt tapasztalatra, emberire és istenire egyaránt: megtörik az ember önmagáról alkotott képe és megkezdődik egy bizonyos megszabadulási folyamat.

Ebben az értelemben szeretnénk most megvizsgálni *bizonyos jelenségeket, amelyek mintegy ellenőrzésül szolgálhatnak, pozitívokat, amelyek a tapasztalat mellett szólnak, és negatívokat, amelyek eltorzítják az istenképet.*

a) *A belső béke hiánya.* Amikor valaki azt veszi észre, hogy nem találja a helyét, szeretne másutt lenni és nem is rendelkezik olyan istentapasztalattal, mint amilyennel önmagát áltatja. Egész lénye csak arra törekszik, az minden óhajtása, hogy elérje ezt a tapasztalatot. A *nunc coepi* mindig ott van a nyelve hegyén. Nyomja a kora, érzi, hogy az idő tovaszáll, szinte menekül előle, öregszik, és életében nem hozott létre semmit. Kétségbeesik, mert úgy látja, mit sem változott az elmúlt húsz évben. Mindig innen van azon, mint ami lenni szeretne, pedig csak derűvel el kellene fogadnia igazán önmaga valóságát!

Amikor a dolgokat hittel vizsgáljuk, kitűnik az élet igazsága, hogy jó kezekben vagyunk, hogy Isten nagyobb a mi aggályainknál és a mi vétkeinknél, hogy csak az a megoldás, hogy még jobban az ő akaratát keresve éljünk, nem pedig a magunk akarata után haladjunk.

b) *Az elégedettség,* amely minduntalan előbukkan, ha úgy beszél valaki ezekről a dolgokról, mintha tökéletesen ismerné őket, mintha birtokolná őket, mintha rendelkezhetne magával Istennel is. Ezeknél a személyeknél igen sajátos idegességet figyelhetünk meg, ha valaki megtámadja őket, vagy kétségbe vonja istentapasztalatukat, amelyet ők mindenekfelett és mindenki ellen védelmeznek. Mindenütt csak az ő énjük érezhető, még jó szándékuk is abban a meggyőződésben gyökerezik, hogy igazuk van. Azt lehetne mondani, hogy Istenről szólva tanítanak mindenkit, mégsem érezhető azoknak az alázata bennük, akik tudják: minden csak a kegyelem ajándéka.

A hiteles istentapasztalat ezzel szemben megköveteli, hogy az ember úgy tegyen tanúságot Istenről, hogy közben ne hangoztassa mindenáron a maga igazát. Amikor beszél, hitelesen megélt dolgokról szól. A saját szegénységünkkel való folyamatos szembesülés pedig segíti az embert abba az irányba, hogy egyszerűen éljen, még akkor is, ha dicséret és elismerés övezi. Minél kedvesebb valaki Isten előtt, annál elégedetlenebb saját magával.

c) *A másoknak jutott adományok feletti öröm hiánya.* Az ilyen ember mindig a középpontban akar lenni, ő akar lenni

örökké a kedvezményezett, a legnagyobb tapasztalattal rendelkező, aki legtöbbit tud Istenről, aki legjobban tud ő róla beszélni. De ez nem Istennek, inkább csak saját dicsőségére történik. Az ilyen emberek nem tudnak örülni mások lelki javainak, nem tölti el őket jóérzés annak láttán, mi mindent kaptak mások Istentől.

Ezzel szemben nekünk tudnunk kell, hogy minél mélyebb tapasztalattal rendelkezik valaki Istenről, annál inkább képes örülni, hogy másoknak is bő mértékkel mér Isten. Ha valakinek a szívét valóban betölti az Úr, vigad, ha látja, hogyan szeretik mások is őt. Ha a szeretet igaz valakiben, az az embertársakra is feltétlenül átsugárzik.

d) *Az azonnali adományoktól való függőség.* Sokakban megvan a vágy, hogy érezzék Istent és jól érezzék magukat, miközben imádkoznak, vagy hogy részesüljenek elismerésben, ha más emberekért tesznek valamit. Vannak olyan emberek is, akik annyira szükségét érzik Isten jelenlétének, hogy amikor nem érzik ezt maguk körül, olyan számukra, mintha fulladoznának. Mindig új beteljesülésérzések után loholnak, képtelenek a sivatagban, saját vágyaik sötét éjszakájában élni. Azt hiszik, Isten csak olyan mértékben adja magát nekik, amennyire ők ezt át is érzik, és számukra nem létezik a hitbéli érzékelés, csakis a tapintható tények, különösen érzelmi területen. Amikor ködbe borul az ilyen ember érzelmi élete, mindent az összeomlás fenyeget.

Ezzel szemben a hiteles istentapasztalat érzelmi autonómiát hagy az embernek, nem teszi függővé az azonnali adományoktól. Emlékezzünk arra is, hogy Isten ajándékozása nem vigaszról vigaszra növekszik bennünk, hanem hitről hitre.

e) *A gőg.* A hiteles istentapasztalat annak révén, hogy az emberben igényt támaszt az igazság útján való továbbhaladásra, eljuttatja az embert odáig, hogy megszabadul védekezési mechanizmusaitól. Az egyik ilyen igen fontos védelmi mechanizmus a magunkról kialakított kép. Az igazság ebben a kérdésben csakis úgy juthat érvényre, ha szakítunk ezzel a magunk alkotta és mások számára felmutatott elképzeléssel, és

az igazság sziklájára alapozzuk önismeretünket. A góg éppen ezért gyökeresen ellentétes az ilyen hiteles istentapasztalattal.

A gógöt amúgy is gyakorta megalázza gyakori következetlenségünk. Ezzel szemben azt kell megtanulnunk, hogy ezeket a következetlenségeket nem kell problémákká duzzasztanunk, hanem éppen a bizalom és a hűség útjává kell tennünk.

f) Ha az istentapasztalat hiteles voltának ellenőrzésében *még mélyebbre* haladunk, a következőket mondhatjuk:

- Az igazi istentapasztalat segít *vágyainktól megszabadulni*, csakúgy érzelmi-emberi szinten, mint lelki-vallásos szinten.
- Az istentapasztalat, amennyiben valóban hiteles, *paradox, látszólag ellentétben álló tapasztalatokkal szolgál*: minél szorosabb valakinek az Istennel való egysége, annál erősebb benne az embertársak iránti feltétlen szeretet; minél jobban ismeri Istent, annál inkább képes engedelmeskedni az élet tényeinek; minél szabadabb lelkében, annál inkább tudja tisztelni a környező valóságot annak minden meghatározottságával; minél inkább belátja vétkes voltát, annál inkább nyer békét Istentől; minél tudatosabb valakiben bűneinek és tudatlanságának mélységes szakadéka, annál nagyobb erőforrás számára a létet korlátozó szűkösség; minél inkább bízik a kegyelem általi üdvözülésben, annál inkább átérzi saját felelősségét.
- Isten megtapasztalása a *szabadság* útjára indít, amelyben kölcsönösen kiegészíti egymást az önmagunkra és a másokra utaltság, és ahol az ember képessé válik meghaladni az önmegvalósítás görcsös szükségét.
- Isten megtapasztalása elvisz azokhoz a *tapasztalatokhoz* is, amelyek a keresztyén élet *alapjául* szolgálnak: az Atya iránti bizalomhoz, a Jézus iránti szeretethez, a kegyelem általi üdvözülésben való hithez.

IV. SZEMPONTOK AZ EGYÉNI REFLEXIÓHOZ ÉS A KÖZÖSSÉGI MEGOSZTÁSHOZ

1. Számodra leginkább melyek Isten megtapasztalásának helyei?
2. Milyen személyes vagy közösségi magatartásformák segíthetik elő Isten megtapasztalását? Megvannak-e ezek a te közösségedben?
3. Az istentapasztalat ellenőrzésének milyen szempontjait tudnád felidézni és kommentálni?
4. Megtanultuk-e megtapasztalni Istent az életben való tevékeny részvételben is? Mi hiányzik nekünk?

VI. ISTEN MEGTAPASZTALÁSÁNAK ÚTJA

Az istentapasztalat mint úton járás

Ebben a fejezetben Isten megtapasztalásának egyik keresztény útját szeretném felkínálni. Ezeket az oldalakat a piaristáknak szánom, akik életüket már Jézus követésére szentelték. Mindenki a saját lelki útját járja, a Lélek ajándékai, a körülmények és saját felelőssége szerint. Itt tehát szó sincs arról, hogy bármennyivel is kisebb értéket akarnánk tulajdonítani azoknak a személyes utaknak, amelyeken az egyes rendtagok járnak. Sokuknak valóban hálát kell adniuk Istennek, hiszen nagy irgalmasságában megmutatta nekik a kegyelem, a szeretet és a Jézussal való azonosulás útját. Mégis, előfordulhat egyesekkel, hogy zavarba esnek. Elegendő azokra a tényekre emlékeztetnünk, amelyeket az első fejezetben tárgyaltunk.

Ezért kínálok most itt fel egy lelki utat. Nem lehet ezt most részletesen kifejtenem, bár ez talán igen hasznos lehetne, de ez a könyv most nem erre szolgál. Végül is az a tanácsom: akinek megadatott, hogy olyan lelki úton haladhat előre, amelyen a jó gyümölcsöket maga is tapasztalja, járjon tovább azon az úton, dicsérje az Urat, és adjon hálát neki. Ha valaki azonban irányt vesztettnek érzi magát, talán az alábbiak segítségére szolgálnak majd.⁹

⁹ Ajánlom a következő szövegeket: G. CUSSON: *Los ejercicios espirituales en la vida corriente*, Sal Terrae, Santander, 1976. M. PLAZA – M. BOISMAERT: *Los ejercicios personalizados en la vida corriente. Orientaciones pedagógicas y fichas de trabajo*, Sal Terrae, Santander, 1983. J. M. LABORDA: *Ejercicios espirituales a domicilio (para gente ocupado) para en todo amar y servir*, PPC, Madrid, 1990. J. GARRIDO: *Una espiritualidad para hoy*, San Pablo, Madrid, 1988; ebből a könyvből sokat merített a következő: M. PLAZA – M. BOISMAERT: *Ponme con tu Hijo. Ejercicios espirituales en la vida diaria*, Mensajero, Bilbao, 1989.

I. A KÜSZÖB

A javasolt lelki út négy szakaszból áll. A jó megértéshez azonban szükséges bizonyos előfeltételek megléte, amelyeket, bár feltételezésünk szerint egy piarista rendelkezik velük, itt felsorolunk:

1. Szükséges egy bizonyos *belső elmélyülési képesség*. Nem haszontalan erre éppen itt figyelmeztetnünk. Elkerülhetetlen előfeltétel ugyanis, hogy az ember képes legyen saját magának kérdéseket feltenni és már elkezdte saját önazonosságát kutatni. Ha valakiben csak a modern társadalmakra jellemző vágyak vannak jelen, mint a fogyasztói szemlélet, az érzéki örömek keresése, az ember saját elégedettségének hajszolása, még nem elérkezett a pillanat a számára, hogy nekivágjon egy ilyen útnak úgy, ahogyan azt itt és most bemutatjuk. Előbb személyes problémáival kell megküzdenie.
2. Szükséges egy ilyen lelki útra vállalkozó személynél, hogy az *igazságot tartsa szem előtt*, és ebben az értelemben az is kell, hogy az illető már elkezdte a saját magáról alkotott hamis képe lebontását. Más szavakkal arra van szükség, hogy elkezdje magát a tudatalatti szintjén is megismerni. Ne függjön az általa játszott „szereptől”, lassanként teljesen el kell ettől szakadnia, és el kell kezdenie úgy a többiek elé állnia, amilyen valójában, és nem egy hamis képnek megfelelően torzítva saját magát.
3. Feltételezünk az érdekeltekben bizonyos mértékű *interperszonális tapasztalatot* is, vagyis azt, hogy elkezdte már megtapasztalni a másik ember fontosságát, a többi emberi lény jelentését a maga életében. Rendelkezzék szeretettapasztalattal, ami azzal jár, hogy a személyiséget nem uralja a kapcsolatok rendszere, és képes arra, hogy objektíven szemlélje saját érzélemvilágát – ellenkező esetben

ugyanis nagy a veszély, hogy hitbeli tapasztalatát gátolni fogja ugyanennek hiánya. Feltételezzük, hogy az illető személyeknek van fogalmuk arról is, mi valójában az *ingyenesség*, s ennek révén megtapasztalták, hogy a másik embertől nem védekezni kell, hiszen az élet legnagyobb ajándéka, hogy valakit megszólíthatunk.

4. Fontos az is, hogy tudatosítsuk magunkban az élet bizonyos időszakainak fontosságát, pontosan azokét, amelyeknek átélése fájdalommal jár, és amelyeket általában *válság* névvel szoktunk illetni. Ezeket nem frusztrációként kell megélni, hanem olyan kivételes alkalmakként, amelyek lehetőséget nyújtanak az élet értelmének tisztázására. Különösen az ezeket a felfedezéseket követő egzisztenciális krízis megtapasztalása jelent ilyen értelemben válságot, amikor az ember szembekerül saját énjével és szegénynek érzi magát. Ez sok okból lejátszódhat az emberben, erkölcsi vagy pszichológiai problémák éppúgy kiválthatják, mint a spirituális érés zökkenői. Mindenképpen olyan tapasztalat lehet kiindulási pont, amikor az ember biztonsága a tét, ugyanakkor viszont új látóhatárok is felvillannak a szeme előtt.

5. Az is szükséges, hogy e lelki útra vállalkozó személy képes legyen *személye középpontjából kifelé élni*. Ez azt jelenti, hogy ne a külső dolgok felől a belsők felé haladva éljen, hanem abból induljon ki, éppen ellenkezőleg, ami a legszemélyesebb saját magában. Az evangélium nagy kalandjára nem lehet anélkül válaszolni, hogy valakinek ne volna bátorsága ezeket megtapasztalni: szakítani félelmeivel és saját biztonsága keresésével, önmagából mintegy kilépve, saját kezébe véve önnön életét és vállalni saját magát. Ekkor tanul meg az ember az igazságban, a valódi és személyes szabadságban élni. Ekkor lesz képes arra, hogy ne betanult minták és erkölcsi normák alapján csele-

kedjen csupán, hanem az erkölcsöt is saját személyes szabadságában élje meg.

6. Az is szükséges, hogy a piarista az Istennel való kapcsolatot már *ne úgy* értelmezze maga számára, *mint ideológiát vagy szabályrendszert*, hanem istentapasztalata már személyes legyen. Ezen azt értjük, hogy ennek az istentapasztalatnak az énen belül kell fejlődnie és a személyiséggé érés folyamatát kell segítenie. Ez pedig azt jelenti, hogy az istentapasztalat alkalmas arra, hogy egy teljes élet megalapozásává váljon és annak irányt adjon.
7. Fontos az is, hogy már átérezze *Isten igéjének valódi értését*. Minthogy Isten igéje az egész lelki út egyik sarokköve lesz, fontos, hogy Isten igéjét ne holmi lelkeségi könyvnek tartsa csupán, hanem úgy élje át, hogy tudja: az az ember szívének legmélyéig hatol. Tudja, hogy az ige magát Istent fedi fel, és ezért részese Isten nagyságának és mindezenható voltának.
8. Végezetül az is szükséges, hogy az illető piarista lelke legmélyén *vágyódjék a gyökeresen evangéliumi életre*, szerzetes voltával összhangban. Igaz, hogy a megtérés a minden napok dinamizmusa kell, hogy legyen, de itt kell egy külön lendület a megtérés irányába. Megtérését egészen új fénybe kell állítania. Ennek a lelki útnak a választása nem a radikálisabb élet utáni perfekcionista vágyból születik, hanem inkább Isten szeretetére adott élő válasz. Az örök szeretet minden piaristát arra hív, hogy életét vizsgálja át az alapoktól. Ez azt jelenti, hogy ez az életút nem egy egyszerű emberi vágyakozásból születik, hanem annak a mozdulatnak a gyümölcse lesz, amelyet Isten indít az ember szívében, hogy ő legyen egyre inkább az ember valódi Ura.

II. A MÓDSZER

Az egész lelki út dinamikája az a három vezérfonal, amelyről egy piaristának sohasem szabad megfélekednie, ha a bemutatandó irányba szeretne haladni.

1. Az *első vezérfonal*: Isten ígéje. Ennek kell az első helyen lennie, hiszen rengeteget számít az Isten ígétével való folyamatos szembesülés. De figyelni kell arra, hogy a Szentíráshoz ne úgy közelítsünk, mint egy merev tanhoz, vagy mint az életre vonatkozó erkölcsi szabályok gyűjteményéhez. Úgy kell az ígéhez fordulni, hogy akként kezeljük, ami: Isten élő önkinyilatkoztatása.

Úgy kell tehát az Szentírás felé fordulnunk, ahogyan a Zsidókhoz írt levél szól erről: mint olyan kétélű kardhoz, amely elér oda is, ahová a legkiválóbb emberi gondolat sem juthat el. Figyelmesnek kell lennünk, ugyanis mi, szerzetesek, hozzászoktunk a Szentírás olvasásához s újraolvasásához, és igazán könnyű beleunni a sokszor hallott, látott szövegekbe, vagy hagyni azt észrevétlenül elmenni a fülünk mellett. Ahhoz, hogy találkozassunk az élő Istennel, meg kell nyílnunk az ígére. Az ideológiai rendszerek egyik bökkenője abban áll, hogy Isten személyes megtapasztalását felcserélik az életre vonatkozó irányelvek és értékek rendszerével. Ebben az ígének csupán az élet valláserkölcsi rendezőelvének szerepe jut. Hívőnek lenni viszont azt jelenti, hogy találkozunk az élő Istennel az embernek az evangélium által adott szabadságában.

2. A *második vezérfonal*: azt elkerülendő, hogy Isten ígéje ideológiává, fantáziává, vagy vallásos vágyakozássá satnyuljon, össze kell vetni a valós étellel. Ez nem pragmatikusan értendő, hanem a hitelesség szintjén. De hogyan?

- Kétségkívül mindnyájunkban fel van halmozva számos olyan dolog, ami nem épült be sohasem a személyiségünkbe. Ezek homályos pontok, amelyek az ember számára bizonytalanságérzést hordoznak. Hivatásunk folytán az ideológia embereivé kell lennünk, és így a hitünk is abba a veszélybe sodródik, hogy csupán egy ideologi-

kus terv részévé fokozzuk le. Állandóan a kívülállók felé kell élnünk, éppen ezért elkerülhetetlenül fontos létünknek olyan rétegeivel is állandóan szembenéznünk, amelyek személyiségünk súlypontjához állnak közel.

- Fontos emlékeztetnünk itt arra a tényre, hogy minden eseménynek hatása van az emberre, de a személy valódi megváltozása csak belülről kifelé képzelhető el. Ez arra szólít fel bennünket, hogy hitelesen éljük meg emberi személylétünket. Ez nem ideológiai követelmény, még kevésbé valláserkölcsi irányelv, hanem annak kimondása, hogy az ember mint személy létét csakis a hitelességre alapozhatja igazán.
- E folyamat célja nem erkölcsiségünk megváltoztatása. Itt nem az a kérdés, hogy jobbakká válunk-e, sikerül-e életünk vezetését jól megoldanunk (ez éppen a hiteltelenség, a személytelenség dolga), hanem az, hogy belső megvilágosodásban részesüljünk és tudatunkban álljon be valamiféle változás. Végül is a hiteles személyesség éppen az, amely törést képes létrehozni a tudat szintjén. Ha ez nem jön létre, az élethez adott irányelvek csupán önmagunk igazolására szolgálnak.

3. A *harmadik vezérfonal*: a megkülönböztetés. Ez olyan mértékben valósulhat meg, amennyire megnyílik személyünk közepontja, és abban áll, hogy egy ilyen jellegű szembesülésben a legtitkosabb élettervek folyamatai kibomlanak, és lehetségessé válik a dolgokra való rálátás. Ez tehát a lét és nem az elgondolások szintjén meglévő lelki tapasztalat. Ez a mérlegelés, ez a rálátás pedig ahhoz szükséges, hogy az olvasottaknak az élettal való összevetéséből az üdvösség gyümölcssei származzanak.

III. ELSŐ SZAKASZ: A MEGTÉRÉS

1. Dinamika

Újra csak hangsúlyoznunk kell: nem az a cél, hogy bizonyos dolgokat megvalósítsunk, mert ebben az esetben teljes tévedésben

volnánk. Inkább a Szentlélek adta belső dinamikáról van szó, arról, hogy kutatjuk, mely úton kell haladnunk, hogy engedjük Isten akaratát érvényesülni, amelyet gyakran inkább csak akadályozunk. Arra is emlékeztetünk: a titok abban áll, hogy itt egy folyamatról van szó és nem betartandó normákról, mert csak így lesz képes megszabadítani bennünket bármitől is. Teret kell hagyni a Szentléleknek, hogy ő adja a fényt és ő részesítsen bennünket Isten megtapasztalásában.

2. Az egyes mozzanatok

2.1. *Isten.* Első pillantásunkat Istenre szegezzük. Nem szükséges még ehhez semmilyen elszántság a megtérés irányába, sem lelki voluntarizmus. A titok csak annyi, hogy igyekszünk meghallani, ki az Isten, mit tett értünk, hogyan szeret engem. Fel kell fedezni Isten abszolút szeretetét. Ezért az első tennivalónk, hogy igyekezzünk az ő jelenlétébe bekapcsolódni, megragadni azt a szentírási részletet, amelyben ő maga mondja el, kicsoda is ő. A piarista tehát szemét elsősorban Istenre kell, hogy emelje, hogy felfedezze, ki is ő, mit tett érte, és lássa, mennyire szereti őt. Konkrétan ez a következő három lépésben hajtható végre:

a) Találkozás az élő és igaz Istennel. Túl az ideológiákon, túl a teológiai traktátusokon, fel kell fedezni magát Istent, személyes valóságában. Isten nem szolgálhat egyetlen ideológia igazolásául sem, hiszen ő az egyetlen élő Isten. Hogy ezt a tényt felfoghassuk, az életet át kell érezni teljes valójában, ehhez pedig létünk valamennyi veszélyét vállalni kell. De felfoghatjuk-e? Vagy inkább mindent gyönyörű rendben hagyunk magunkban, nehogy valami is kicsússzon az ellenőrzésünk alól, mert szeretnénk nyugodtak maradni? Ahhoz, hogy az életet teljes valójában átérezzük, meg kell tapasztalnunk, hogy csak a szeretet képes igazán kockáztatni. Segítségül szolgálhatnak a következő részek: Ter 1; Kiv 3; Bölcs 1.

b) Ebből a célból Isten szövetséget kötött veled is. El kell jutnod odáig, hogy valóban felfogd: Istennel való kapcsolatod alapja ez az emberi értelem számára hallatlan és elképzelhetet-

len tény: pusztá szeretetből Isten kiválasztott téged népébe és örökségévé tett. E szövetség pedig a hűségre szólít. Ezért e folyamat jelen állomásán fel kell fognod annak a szeretetnek az irracionálisát, amely pusztá kegyelemből kiválaszt egy népet és a hűség szövetségét köti meg veled. Segítségül szolgálhatnak az alábbi részek: MTörv 7,7–8; Zsolt 15; Kiv 32–33.

c) E szövetségben Isten cselekedete abban áll, hogy üdvözíti az embert. Ő a megváltás, ő a megváltó. Ezen a ponton lép be a szabadulás tapasztalata, amely átjárja egész lényünket. Ehhez vissza kell ásnunk egész életünkbe, elmúlt és jelen történelmünkbe, különösképpen pedig kritikus időszakainkba, hogy megtapasztaljuk ezeken keresztül Isten valós megszabadító voltát. Amíg nincs tapasztalatunk a szabadulásról, nem tudjuk igazán, ki a mi Istenünk. Ezért kell hát ezt tudatosítani, életünkre visszapillantva, hogy meglássuk, hol és hogyan szabadított meg Isten. Segítségül szolgálhat: Kiv 14–15; Zsolt 17; 26; Iz 54.

2.2. Az ember. Tekintetét Istenről saját maga felé fordítja az ember, hiszen kizárólag Istenből kiindulva ismerheti, szeretheti és fogadhatja el önmagát. Következésképpen a piarista is e második mozzanat során saját személyét vizsgálja. Itt is három lépést kell megtenni:

a) Hogy ne a test nélküli lelkiség szintjén maradjunk, a megtérésnek az egész emberre kell vonatkoznia. Ahhoz viszont, hogy ezt elérjük, le kell szállni az önismeret szintjére. Ahhoz, hogy a megkezdett folyamat valóban személyes legyen, az embernek el kell fogadnia, hogy azon a szinten kell a megtérést elkezdni, ahol a személy teljes valóságában megmutatkozik. Egyébként nagy a veszélye annak, hogy pusztá képzelgés lesz az egész és nem az emberi lét valódi igazságában gyökerezik. Hasznos lehet a következő részek áttanulmányozása: Zsolt 10; Bölcs 7,22–30; Mk 10,46–52.

b) Nem létezhet valódi önismeret anélkül, hogy az ember le ne szállna lényé legmélyéig, a bűnig. Ekkor pedig nem csupán a saját bűnünkkel kell szembenézni, hanem magának a bűnnek az

erejével is, annak a páli tapasztalatnak a segítségével, amelyről a Rómaiakhoz írt levele 7. fejezetében beszél. Bűnünket a Szentírás fényében kell megvizsgálnunk: Zsolt 50; Ter 3; Lk 15.

c) Ha önmegismerésünk Isten fényében zajlik, és az is napvilágra, Isten jelenlétébe kerül, amitől leginkább tart az ember (vagyis saját bűne is), akkor tud elérni önmaga elfogadásához. Az ember csak úgy fogadhatja el igazán önmagát, ha ezt Isten színe előtt teszi. Nagyon fontos, hogy lelki békében tegyük meg az imént leírt három lépést, azzal a bizalommal a szívünkben, amelyet a Szentírás mindig sugall: Zsolt 138; Jn 8,1-11; Gal 6,1-10.

2.3. Az *élet*. A kifejtett két mozzanat megvizsgálása után a keresztény megnyílik az életre. Az út Istennél kezdődik, hiszen csakis őbelőle kiindulva juthat el az ember önmaga legmélyéig anélkül, hogy menthetetlenül az elveszettség szédülése kerítene hatalmába, és csak így táplálhatja a reményt, hogy képes lesz elfogadni önmagát Isten előtt. Innen, erről az alapról pedig az ember szemügyre veszi az életet.

Itt is három lépést kell megtennünk. (Világos persze, hogy valamennyi mozzanaton belül több lépést lehetne ajánlanunk; arra szorítkozunk, hogy az alapvető irányokat felvázoljuk, és mindenkire ráhagyjuk, hogy maga találja meg a közbeeső lépéseket.)

a) Aki már felfedezte, hogy Isten szereti őt, azt is megtudta, hogy nem önmagához tartozik csupán. Ebből indulhat ki az embernek az örök Szeretettel szembeni alapvető magatartása: a szeretetben gyökerező feltétlen engedelmesség. Ez pedig hatalmas felszabadulással jár, ez nem a megtérés voluntarizmusa. Isten hallatlan kinyilatkoztatásának alapján, amely képes szövetséget ajánlani nekünk és vég nélkül megbocsátani, az ember felfedezi élete értelmét, azét az életét, amely nem maradhat saját tervünk csupán, hanem szeretet kell, hogy legyen, amelyet felajánlunk Isten tervei számára. Hasznosak lehetnek ebben a következő részek: Sám 3; Lk 1,26-38; Zsolt 118,89-112.

b) Ekkor az ember az igazság útján halad. Ez az, amit Li-sieux-i Szent Teréz így fogalmazott: „igazságban járni”. Saját magunk igazságában, nem az idealizmusban, a hamis vágyakban vagy illúziók közepette, hanem valós, nem elméleti igazságunkban. Segíthet ebben a következő részlet: 1Jn 3,19–24.

c) Ezen a ponton azután az ember visszatér Istenhez, hogy életét az ő iránymutatása szerint igazítsa. Az embernek mindent Isten színe előtt kell átélnie, a végső igazságokra szegezve tekintetét. Az élet értelmét az Abszolútumból kiindulva kell meghatározni. Ezért el kell az embernek elmélkednie azokon a pontokon, ahol megtanulhatja a feltétlenség irányába szóló hívását: MTörv 27–28; Zsolt 89; 92; Mt 25.

3. Az eredmény

Ennek a szakasznak a legmélyebb eredménye a spirituális „semlegesség”, indifferencia megjelenése, amely semmiképpen sem jelent közönyösséget. A következőképpen zajlik ez le bennünk: minél inkább képesek vagyunk átérezni, hogy Isten szeret minket és mint emberi személy fontosak vagyunk számára, ebben a személyes szeretetben megjeljük életünk értelmét. Ekkor viszont szinte kitör a szívünkéből: „Legyen meg a Te akaratod!” De vigyázzunk! Az említett spirituális „semlegesség” nem az a szándék, hogy kimondjuk ezt a mondatot, hanem az, hogy képesek vagyunk egész életünknek értelmet adni azáltal, hogy az ő akaratát cselekedjük, hiszen ő akart velünk szövetséget kötni.

Ebből következik, hogy ekkor az ember lemond arról, hogy maga tervezze meg az életét, mivel felfedezte, hogy szabadsága abban áll, hogy felajánlhatja életét Isten szeretetének. Így tett Jézus is: az ő élete az Atyának való engedelmesség volt. Ekkor elérjük saját szabadságunknak egy új szintjét. Fontos megértenünk: a szabadság nem azon múlik, hogy többé-kevésbé sikeresek, gazdagok vagy éppen szegények vagyunk, hanem azon, hogy létünk egésze Isten szeretetére felel és nem vágyunk másra az ő akaratán kívül. Amennyire felfedeztem magam számára Isten szeretetét, azt is belátom, hogy ő az, aki

a szegénységet vagy a gazdagságot adja, akaratának tetszése szerint. Olyan ez, mintha forma nélkül terveznénk meg az életünket. Ez a keresztény élet nagy titka.

Van-e arra utaló jel, hogy az ember kezdi elérni a hiteles spirituális „semlegességet”? Csakis az, hogy lelkünk vágyai is e semlegességben kapnak helyet (és itt ismét nem pszichológiai értelemben beszélünk).

4. Figyelemben veendő szempontok

- a) A megtérés. Nem abban a vágyunkban kell ezt keresni, hogy jók szeretnénk lenni, hanem abban, hogy új módon érzékeljük Istent. El kell kerülni minden voluntarizmust és perfekcionizmust ezen a téren.
- b) A megtérésnek kapcsolatban kell állnia az emberi éretté válás folyamatával. Amennyiben a megtérés nem teszi lehetővé számunkra, hogy vállaljuk múltunkat, bűnünket, igazi valónkat, nem igazi megtérésről van szó, ne hagyjuk magunkat becsapni.
- c) Új fényt fedezünk fel az életünkben, Isten is új értelmet nyer számunkra.
- d) Igen fontos az imádság. Ebben a szakaszban a megfelelő ima a passzív odafigyelés. Olvassuk lassan a Szentírást: figyeljünk rá, nem értékei miatt, hanem hogy belénk ivódjék valóban. Minél inkább képesek vagyunk megnyílni rá, minél inkább készségesek vagyunk irányában, annál inkább hallottuk meg valóban, miről is szól. A passzív odafigyelés lényege, hogy Isten üzenete belénk ivódjék.

IV. MÁSODIK SZAKASZ: ISTEN ORSZÁGA

1. *Dinamika*: E második szakaszban szem előtt kell tartanunk a következő szempontokat:

- Az embernek számot kell vetnie személyes fejlődésével is. Ez azt jelenti, hogy a mondottakat nem szabad feltétlenül elérendő célokként kezelnie, hiszen akkor egy elvont eszmény venné át az irányítást. A dolog nyitja abban áll, hogy míg az eszményt nem kicsinyítjük le, tiszteletben tartjuk a személyes fejlődés folyamatát. Ennek nagy jelentőséget kell tulajdonítani.
- Ez a folyamat vonatkozik még az evangéliumi eszményekre is. A kereszteni életterv és Isten megtapasztalása szegénységet kíván, e nélkül nem lehet igazán az evangéliumot megérteni. Ha azonban ezt is csak elérendő eszményként kezeljük és nem vagyunk tekintettel eddig megtett utunkra, valami felborul a személyiségünkben, és ez lehetetlenné teszi a hitelességet.
- Ha valaki nem tapasztalta meg az Isten iránti bizalmat és a szabadságot a spirituális „semlegesség” segítségével, nem sikerülhet elindulnia abban az irányban. Nem lesz képes arra, hogy végleges döntéseket hozzon, csakis, ha a bennünk tevékenykedő Istent hívja segítségül.

Az elmondottakból látható bizonyára, mekkora jelentőséget tulajdonítunk a személyes fejlődés nyomon követésének, figyelemmel kísérésének, abból a célból, hogy az életre szóló döntések valóban hitelesek lehessenek és ne csupán perfekcionizmus álljon mögöttük.

2. E szakasz állomásai

a) Isten ígéje mint a személy középpontja. Ebben a szakaszban a Szentírást fogjuk olvasni, meglehetősen bőven. Ez ugyanis Istennel szembesíti az embert, és ez mégsem válik pszichológiai értelemben megsemmisítő erejű találkozássá, hanem, épp ellenkezőleg, visszaadja az ember szabadságtudatát. Az érés folyamatának sohasem szabad olyan realizmussá válnia, amely az embert magába zárja. A hit révén maradunk meg gyermeknek. Ha az életben gyakori a kísértés, hogy csak magunkkal foglalkozzunk, hogy bezárkózzunk magunkba, akkor

is meg kell őrizni magunkban azt a képességet, hogy merészeljünk mindent Istentől kérni.

b) Az Isten ígéjével mint az igazsággal való találkozás. Lasanként fel kell ismernünk, hogy Isten ígéjének van egy mély-séges titka, és ez éppen abban áll, hogy a személy legrejtettebb vágyára vonatkozik. Csak így lehet megőrizni a lelkesedést és a reményt, hiszen a világ nem nyugszik soha. Felnőttnek lenni annyit jelent, hogy tudatára ébredünk: a körülvevő világ kemény ugyan, de akkor is megéri a szeretet útján haladni előre.

c) Ebben a szakaszban lép előtérbe Jézus személye. Egy ettől eltérő jellegű szakaszt hagyunk magunk mögött és a piaristának most késznek kell lennie arra, hogy rátekintsen Isten országára. Lépünk be tehát abba az országba, amelyet Isten kimeríthetetlen szeretetében készített nekünk. Az első szakasz arra szolgált, hogy ehhez megteremtse az alapot, a hit alapját. Most találkozunk Isten országának jó hírével, amely az embereknek szól. Ez egy új, nem remélt valóság.

d) Ebben a szakaszban feltételezzük: már lemondtunk arról, hogy bebiztosítva éljünk, és már szakítottunk az addig gyakorolt kereszténységünkkel. Jézus személye felé lépünk, hiszen ő egy személyben Isten országa, az Úr. A Jézusra összpontosító továbblépéssel kapcsolatban a következőket kell megjegyeznünk:

- Létünk középpontja az, hogy személyllyé válunk a Jézussal való kapcsolatban, és az ember akkor változik, amikor személyessé teszi a valóságokat, de csak abban a mértékben, amennyi értéket azok az életében képviselnek. Természetesen mindennek feltétele, hogy ne egy újabb azonosulási folyamat induljon el ezzel, hanem valódi hitbeli és nem pszichológiai folyamat. Ezért a döntő pont e második szakasz végén található.
- Lassanként halad előre a Jézus iránti szeretet belső folyamata. Ha pedig Jézus jelenti az élet értelmét, egyben választásainkat is irányítja már. A választásoknak meg kell azonban felelniük saját fejlődési folyamatunknak. Rejle-

nek ebben bizonyos veszélyek, amelyek megkülönböztetést tesznek szükségessé. Melyek ezek a veszélyek? Ki ne lelkesedne, ha Jézussal azonosulhat, ha látja, hogy kihozza az emberből a benne rejlő legjobb ént? Jézus vonzása ellenállhatatlan. És éppen emiatt könnyű belevetíteni ebbe a kapcsolatba a perfekcionizmusunk által diktált emberi szükségünket a vele való azonosulásra. Ezért van szükség a megkülönböztetésre.

- Szükséges egyfajta hitbéli válság Jézussal kapcsolatban. Lényegében ez ugyanaz a folyamat, amelyen a tanítványok is keresztülmentek: eleinte a feltétlen lelkesedés, de azt követően a csalódás és egy mély krízis. Hogyan lehetséges meghaladni ezt a krízist és felvállalni valódi hivatásunkat? Csak egy sajátos bölcsességből kiindulva, amely Isten országában a kicsinyeké. És olyan étellel, amelynek alapjai a kegyelem evangéliumán nyugszanak. Csak azok képesek erre, akik megtapasztalták, hogy nem magukra kell támaszkodniuk, hanem magára Jézusra.

3. Az út

Az elmondottakat szem előtt tartva a piaristának most Jézus életének eseményein kell elmélkednie, kezdve Isten megjelenő országán. Például:

- Isten megjelenő országa: Lk 3,1–20; Mk 1,1–13.
- Jézus, a küldött: Jn 1,19–34; Mt 4,1–11 és az ezzel párhuzamos részek.
- A hegyi beszéd: Mt 5–7 és az ezzel párhuzamos részek.
- Jézus, a megváltó: Mk 2,18–3,6; Róm 5–8.
- A messiás botránja: Mt 11–12.
- Tanítványnak lenni: Lk 9,51–10,24.
- A találkozás: Jn 1,35–51; 3; 4; 6.
- (És így tovább, olyan eseményekkel, amelyeket ki-ki kiválaszthat a maga számára.)

4. Az eredmény

a) Meg kell vizsgálni, hogy e folyamat során mennyire értjük meg Isten országának lényegét és mennyire vagyunk képesek átadni neki magunkat. Ez gyakran alapvető döntést kíván, hiszen Isten országa egészen más életmódot követel meg tőlünk. Ez az az újdonság, amelyet Isten Jézus által küldött nekünk. Számunkra, hívők számára embernek lenni egyet jelent azzal, hogy Jézus tanítványai vagyunk. Ez pedig abban áll, hogy az ő életét, küldetését és személyes sorsát törekszünk megélni. Nem lehet tehát Isten országában élni e nélkül a döntés nélkül, ez pedig döntést kíván, hogy az ember ne a pszichológiai vagy erkölcsi értelemben vett azonosulást tűzze ki céljául, hanem valóban a Szentlélek működésének engedjen. Csak a Szentlélek műve révén válik valósággá bennünk Isten országa.

b) Éppen ezért edzenünk kell magunkat a dolgok lelki értelemben vett megkülönböztetésére. Erről most csak a következőket mondhatjuk:

- Ez nem megismerési vagy racionalizálási technika. Inkább a belső ember megújítása, vagyis arról van szó, hogy amilyen mértékben képesek vagyunk átalakulni, olyan mértékben járja át életünket a fény is.
- Olyan fény ez, amely nem kötődik bizonyos tárgykörökhöz, nincs szüksége okfejtésekre. Olyasvalami, mint egy lelki ösztön. Velünk született ismeret. Általában úgy ismerünk meg dolgokat, hogy kívülről érkező elképzelések hatnak ránk, itt viszont a Szentlélek saját lelkünkben képes vezetni bennünket. Szinte áttetszően nyilvánvaló, hogy amiről így szerzünk bizonyosságot, az jóval erősebb, mint a kívülről érkező bizonyosságok.
- Lelkünkben arról vesszük ezt észre, hogy mintha átszakadnának bennünk bizonyos korlátok. Egészen másféle logika szerint nézünk a dolgokra. Azelőtt saját logikánk szerint botladoztunk, most már nem vesszük annak hasznát. Istenben bízunk, ok nélkül, hiszen az igazi szeretet éppen ilyen.

Mindez pedig abba az irányba hat, hogy másféleképpen leszünk ezután tanítványok.

V. HARMADIK SZAKASZ: RADIKÁLIS JÉZUS-KÖVETÉS

1. Dinamika

a) Amikor a második szakaszból átlépünk a harmadikba, ez együtt jár a Jézus követésére szóló meghívással. A radikális Jézus-követés húsvét titkának gyümölcse. Ezt látjuk Péter esetében is. A halálba is követni akarja Jézust, de nem képes rá. Át kell mennie ugyanis Jézus halálának botrányán ahhoz, hogy megélje a feltámadás csodáját. Fel kell támadni és magunkba kell fogadni a Szentlelket ahhoz, hogy valóban Jézus tanítványává legyünk.

b) A követésre szóló meghívás hitbéli tapasztalattal jár együtt, amelynek középpontjában Jézus áll. Feltételezi, hogy a tanítvány életét egészen a Mesterre összpontosította, arra, hogy Jézus elég az ember számára. Ebből érthető talán, mit értünk radikális Jézus-követésen. Ezen a ponton már nem lehet emberi számításokkal előállni. A hitnek kell előretörni a személyiségben, és felül kell múlnia minden emberi tényezőt.

c) Az ilyen gyökeresen elkötelezett Jézus-követés csak a hitben valósítható meg. Anélkül létre sem jöhet, csak ha már átjutottunk a hit próbáján, azon, hogy mindent elhagyjunk az egyedül szükségesért. Természetesen nem a moralizmus vagy a perfekcionizmus értelmében.

d) Ha az első szakaszban elértük a spirituális „semlegességet”, a másodikban pedig Isten országa mellett tudtunk végleges döntést hozni, itt arra kapunk meghívást, hogy kövessük a Mester értékrendjét. Ebben áll Jézus követése, és ez nem egyéni törekvés az ő utánzására, hanem a Lélek vezetése által ismerjük meg, mi az, amit Jézus szeretne.

2. Megfontolások

a) Most minden az „órára” összpontosul. A második szakaszban megfigyelt állomások Jézus emberek közötti tevékenységére vonatkoztak. Most viszont minden az ő személye és emberek iránti odaadottsága körül forog, a szeretet teljes ráhagyatkozásával. Ez az „óra”, egyszerűen az óra. Feltételezi, hogy a krisztusivá válás folyamata olyan Jézus-tapasztalathoz juttat el, amelyben a tanítványnak már magának a Mesternek a misztériumát kell megélnie.

b) Ebben a szakaszban az értelem hallgat, a szeretet tanul, a keresztény ember egyszerűen Krisztus útját járja, mögötte halad, hogy felfogja kínszenvedése és keresztthalála titkát, megértse határtalan szeretetből fakadó önátadását. A hívő ember hivatása egyre inkább a szűkítések és megszorítások nélküli szeretet hivatása, a számítások nélküli, ingyenes szereteté.

c) A piarista számára ez a radikális Jézus-követés a szerzetesi élet formáját ölti magára. A szerzetesi életről mint Isten megtapasztalásához vezető útról a következő fejezetben szólunk.

3. Az út

a) Itt megjelenik Jézus kínszenvedésének és halálának egész evangéliuma. Mindenkinek szemlélnie kell, a Szentlelket segítségül hívva, azokat az eseményeket, amelyeket az evangélisták olyan csodálatosan beszélnek el, és amelyekre Szent Pál is hivatkozik. Íme a megfelelő részek: Lk 22,1–38; Jn 13–14; 18–19; Mt 26–27; Iz 53; Fil 2,6–11.

b) Az imádság megfelelő formája most a szemlélés, ahogyan erről Loyolai Szent Ignác beszélt. A misztérium megjelenítése és az abban való részvétel, bő teret engedve azoknak az érzéseknek, amelyeket a Szentlélek ad a lelkünkbe ezen események kapcsán.

VI. NEGYEDIK SZAKASZ: MUNKA ISTEN ORSZÁGÁÉRT

1. *Dinamika*

Ha az előző szakasz lényege az összpontosítás volt, most a kifejtés/kifejeződés lesz az. A feltámadt Jézus mindennek a középpontja; új ember születik és ez nem zárkozhat be saját magába, hanem megnyílik a világra, a misszióra, az életben való Jézus-követésre. A tanítvány most Jézusból él, az Atyának való engedelmségben, másokért.

Itt találkozunk a piarista az egyházzal, az apostolokkal, a hit nagy alakjaival. És azzal a sajátos szolgálattal is, amelyet az egyház rábízott a piarista rend karizmája révén, és amelyről részletesebben fogunk szólni a következő fejezetben.

2. *Az út*

Sok az a téma, amit itt figyelembe lehet és talán kell venni. Főképpen az Újszövetség levelei tartoznak ide, azok, amelyekben kirajzolódik ez az új teremtmény, a keresztyén ember, aki a keresztségben vált azzá.

- A Szentlélek jelenléte: Zsid 1–5; 8–15.
- A keresztyén ember szabadsága: Gal.
- A szegények melletti elkötelezettség: Jak.
- Hűség a hitben: Zsid.
- Munka az evangéliumért: 1Tessz.
- Létünk a világban: 1Pét.
- Szolgálat és az egyház iránti szeretet: 1Tim.

3. *Fontos alkotóelemek*

Van egy-két fontos alkotóelem, amelynél meg kell állnunk egy pillanatra:

a) Az ima. Normális dolog, hogy miután végigjártuk ezt a hosszú lelki utat, Isten már nem a gyermekek ételével táplál minket, hanem felnőtteknek való táplálékkal. Amikor tehát bármilyen nehézségbe kerülünk:

- meg kell különböztetnünk a felszínt a mélytől. Az érzelmeknek is különböző szintjei vannak ugyanis. Kézenfekvő, hogy az imádságnak van egy első fázisa, amikor az ember arra törekszik, hogy fenntartsa a belső imádság magas érzelmi hőfokát. Ekkor fedezzük fel az imádság ízét. Ha az ember hűsleges, még mélyebb szintekre juthat el, és ekkor már nem tudja figyelmét az érzelmeknek szentelni. Ebben az esetben sem az a dolgunk, hogy mindenáron uralkodjunk a szórakozottságainkon, hanem az, hogy megtanuljunk helyesen szórakozottnak lenni. Más szavakkal tehát az a fontos, hogy lényünk mélyén Istennel legyünk, még akkor is, ha ez képzeletünkben nincs így.
- Az erősebb hívásnak megfelel a nagyobb alázat, a kevesebb tetszelgés a tapasztalatban magában és a nagyobb lelki szegénység.
- Meg kell tanulni, hogy a nehézségek azért vannak, hogy kijelöljék az utunkat. Ez azt jelenti, hogy nem a nehézségek ellenére kell imádkozni, hanem ezekkel együtt. Hogy maguk a nehézségek is imádsággá váljanak.

b) Lelkivezetés: fontos tényező, bár nem elkerülhetetlenül szükséges. Sok mindentől függ. Emlékezzünk rá: Lisieux-i Szent Teréznek nem volt lelkivezetője. Avilai Szent Teréz viszont maga viselte több pap lelki gondját. Nem kétséges, hogy amikor Isten hív a továbblépésre, jól jön egy segítő baráti kéz, amely segít az élet ösvényeit elegyengetni, különösen bizonyos helyzetekben. Meglehet, a „lelkivezető” alakját félreértettük, és rosszul is működött a múltban. Ezen a ponton Isten adja meg mindenkinek a kellő segítséget. Nagyon jó ugyanakkor, ha van egy olyan személy, aki az eddig mondottakkal azonos hullámhosszon van, és a személy és fejlődésének ütemének tiszteletben tartása mellett megtanít arra, hogy végül is az igazi tanítómester a Szentlélek. „Isten fogja tanítani őket” – mondja az az Újszövetség próféciaja.

c) „Isten dicsőségére”: ide akar eljutni a keresztény ember egész életútja. Itt minden földi fogalom elfogy, nem érnek semmit az utak, gondolatok, folyamatok. „Dicsőség neki, mibenünk és az egyházban, mindörökkön örökké. Ámen.”

VII. SZEMPONTOK AZ EGYÉNI REFLEXIÓHOZ ÉS A KÖZÖSSÉGI MEGOSZTÁSHOZ

1. Jársz-e Isten megtapasztalásának útján, vagy inkább csak arra törekszel, hogy jó legyél, s ezért teszel különböző dolgokat és erre irányulnak szándékaid?
2. Hol tartasz most a lelki fejlődés útján? Kérdezd meg ezt magadtól, nem az ellenőrzés céljából, hanem szeretetből fakadó megkülönböztetéssel!
3. Fordítsd le a magad életére az eddig mondottakat!

VII. A KARIZMÁVAL RENDELKEZŐ ÚT MEGÉLÉSE MINT ISTENTAPASZTALAT

A Konstitúciók mint Isten megtapasztalásának útja

Az előző fejezetben bemutatottuk Isten megtapasztalásának egyik lehetséges útját, amely segítségére lehet bármelyik piaristának. „Egy” lehetséges útról van szó, hiszen senki sem kétkedhet abban, hogy számtalan út létezik és minden Isten kegyelmének függvénye, továbbá függ az egyén körülményeitől is: jellem, gondolkodásmód, élethelyzet stb. Ezzel kapcsolatban nagy értéke van, ha tudjuk, hogy tapasztalati úton kell járni, és a legnagyobb veszély éppen a dogmatizmus, vagyis ebben az esetben az, ha egyetlen utat tartunk üdvözítőnek. Hála Istennek, a pluralizmus mélyen az Isten igéjében gyökerező és a szentek életében is szépen megmutatózó valóság.

Ugyanakkor, még ha a keresztény ember számára sokféle út adott is Isten megtapasztalása felé és az abban való előrehaladásra, szerzetesként a piarista, Isten kegyelme révén, Krisztus követésének egy meghatározott ösvényére lépett rá, amelyet a piarista rend Konstitúciói tartalmaznak. Más szavakkal ez azt jelenti, hogy a Konstitúciók Isten megtapasztalásának egyik lehetséges útját írják le, azt, amelyet Isten kegyelme a piaristáknak szán. Ha keresztényként választhat az utak közül, ám szerzetesként azt a konkrét utat kell járnia, amelyet a Szentlélek adott neki, és amely a Konstitúciókban van megfogalmazva.

Sokszor előfordult velünk, hogy a Konstitúciókról nem úgy beszéltek nekünk, mint útról, amelyen járni kell, és ezért nem is eszerint éltük őket. Szeretnénk ezért most röviden bemutat-

ni a Konstitúciók által kínált utat Isten megtapasztalása felé, és egyben némi iránymutatást is nyújtani, hogy a piaristák valóban úgy tekintsenek rá, mint útra, amelyet az egyháztól kaptak, hogy általuk önmagukban és közösségeikben megtapasztalhassák Istent.¹⁰

I. HOGYAN NEM SZABAD MEGÉLNI A KONSTITÚCIÓKAT?

Mielőtt bemutatnánk a Konstitúciókat mint az istentapasztalat útját, hasznos lesz rámutatni negatív értelemben néhány olyan módra, ahogyan nem volna szabad a Konstitúciókat értelmezni s következésképpen megélni.

1. A Konstitúciók nem teljesítendő törvények gyűjteménye

Nyilván sokan, ha ezt így leírva látják, ösztönösen is egyetértenek ezzel az állítással, talán éppen azok is, akik a gyakorlatban így viszonyulnak hozzá. Ne tagadjuk, hogy van némi logika ebben a felfogásban, méghozzá az, hogy minden csoportnak vannak olyan normái, amelyek összetartják és éltetik. Ezeket a szabályokat pedig illik betartani, hiszen ezek biztosítják a személynek a csoporthoz tartozását. Nos, a szerzetesi közösség többek között emberi személyekből álló csoport is, amelynek nyilván szüksége van összetartó és éltető erőre. Ezt pedig másfépp nem lehet elérni, csakis a Konstitúciók előírásainak pontos megtartása révén.

Aki így viselkedik, attól senki sem vitatja el, hogy szilárd, bátor és következetes személy. Ezek természetesen olyan adományok, amelyeket nem könnyű sokakban fellelnünk. Mégis úgy véljük, ez nem megfelelő mód a szerzetes Konstitúciókhoz való viszonyában. Ez pedig azoknak a változásoknak

¹⁰ A kötet végén bőséges irodalom található. Itt az alábbiakat ajánljuk: J. ALVAREZ: *Las constituciones, libro de vida*, Publicaciones Claretianas, Madrid, 1986. T. MATURA: *Le radicalisme évangélique et la vie religieuse*, *Nouvelle Revue Théologique* 103 (1981) 175–186. S. M. ALONSO: *La vida religiosa como seguimiento de Jesús*, *Testimonio* 111 (1989) 5–13.

a következménye is, amelyeken e szövegek keresztülmentek. Ha összevetjük bármelyik, a II. vatikáni zsinat előtt keletkezett Konstitúciós szöveget a zsinat utáni megfelelőjével, azonnal szembeötlenek az eltérések. Talán a leginkább szembeötlő éppen az, hogy kimaradtak az újabb változatban a különféle normák és törvények. Ez bizonyos egyházi köröknek nem szolgált nagy meglepetésére. Mindenesetre a helyzet most ez. Ha pedig a normák száma vagy súlya csökkent, és a megmaradt előírások is más szövegkörnyezetbe kerültek, ez azért történt így, mert az egyház is úgy látja, hogy itt nem egy pusztán normaadó dokumentumról van szó. Nem az irányítást célzó törvények gyűjteménye, ezért nem is lehet pusztán betartandó előírásokat látni bennük. Ez azonban mit sem von le kötelező érvényéből.

2. *A Konstitúcióknak nem az öngazolást kell szolgálniuk*

Ez nagyon belénk ivódott. A törvény betartása biztonságérzetet ad minden területen, ezek közül szubjektíve a legfontosabb az öngazolás érzése. A személy szinte boldog, elégedett önmagával, amikor teljesített egy törvényt. Meg akarjuk tartani a szavunkat, az ígéreteinket. Tisztelet annak, aki így képes viselkedni. Ugyanez vonatkozik a Konstitúciókra is. Minthogy a Konstitúciók sok normát és törvényt tartalmaztak, a szerzetes azon fáradozott nap nap után, hogy becsülettel betartsa ezeket; ha ezt megtette, elégedettnek érezte magát. Éppen egy pápának, talán éppen XI. Piusnak tulajdonítják azt a mondást, hogy: „Mutassatok egy olyan szerzetest, aki betartja saját Konstitúciójának minden előírását, és én szentté avatom.”

Könnyen előfordulhat éppen ezért, hogy a szabályokat precízen betartó szerzetesben az öngazolás érzése keletkezik. Ezzel azonban a Konstitúció gyógyszerből méreggá válik. Szent Pál ugyanis igen határozottan állítja, hogy senki sem válik igazzá pusztán tettei által. Mégis, mint láttuk, vannak magukat biztonságban érző, elégedett, nyugodt szerzetesek: a szabályok betartói. És ezzel újból beleesünk a törvény csapdájába. Aki azonban csak a törvény előtt hajt fejet, még nem kedves Is-

ten előtt. A törvénynek kétségkívül megvan a maga funkciója. A piaristák Konstitúciója is kimondja, hogy a törvénynek a szeretet útjává kell válnia. De senkit és soha nem tesz igazzá a törvények pusztá betartása.

3. Nem szabad úgy tekintenünk a Konstitúciókra, mint a tökéletesség válás útjára

Jól tudom, hogy a fenti mondat félreérthető. Mégis figyelmeztetnem kell arra, hogy a Konstitúciókhoz ily módon sem szabad viszonyulnunk. Bármennyire furcsának tűnhet is, létrejöhet ugyanis egy szakadás a tökéletesség válás folyamata és a Krisztus-követés között. Úgy gondolom, hogy az igazán vonzó a keresztény ember, s így a piarista számára is, Krisztus követése. Ehhez képest nem lényegi kérdés, hogy ez megjelenik-e a tökéletesség külső formáiban. Isten nem abban a mértékben adja magát, amennyire az ember képes őt érzékelni, és nem is abban a mértékben, amennyire az emberi tökéletesség külső megnyilvánulásai megfoghatóvá teszik. Vannak ugyanis emberek, akik valóban mélyen, komolyan követik az Urat, mégis a felszínen sokszor negatívabb képet mutatnak, mint mások.

Előfordulhat tehát könnyen, hogy a tökéletesség az egyedüli cél, ezt hívjuk perfekcionizmusnak. Ekkor pedig a Konstitúciók is csupán a napról napra növekedő tökéletesség utáni vágyat segítik. Mi történik viszont akkor, ha valaki ráébred, hogy az igazi tökéletességet nem képes megvalósítani? Vagy passzivitásba süllyed, vagy tovább menekül, eszményképek után kutat és sok mindent elrejt maga elől is, hogy önmagát tökéletesebbnek láthassa.

II. MILYEN HOZZÁÁLLÁSSAL KELL A KONSTITÚCIÓKAT MEGÉLNI?

1. A Konstitúciók egy élettervet tartalmaznak, amelyet több személy közösen valósíthat meg. Magukban véve nem az egyéni megszentelődés eszközei, hanem egy olyan élettervet

találunk benne, amelyet egy közösség – a piarista rend – fogalmazott meg a maga számára Jézus közös követésére.

A múltban talán túlzottan előtérbe került az előbbi dimenzió, vagyis a személyes megszentelődés. Szükséges ezért most külön is hangsúlyoznunk ezt az eltolódást a közösségi felfogás irányába. Amikor valaki úgy dönt, hogy tagja lesz a piarista rendnek, körülbelül így gondolkodik: „Magával ragad engem az az életterv, az a mód, ahogyan követitek Jézust. Úgy érzem, arra kaptam hivatást, hogy magam is eszerint éljek. Ezen a módon akarom hát Jézust követni ezután, veletek együtt. Most elkezdem mindezt alkalmazni a saját életemre. Segítsetek engem ebben.” És azután fogadalmat tesz. De hol van az az életterv, amely magával ragadta az új fogadalmat? A Konstitúciókban.

Ebben a szövegben ugyanis maga a közösség fejt ki, hogy Jézus követésének milyen formájára érez meghívást, hogyan gondolja ezt az életbe átültetni és megvalósítani. Közös tervről van tehát szó, olyannyira, hogy egykor mindenkinek a véleményét megkérdezték jóváhagyatása előtt. Ezért is szól a szöveg többes számban és jelen időben.

Az következik továbbá ebből, hogy e szöveget folyamatosan olvasnia, tanulmányoznia és elemeznie kell a közösségnek. Ennek az elemzésnek a célja a csoport részéről nem a „szabályok betartásának” ellenőrzése, hanem annak áttekintése, hogy a közösség a terv által meghatározott irányba halad-e. Tehát nem lezárt tervről van szó, hanem olyanról, amely mindig nyitva áll.

2. A Konstitúciók Isten megtapasztalásának helyéül szolgálnak. A mi kérdésünk tehát nem az, hogy ezt vagy azt betartsuk-e, sem az, hogy miként lehetünk egyre tökéletesebbek, hanem az, hogy miként válhat Krisztus egyre inkább a mi egyetlen Urunkká, hogyan szerethetjük őt egyre jobban, egész szívünkkel, lelkünkkel és minden erőnkkel. Akkor hát kimondhatjuk, hogy a Konstitúciók éppen arra a kérdésre adnak választ, amely egyenként és közösségileg is foglalkoztat minket. A Konstitúciók felkínálják Isten megtapasztalásának helyét.

Példának okáért a szegénységről szóló fejezet sem normákat vagy előírásokat tartalmaz, amelyek betartásával az ember még szegényebbé válhat, hanem azt a keretet biztosítja számunkra, amelyben szívünk egyre inkább úgy éli meg Istent, mint egyetlen valódi kincsünket. A szerzetesnek éreznie kell, hogy evangéliumi értelemben kiteljesedik az élete a birtoklás támasza nélkül, egyedül Istenbe kapaszkodva, aki mindene lesz, amint tulajdonáról lemond. Hasonlóképpen a tisztaságról szóló fejezet sem előírásokat tartalmaz, hogy miként maradjunk tiszták, vagy olyan normákat, amelyek betartása révén legyőzhetjük a test kísértéseit, hanem medréül szolgál annak az élettapasztalatnak, amelyben lassanként előrehaladván Isten fokozatosan magához kapcsolja az egész személyt, és a szerzetes egyetlen, szeretett örökségévé válik. Az engedelmességről szóló fejezet is önmagunk levetkezésének útja, amelynek mindenkor csak az elején tartunk, Istentől még távolinak és bűnösnek érezzük magunkat.

Ezért a Konstitúciók ilyen értelemben vett életre váltása sohasem tölti el a szerzetest az elégedettség érzésével. Éppen ellenkezőleg: segít meglátnunk, milyen messze vagyunk mégőtőle, akit testvéreinkkel együtt szívből, igazán követni törekszünk.

3. A Konstitúciók az evangélium megvalósításának egyik módját jelentik Kalazancius iskolájában. A mi problémánk sokszor nem annyira az, hogy nem vagyunk szerzetesek, hanem az, hogy nem léptünk a valóságos keresztény élet útjára. Nyilvánvalóan rendelkezünk egy alappal, amelyet a családban vagy az azt követően kapott vallásos neveltetés jelent. Mégis mind ez idáig elkerülhette figyelmünket a keresztény élet „lényege”. Kereszténynek lenni azt jelenti, hogy követjük Krisztust, szeretetből. Pontosán úgy, ahogy Szent János írta: „Szeretsz engem?... Akkor kövess!”

A lényeg tehát Jézus követése. Ez a mi otthonunk, a mi örökségünk. Így veszünk részt az ő életében, így osztozunk mindabban, amit ő szeretett. A Konstitúciók tehát Jézus evangéliuma életté váltásának azt a konkrét formáját jelentik, amellyel az isteni kegyelem Kalazanci Szent Józsefet megajándékozta.

Ez egyben azt is jelenti, hogy a Konstitúciókat az evangélium szemszögéből kell látnunk. Lehetetlen, hogy ha valaki a Konstitúciók megélésére törekszik, ne érezze át, hogy Jézus nyomdokain jár. Sajnos nem tanítottak meg bennünket, hogy úgy tekintsünk a Konstitúciókra, mint a Krisztus-követés útjára.

4. A Konstitúciók a megkülönböztetés terét is jelentik. Nyilvánvaló, hogy a keresztény élet csakis a dolgok megítélése segítségével lehet teljes. Ez azt jelenti, hogy az ítéletalkotás nem időről időre megvalósítandó cselekedet csupán. Éppen hogy nem. Sokkal mélyebb jelentőséggel bír, olyannyira, hogy lehetetlen keresztény módon élni a dolgokról való folyamatos ítéletalkotás nélkül. Ez az ítéletalkotás nem racionális technikát jelent, sem pedig fogalmi elemzést vagy tudást. Olyan, mint amikor kiárad a fény és rávilágít arra, mi van közel és mi van távol az evangéliumtól. Olyan szellemi ráhangoltságról van szó, amelyben képesek vagyunk magunk felfedezni, mennyire vagyunk tetteinkben, vágyainkban és gondolatainkban összhangban az evangéliummal. Ha a racionális tudás révén az ismeret elvezethet a szeretethez, Jézus lelke segítségével a szeretet elvezet a megismeréshez, a dolgok felfogásához és megítéléséhez. A dolgoknak ilyen értelemben vett megítélése nem a keresztény élet szabadon választható gyakorlatai közé tartozik, sokkal inkább azt mondhatjuk róla, hogy ez alkotja igazán kézzelfogható formáját a keresztény létnek és a keresztény közösségeknek.

Összefoglalva tehát azt mondhatjuk, hogy mind az egyes piaristák, mind a piarista közösségek számára a Konstitúcióknak a megkülönböztetés terévé kell válniuk. A Konstitúciók alapján kell a piaristáknak megítélniük, hogyan kell Krisztust követniük az élet konkrét részleteiben.

5. A Konstitúciókat útként kell felfogni, ahol az ember gyengesége rá van bízva Isten erejére. Olyan tapasztalat ez, amelyhez nem nehéz eljutnunk: ha számba vesszük életünket, mielőtt belevágnánk e nagyszabású élettervbe, azonnal észleljük, hogy még sehol sem tartunk. Nehezűnkre esik a tervet megvalósítani, hiszen szegényes istentapasztalatunk is és a Konsti-

túciókból áradó fény is csak bűneinkre világít rá. Mire jutunk mindebből? Átlátjuk, milyen törekenyek is vagyunk.

Mégis ez az az út, amelyre Isten hív bennünket, hogy életünkben Krisztust követve kiteljesedjünk. Isten pedagógiája a következő ívet írja le tehát: engedi, hogy megnyilvánuljon saját gyengeségünk, s eközben megmutatkozik ő a Szentlélek erejében. A két dolog együttesen válik nyilvánvalóvá az ember előtt. Isten ereje nem úgy győzedelmeskedik, hogy lefegyverez bennünket, az utóbbi viszont nem takarhatja el Isten mindenható voltát. A két tény együttesen egy racionálisan felfoghatatlan belátásra hív. Ez lényegében paradoxon: az erő a gyengeségben van, nem annak ellenére, vagy amellelt létezik. Erre a szintézisre képtelen az emberi lélek egymagában. Itt lép közbe ismét Isten Szentlelke, csak az ő segítségével foghatjuk fel ezt a látszólag ellentmondásos szintézist.

Az összes fent leírt megfontolás alapján elmondhatjuk, hogy a Konstitúciók életre váltása egyszerre zajlik saját gyengeségünk mindennapos, állandó átérzésével, ugyanakkor azzal a csodálatos meglepődéssel is, amelyet Istennek e gyengeség által végbevitt művén érezhetünk.

III. A KONSTITÚCIÓK EGYIK OLVASATA: ISTEN MEGTAPASZTALÁSÁNAK ÚTJA

A) *Küszöb: a piarista közösség és az egyes piaristák karizmatikus tudata (I. fejezet)*

- Az I. fejezet mintegy küszöböt képez a Konstitúciók bejárata előtt. Ezzel a minősítéssel semmiképpen sem kicsinyíteni akarjuk itt a „Bevezetés” gazdagságát, hanem éppen ennek ellenkezőjéről van szó. A „Bevezetés” olyan, mint egy csodálatos kapuzat, amelyben csodálatos egységben áll elénk, mi is a piarista rend.
- Elsőként ki kell emelnünk ebben a rend „származtatását”: „Isten műve és Kalazanci Szent József különös

bátorságának és megtörhetetlen türelmének gyümölcse” (1.). A piarista rend mindenkor Isten kegyelmétől és a rendalapító személyétől függ.

- Itt tárulkozik fel a piarista közösség karizmatikus tudata: mi a piarista rend? Mit szeretne megvalósítani? Mi a rend küldetése az egyházban? Ez az egyházi keretben elhelyezett karizmatikus tudat (2.).
- Ezután következik a piarista szerzetes életének és küldetésének leírása, dióhéjban (3.). A rend természetének és céljának meghatározásához az új Konstitúciók megőrizték a Kalazanciustól ránk maradt egyik legbecsesebb dokumentumot, a régi Konstitúciók előszavát (4–10.). Semmilyen más szöveg nem tartalmazza ilyen tisztán, mire akart vállalkozni Kalazancius az egyházban.
- Ez az első fejezet tartalmazza mindazt, amit a továbbiakban kifejti a dokumentum. Az úton még nem indultunk el ezzel. Itt még csak a szándékok, feltételek kifejtéséről van szó. Azután eljön az a pont, ahol a szöveg már irányelveket nyújt a rendtagok számára arra nézve, hogy miként haladjanak Isten felé és a felebarátok szolgálata irányában, annak a küldetésnek a keretén belül, amelyet az egyház a rendre bízott, és amelyet az első fejezet vázol.

B) *A legfontosabb dolog: Krisztus követése (2. fejezet)*

1. *Evangéliumi értelem:* az egyetlen parancs vagy kifejezett javaslat, amelyet Jézustól hallunk az evangéliumban: „Gyere, kövess engem!” Az Úr nem azt kéri tanítványaitól, hogy szegények legyenek, nőtlenül éljenek, engedelmeskedjenek neki, hanem azt, hogy tartsanak vele, legyenek az ő tanítványai, de ezt viszont annál inkább.

Ez pedig éppen a szerzetesi élet alapja is egyben: a legfontosabb dolog: a Mestert követni. Ez teljesen betölti az ember szívét. Az út tehát az Úr követésével kezdődik. Ez azt jelenti, hogy Isten megtapasztalásának útja a Konstitúciók szerint a Krisztus-követéssel veszi kezdetét. A piarista szerzetes egyet-

len dolgot akar tenni: követni őt, készségesnek mutatkozva mindarra, amit ez tőle megkövetelhet.

Ez a Krisztus-követés tehát a Jézus szeretetével való azonosulásból adódik, vagyis olyan gesztus, amely a Mester iránti feltétel nélküli elkötelezettség kezdete. De mindez csak akkor lehetséges, ha a Jézus iránti szeretet erősebb minden félelemnél, amely utunkat állhatja. Továbbá az is szükséges, hogy a hit alázatában és nem az egyszerű emberi vágyban gyökerezzék ez a tett, még akkor is, ha ez az utóbbi a halálig is képes volna elmenni. A piaristának meg kell tanulnia nem saját magára támaszkodnia, hanem a Fiú bemutatása Atyában bízni, s ekkor nem a saját kívánságait fogja keresni, hanem az Atya akaratát.

2. A *megtapasztalás útja*: a Krisztus-követésnek ez az útja, amely a kegyelem vezetése alatt áll – „hívta azokat, akiket akart” (15.) –, a megtapasztalás útja, vagyis bővelkedik istentapasztalatban. Ezáltal az a piarista, aki a Mestert követi ezen az úton, a következő tapasztalatokat éli át:

- az Úr az egyetlen szükséges az életben (16.);
- a Krisztusért mindent elhagyni tudás (16.);
- a belső felszabadulás tapasztalata (16.);
- a mind teljesebb egység Istennel az emberek szolgálatában (16.);
- a közösségi Krisztus-követésre való meghívás (15.);
- annak a mind véglegesebb tapasztalatként való megélése, hogy a piarista olyan módon követheti konkrétan Jézust, hogy a rendalapító karizmáját váltja életté (17.).

3. Az *ezáltal megnyíló látóhatár*: a megtapasztalás útja nem lezárt út, hanem mindig nyitva áll. Az első tapasztalat tudatossága sem ér véget, hanem tovább fejleszthető az igazság további szintjein. Ez az út ezenkívül jövőre nyíló horizontokat is megnyit. Konkrétan a piaristát ez a fejezet a következő irányba vezeti:

- legyen az igazság munkatársa (19.);
- adja át magát egyetemes szeretetben (21.);

- életét szentelje minden embernek (18.);
- váljon olyan jellé, amely hirdeti a várva várt Isten országának jelenlétét (21.);
- működjön közre Krisztus Testének építésében (22.).

4. *A megítélés kritériumai:* vajon milyen bizonyítékok szolgálhatnak segítségül a piarista számára ezen az úton? Minthogy a Krisztus-követés gazdagsága a mindennapos élet gazdagságában rejlik, maguk a bizonyítékok is igen kézenfekvőek:

- képesség a mindennapos kellemetlenségek örömmel való elviselésére (20.);
- vidáman magunkra vállalni a gyermekek közötti „rutinmunkát” az iskolában (20.);
- bűnbánatot tartani és ezzel is kiegészíteni, ami „Krisztus szenvedéséből még hiányzik” (20.).

5. *Segítségünk az úton:*

- Szűz Mária: az ő jelenléte és segítsége vigaszt nyújt a piarista számára (23.);
- a fogadalmak mindennapos megújítása (24.).

C) *A közösségben követjük az Urat (3. fejezet)*

1. *Evangeliumi értelem:* első evangéliumi tapasztalatunk abban áll, hogy meg vagyunk hívva Jézus követésére, de nem egyenként, hanem közösségben. A tanítványok rögtön rádöbbsen erre: bár az Úr egyenként hívta meg őket, mégis együtt tartotta őket, és így hamarosan csoportot, közösséget alkottak. Követék az Urat, de együtt haladtak előre eközben. A közösség adomány és feladat is egyben. Adomány, hiszen, ha ő nem hív, ha ő nem egyesít minket és nem tart össze, lehetetlen egységben maradni. Ugyanakkor feladat is, mert bátorságra van hozzá szükség, és olykor komolyan erőt kell vennünk magunkon. A szerzetes életeszményét képező tizenkét apostoltanítvány közössége sem volt mentes a nehézségektől, erről világosan meg-

győződhetünk az evangéliumból. Lehetetlen együtt élni, ha nem ő vonz valamennyiünket sokkalta nagyobb erővel, mint saját vágyaink, amelyek arra indítanak bennünket, hogy eltávolodjunk egymástól.

Mindez azt jelenti, hogy közösségeinkben fel kell értékelni a személyek közötti kapcsolatokat, teret kell biztosítanunk az ingyenességnek, a közvetlen hatékonysággal nem járó történéseknek is. El kell fogadnunk egymást kölcsönösen, hibáinkkal együtt. Mindezt a piarista közösség lelki-érzelmi adottságainak, a nagyság és a nyomorúság ismeretében.

2. A *megtapasztalás útja*: az Úr együttes követése közben a piaristák a tapasztalás útját járják, hiszen a közösség ekkor nem csupán az előírt funkciók teljesítésére szorítkozik, mint olyankor, amikor a különböző feladatok elvégzését tartjuk csupán szem előtt. A közösség valójában sokkal több ennél, olyan hely, ahol a Krisztus-követés tapasztalata megerősödhet, ahol a piarista mélyebben megtapasztalhatja Isten jelenlétét. Melyek tehát az istentapasztalat eme elmélyítésének jellegzeteségei (amelyek megjelennek a szolgálatban és a felebaráti szeretetben is?):

- mindenkiben aktualizálódik Jézus halála és feltámadása, vagyis lezajlik a Mesterrel való azonosulás folyamata (29.);
- az eucharisztia a középpont, a hit az alap, amely körül és amelyre az emberi kapcsolatok épülnek (30.);
- igaz szeretet, telve finom egyszerűséggel (34.);
- a személy teljes érettsége, a szeretet és más emberi erények által (31.);
- a többiek őszinte elfogadása olyannak, amilyenek (30.);
- mély egység, mindannak kerülése, ami elválaszthat a többiektől (31.);
- az egység jeleivé válás (29.).

3. Az *ezáltal megnyíló látóhatár*: a közösségi Krisztus-követésnek ez az útja olyan látóhatárt nyit életünkben, amelyet a következő jellemzőkkel lehet körülírni:

- általánosságban az eljövendő Isten országába vetett reménység szolgái vagyunk (25.);
- az emberek közötti egységet szolgáljuk (25.);
- osztozunk minden ember örömeiben, reményében, fájdalmában és aggodalmában (25.);
- testvéri kapcsolatokra törekszünk más rendekkel (27.).

4. A *megítélés kritériumai*: a Konstitúciók szerint vajon melyek azok az elemek, amelyek segíthetnek bennünket annak megítélésében, vajon olyan közösségi életet élünk-e, amelyet a Konstitúciók előírnak?

- együttérzés és érdeklődés az iránt, hogy vannak testvéreink (30., 32.);
- részvétel a közös imádságokon, amelyekben Krisztus jelenik meg a közösségben (32.);
- tevékeny részvétel a közösség összejövetelein (32.);
- hűség a közösség napirendjéhez (32.);
- a többiek szívbeli elfogadása olyannak, amilyenek (30.);
- felelősségvállalás, hogy a közösség élettere olyan legyen, amelyben mindenki hűségesen válaszolhat saját meghívottságára (30.);
- a közösségi erények előtérbe helyezése és mások meg nem ítélése (31.).

5. *Segítségünk az úton*:

- először is mindenkinek segítségére kell lennie a többieknek, hiszen a szerzetesi közösségbe való belépéskor mindenki magára vállalta a közösség építésének kötelezettségét (33.);

- az előjárók mint a közösség animátorai (33.);
- mindenkinek álljon rendelkezésre kellő idő a pihenésre, a személyes imádságra, a kulturális és spirituális folyamatos képzésre (5.);
- mindenki álljon a többiek rendelkezésére minden energiájával és idejével (35.).

D) Jézus Krisztus személyének vonzásában (4. fejezet)

1. *Evangeliumi értelem:* a tizenkét tanítvány tapasztalata meghatározó volt: azért lehettek apostolokká, mert igazán tanítványok voltak. A „tanítványság” pedig abban állt, hogy együtt voltak Jézussal, szerették, hallgatták és követték őt. Ezért a Jézus Krisztust követő közösség az ő személyének vonzásában él. Ez pedig nem más, mint az imádság tapasztalata. A piarista szerzetes is újraéli a tizenkét tanítvány tapasztalatát.

2. *A megtapasztalás útja:* íme azok a mozzanatok, amelyek e fejezetben Isten megtapasztalását elősegíthetik:

- a szemlélődés, a Krisztus-követés és a gyakori emlékezés a nap folyamán a megfeszített Jézusra és életének misztériumaira (39.);
- gyakori és közeli kapcsolat a Szentírással (40.);
- napi részvétel az eucharisztia megünneplésében (44.);
- az imaórák liturgiájának végzése mint az Istennel és az emberekkel való kommunió meghosszabbítása (44.);
- a bűnbocsánat szentségéhez való gyakori járulás, amely visszavezet az Istennel, az egyházzal és a testvérekkel való teljes békéhez (45.);
- Krisztus misztériumainak megélése a liturgikus év folyamán (47.);
- a személyes ima, a rendalapító tanácsát követve (41.);
- az éberen őrködő szív és a lelkiismeret-vizsgálat (46.);
- lelki napok és lelkigyakorlatok az év során (48.);
- a bűnbánat (45.);
- Szűz Mária és Kalazanci Szent József tisztelete (50.).

3. *Az ezáltal megnyíló látóhatár:*

- tökéletesség, amelyre a rejtekben látó Atya vezet el (41.);
- az ember személyes megszentelődése és Isten dicsősége (43., 38.);
- a liturgikus ünneplések előkészítése (43.);
- a testvérekkel való egység (38.);
- apostoli ténykedésünk bő gyümölcse az emberek üdvösségére (50.).

4. *A megítélés kritériumai:* kétségkívül a dolgok megítélését segíti valamennyi kritérium, amelyet a 2. pontban kicsit fentebb felsoroltunk. Ezek mellett említhetjük még minden esemény mint az Atya kezéből jövő adomány elfogadását a hitben (46.).

5. *Segítségünk az úton:* az imádságnak és ezáltal Isten megtapasztalásának ezen az útján a következők segíthetik a piaristát:

- a csend, amely táplálja és erősíti az imádságos lelkületet (42.);
- Isten hangjára való odafigyelés, amely ott szólal meg, ahol akar (52.);
- az imádságban való kitartás és az Isten jelenlétére való emlékezés a nap folyamán (43.);
- a bűnbánat, a szeretet és a liturgia (45.).

E) *A Mesterhez való teljes tartozás (5. fejezet)*

1. *Evangéliumi értelem:* a Jézust követő közösség számára a nőtlenség nem parancs, hanem tapasztalat, valaminek az eredménye. A tanítványokat Jézus arra hívta, hogy kövessék őt, és követvén őt lassanként rádöbentek, hogy ezt csak létük teljes átadásával tehetik meg igazán.

A nem házasságban élő ember számára az érzelmvilág eszménye az, hogy fenntartja önmagát valakinek. Tény, hogy a szív meg nem osztottsága kétségkívül alapvető a keresztény cölibátusban, de ez nem törvény, amelyet valaki magára vállal és több-kevesebb sikerrel betart, hanem annak a tapasza-

latnak az eredménye, hogy valaki mindinkább megszereti az Urat és az ő országát. Amikor erről a tapasztalatról szólunk, nem csupán az önmegtartóztatásra gondolunk, hanem a lét odatartozására, amelyben a tisztaság eszménye gyökerezik. A lét összekapcsolásáról beszélünk, vagyis arról a tapasztalatról, amelynek révén a szeretet a Mesterhez való feltétel nélküli odatartozásra indít. Éppen ezért, aki meghallotta a Szentlélek hívását, aki megérezte, hogy kiválasztatott, hogy az Úrral ilyen mély kapcsolatba kerüljön, annak részéről az érzelmek pazarlása, a szív szétszórtsága vagy az erotikus egocentrizmus sokkal nagyobb fokú hűtlenséget jelent. De végül minden attól az erőtől függ, amellyel a nőtlen ember felfogja, hogy erre az állapotr maga Isten választotta ki és szentelte őt meg.

2. *A megtapasztalás útja*: a cölibátus, ha abban az evangéliumi értelemben éli meg, ahogy azt vázoltuk, egyszerre eredete és gyümölcse is a piarista szerzetes istentapasztalatának. Íme a tudatosan megélt nőtlenségből származó tapasztalat főbb vonásai:

- ennek segítségével osztatlan szeretettel követjük Jézust (51.);
- ennek segítségével követjük Szűz Mária példáját (51.);
- ennek segítségével egyesülünk még szorosabban Istennel (51.);
- ennek segítségével tudunk minden ember felé különleges szeretettel fordulni (51.);
- ennek segítségével keltjük magunkban életre nagyobb hiteliséggel Krisztusnak a húsvét misztériumában megmutató szeretetét (52.);
- ennek segítségével leszünk osztatlan szívvel a termékenység forrásai (53.);
- ennek segítségével vagyunk képesek megélni az Atya ajándékát (51.);
- ennek segítségével állunk az egyház szolgálatára (51.).

3. *Az ezáltal megnyíló látóhatár:* a megszentelt, tiszta élet abban segíti a piaristát, hogy:

- örvendjen Krisztusban a szélesebb körű atyaság felett (52.);
- ragyogóbb tanúságot tegyen Isten országának és annak javainak nagyszerűségéről (52.);
- az eljövendő világ jelévé váljon (53.);
- a fiatalokat Istenhez vezesse (54.).

4. *A megítélést segítő kritériumok:*

- a tökéletes önmegtartóztatás (53.);
- az osztatlan szív (53.);
- a fiatalokra gyakorolt vonzóerő (54.);
- törekvés a tisztaság ajándékának felfedezésére, elnyerésére és megtartására (55.);
- megfontoltság az emberi kapcsolatokban, az olvasmányokban, színi előadásokban és a tömegkommunikációs eszközök használatában (58.).

5. *Segítségünk az úton:*

- bensőséges kapcsolat Istennel (55.);
- Isten alázatos segítségül hívása (55.);
- a Mária iránti tisztelet (56.);
- az örömmel végzett imádság és munka (57.);
- az emberi erények gyakorlása (57.);
- megfelelő képzettség ezen a téren (57.);
- a józanság és az éber figyelem, az érzelmi érettség (59.).

F) *A teljes lemondás és elengedés (6. fejezet)*

1. *Evangeliumi értelem:* ha a közösség valóban Jézust követi és szívét ő ragadja meg, olyan tapasztalatot él át, amely kezdetben igen kemény, de azután fokozatosan boldogsággá válik: ez a lemondás. Lehetetlen Jézus nyomában járni, az ő életét élni és az ő tetteit követni anélkül, hogy ne éreznénk azt a sürge-

tő szükségét, belső hívást, hogy tagadjuk meg magunkat. Az Úr ugyanis belép az ember szívébe és onnan hívja meg országába. Lassanként Jézus életstílusa meghódítja az ember szívét. Ennek fényénél a materiális gazdagság már nem lehet többé az élet értelme, a szegénység viszont Isten országának boldogságává emelkedik. Ez nem elvont értelemben vett szegénység, hanem igenis a mai ember életét uraló társadalmi igazságtalansággal, a hatalom embertelenségével, az egoizmussal és az erőszakkal való szembeszállás. Ha a szegénység nem ölt testet ebben, akkor nem valódi szegénység.

2. A *megtapasztalás útja*: a Konstitúciók megmutatják azokat az irányvonalakat, amelyek a szegénység megélésében könnyebbé teszik Isten megtapasztalását. A következőket sorolja fel:

- szabadság az anyagi javak kísértésével szemben (61.);
- mindennek elhagyása Isten országáért (63.);
- a szegény Krisztus misztériumának megélése (63.);
- a lelki és az anyagi szegénység (63.);
- az emberi személy és az emberi közösség jogaiért való kiállás (71.);
- a szegények méltatlan körülményeinek és élethelyzeteinek szóvá tétele (71.);
- küzdelem az igazságosságért és a békéért (71.).

3. Az *ezáltal megnyíló látóhatár*: hova vezet el a szegénység és az önmegtágadás e tapasztalata (amely szorosan kapcsolódik Isten megtapasztalásához?):

- tanúság arról, hogy bizalmunkat egyedül Istenbe vetettük (61.);
- szívesen felebarátaink rendelkezésére bocsátjuk természetes és kegyelmi javainkat, munkaképességünket és időnket (64.);
- az emberi személy jogai mellett való kiállás, az igazságtalan élethelyzetek leleplezése, az igazságért és a békéért való küzdelem (71.).

4. A megítélés kritériumai: a Konstitúciók a következőket mondják erről:

- javaink tényleges megosztása a szükségét szenvedőkkel (63.);
- szigorú életvitel (64.);
- a közös munka törvényének való alávetettség (64.);
- a javak helyes és mértékletes használata (64.);
- a közös tulajdon gondozása (64.);
- a saját otthon szegényessége (67.);
- megfontolt és bölcs vagyonkezelés (69.);
- vendégszeretet (70.).

5. *Segítségünk az úton*: Szűz Mária és Kalazancius (62.)

G) *A feltételek nélküli szeretet engedelmessége (7. fejezet)*

1. *Evangéliumi értelem*: a közösség, amely Jézust követi, amely tőle függ a személyéhez való feltétel nélküli odatartozásban és a teljes önmegtagadásban, törekszik teljesen és lelkesedéssel megvalósítani Isten akaratát azáltal, hogy tagjai közt olyan viszonyokat épít ki, amelyek semmiképpen sem hasonlítanak az ezen kívülálló embercsoportokban fellelhető viszonyokra. Pontosan olyanok ezek az emberek közti viszonyok, mint amilyenekre Jézus hívta tanítványait: „Aki legelső akar lenni közöttetek, legyen mindenkinek a szolgája.”

Ez az életforma, a feltétel nélküli szeretet engedelmessége mélyíti el a piarista istentapasztalatát. Az előjárónak való engedelmesség – és a rendtársaknak való engedelmesség is, Kalazancius gondolata és kívánsága szerint – nem csupán egy, magán az engedelmességen kívül álló ok folyománya (Isten akaratának közvetítése), hanem abból a hivatásból következik, hogy Jézus kenotikus engedelmességét kövessük. Azért engedelmeskedünk, mivel a Mester egy napon olyan élettervre hívott meg minket, amelynek központi dinamikáját éppen az önmegtagadás adja. Az engedelmesség tárgya tehát nem az a garancia, hogy Isten objektív akaratát közvetíti az előjáró, ha-

nem az a szándék, hogy olyan hitet szeretnénk, amely hajlandó elveszteni az életet is, hogy újat nyerjünk Krisztusban.

2. A *megtapasztalás útja*: a Konstitúciók által javasolt engedelmesség útja a következő pontokon mélyíti el Isten megtapasztalását:

- a gondviselő Isten kezében való élet (73.);
- Isten akaratának felfedezése (74.);
- a közvetítések értéke: a Szentlélek indításai, a közösség kívánságai, az idők jelei (74.);
- belső szabadság (78.);
- hit és szeretet mint az engedelmesség alapja (78.).

3. *Az ezáltal megnyíló látóhatár*:

- Isten és a felebarát javának szolgálata (75.);
- belső szabadság (78.);
- a személy hiteles érettsége (78.);
- a keresztség és a feltámadás misztériumának megélése (84.).

4. *A megítélés kritériumai*, amelyek segítenek az istentapasztalaton alapuló engedelmisségben előrehaladni:

- a pápa és a püspökök mint Isten akaratának legfőbb értelmezői (76.);
- a saját elöljárónk, aki azon fáradozik, hogy az egyes rendtagok mindegyikére vonatkozóan felfedezze Isten konkrét szándékát (79.);
- személyes karizmáink megítélésének és jóváhagyásának kérdését az elöljáróra bízunk, a közösség szolgálatában (80.);
- imádság az elöljáró rendelkezésével kapcsolatban kialakult konfliktus esetén (83.).

5. *Segítségünk az úton*: az elöljáró (79.), az imádság (83.), Mária (84.).

H) *Az egyház szolgálata a kapott karizmával (8. fejezet)*

1. *Evangéliumi értelem:* az egész piarista közösség, amely Jézust követve él, őtől függ, teljesen őhozzá tartozik, az egyéni és közösségi önmehtagadás útját járja és szenvedélyesen kutatja Istennek a közösségre és az egyes rendtagokra vonatkozó szándékát, teljes egészében az egyházat kívánja szolgálni, Isten országáért akar munkálkodni azon a területen, amelyet Isten kegyelme rá bízott. Tény, hogy nem lehet Istent megtapasztalni anélkül, hogy el ne köteleződnenk az emberek mellett is. A tanítványság arra hívja az embert, hogy maga is apostollá váljék, és valaki csak úgy válhat apostollá, ha előzőleg végigjárta a tanítványság útját. Éppen ezért az Isten országáért való munkálkodás növeli az istentapasztalatot bennünk, mert dolgozni azért, amit szeretünk, egyet jelent azzal, hogy megszeretjük azt, akiért dolgozunk. Ebből következőleg a piarista oly módon éli meg az Isten országa iránti odaadását, amelyen formában ezt számára a Szentlélek megmutatta, ez az ő Isten iránti szeretetének megélése és istentapasztalatának kifejeződése.

2. *A megtapasztalás útja:* Melyek azok az elemek, amelyek különös hangsúlyt nyernek, amikor a piarista Isten országát szolgálja?

- A hitre való nevelés, amely szolgálatának végcélja (87.);
- az evangéliumi élet, amelyre küldetésének végzéséhez szüksége van (88.);
- a hit által megvilágosított látásmód az életről, az emberről, a világról (90.);
- az új ember létállapota, amelybe a gyermekeket bevezetjük, hogy maguk is a társadalom üdvösséges kovásza legyenek (90.);
- saját karizmánknak mint a Szentlélek adományának megélése, vagyis a gyerekek és fiatalok integrális nevelése (85.).

3. *Az ezáltal megnyíló látóhatár:* minden a diákokhoz vezet:

- hogy szeressék és kutassák az igazságot (86.);
- hogy felelős keresztény emberek módjára közreműködjenek egy emberibb világ építésében (86.);

- hogy olyan életstílust valósítsanak meg, amely megfelel hitüknek (86.);
- hogy elérjék az üdvösséget (86.);
- hogy nevelésük teljes körű legyen (86.).

4. *A megítélés kritériumai*, amelyek segítenek abban, hogy küldetésünket karizmánknak megfelelően végezzük:

- evangéliumi életvitel (88.);
- felkészültség a vallási és a profán dolgok területén egyaránt (88.);
- a személyes érettség (88.);
- az emberi és vallási képességek kibontakoztatása (88.).

5. *Segítségünk az úton*: Kalazancius példája és rendünk saját hagyományai (87.).

I) *A jelöltekben gondozni kell az istentapasztalatot (9. fejezet)*

1. Ha a Konstitúciók útja Isten megtapasztalásának útja, logikus, hogy a felkészülés folyamata során különösképpen is ügyelni kell erre a valóságra.

A Konstitúciók a következőket mondja erről:

a) *Prenoviciátus*: annak megítélésére, hogy hivatásuk valóban Istentől származik-e, a jelölteknek kapcsolatba kell lépniük a közösség életével és a sajátos piarista szolgálat különféle formáival (101.). Valójában csak azok léphetnek a rendbe, akiknek a hivatása a Szentlélektől származik (97.).

b) *Noviciátus*: a jelöltekben ekkor tudatosul igazán hivatásuk (98.), ekkor sajátítják el a szerzetesi élet elemeit, az üdv-történet főbb szakaszait, ekkor gyakorolják be a személyes imát és a közösségi imádság rendjét, részt vesznek a liturgikus cselekményeken. Hozzászoknak a fogadalmak élő tapasztalataként, hogy lemondjanak mindarról, ami nem tartozik Isten országához, törekszenek, hogy megéljék az Istennel való egységet és növeljék magukban a felebarátok iránti szeretetet (105.).

c) *Studentátus*:

- elmélyítik hivatásukat (99.);
- kiegészítik szerzetesi, piarista és papi képzésüket (107.);
- felkészülnek arra, hogy egész életüket a rendben éljék le, azon a helyen és abban a beosztásban, amelyeket az előjárók jelölnek majd ki számukra (110.);
- megkülönböztetést végeznek a piarista rendben elfoglalt helyükről (112.);
- fogadalmat tesznek (113.).

IV. A KONSTITÚCIÓK HASZNÁLATÁNAK LEHETSÉGES MÓDJAI

1. *A Konstitúciók arra vannak, hogy olvassuk.* Talán ez a Konstitúciók legáltalánosabb használata a piaristák körében. A Konstitúciókat lehet – és kell – egyénileg vagy közösségben is olvasni. Egyik esetben sem lehet az a célja az olvasásnak, hogy megítéljük, vajon egy bizonyos rendtag vagy maga a közösség betartja-e az abban előírtakat, hanem pusztán azért, mert ez a dokumentum tartalmazza mind a piarista szerzetes, mind a piarista közösség élettervét. Oda kell figyelnünk, hogy ez az olvasás ne váljon üres formasággá. Közreadtunk bizonyos vázlatokat, amelyek segíthetik a Konstitúciók és a Regulák olvasását a liturgikus év ritmusát követve.¹¹

2. *A Konstitúciók arra vannak, hogy imádkozzuk.* Ez olyasmiről gyakorta hajlamosak vagyunk megfeledkezni, pedig hatalmas lelki haszonnal járna, hiszen ebben a dokumentumban mutatkozik meg a Jézus-követésnek az az útja, amelyet az isteni kegyelem a piaristáknak szánt. Az imádságban a Konstitúciók életté válhatnak, sőt, életté kell, hogy váljanak, hogy ne maradjanak csupán holt betűk. Az imádságban szembesítjük az igazsággal azt a módot, ahogyan követjük a Mestert. Is-

¹¹ Ezt JOSEF. A. MIRÓ készítette el; megjelent: *Estudio comunitario de las Reglas de las Escuelas Pías*, 11. füzet, 1987.

ten békéjében, az ő jelenlétében és szeretetében megengedjük, hogy megítéljen bennünket az az életterv, amelyet fogadalommal vállaltunk, és amelyből az üdvösség gyümölcsei származnak számunkra.

3. *A Konstitúciók arra vannak, hogy megkülönböztetést végezzünk.* Ez a dokumentum az ítéletalkotás forrása mind az egyén, mind pedig a csoport számára. Megtalálhatók benne a Mester követésének irányelvei, a követendő alapelvek, azok az utak, amelyeknek életünket irányítaniuk kell. Ennek a gyakorlatnak azonban egy tágasabb összefüggésben kell elhelyezkednie, vagyis keresztény életünk megítélésében. Mi, piaristák, nemigen szoktunk hozzá ehhez a gyakorlathoz, pedig ez elengedhetetlenül szükséges.

4. *A Konstitúciók arra vannak, hogy használjuk a liturgiában.* Lehetőséget adnak, hogy a Konstitúciók szövegére összpontosító igeliturgiát tartsunk. Kiválaszthatunk egy témát, egy fejezet vagy egy bekezdést. Eköré igeliturgiát szervezhetünk, az igeliturgia valamennyi további elemével együtt.

5. *A Konstitúciók arra vannak, hogy tanulmányozzuk.* A dokumentum kiadása hatalmas erőfeszítést igényelt. Számos kiadvány foglalkozott a bemutatásával és a kommentálásával.¹² Most, jó néhány év elteltével, jó volna újból megvizsgálni e szöveget komolyan, elevenen, egyszerűen, közösségileg. Lehetne kutatni egy-egy témát vagy egy-egy fejezetet stb.

6. *A Konstitúciók arra vannak, hogy általuk megéljük keresztény Jézus-követésünket a szerzetesi életben.* Ez kell, hogy leginkább fontos legyen a piaristák számára. Mindenkinnek fel kell fognia, hogy az Úr arra hívja, hogy éppen a Kalazancius által felvázolt és az egyház által jóváhagyott úton kövesse őt a Szentlélek segítségével.¹³

¹² JOSEP A. MIRÓ írt kommentárokat a Konstitúciókhoz, amelyek az Ephemerides Calasancianae lapjain jelent meg 1977–1978-ban. Lásd még MIGUEL A. ASIAIN teljes kommentárkötetét: *Siguiendo al Señor en la esperanza*, Salamanca, 1977.

¹³ A legújabb kommentár is ennek jegyében íródott: MIGUEL A. ASIAIN – JOSEP A. MIRÓ: *Lectura carismática de la Constituciones escolapias*, Publicaciones Calasancias, Madrid, 2002. (A szerkesztő.)

V. SZEMPONTOK AZ EGYÉNI REFLEXIÓHOZ ÉS A KÖZÖSSÉGI MEGOSZTÁSHOZ

1. A közösségi megbeszélésen fejtsetek ki egy olyan szempontot, amelyet itt csak éppen megemlítettünk vagy röviden tárgyaltunk.
2. Melyek azok az elemek, amelyeket mint egyéneknek és mint közösségnek fontosnak kell tartanunk?
3. Vajon Isten megtapasztalása a legfontosabb közösséged életében? Miért? Mit kellene tenni?
4. Életre váltod-e a Konstitúciókat, vagy csak elolvasod a szövegét, és megelégszel ennyivel? Jelent-e valamit ténylegesen életed számára?

VIII. ISTEN MEGTAPASZTALÁSA: A PIARISTA REND JÖVŐJÉNEK ÚTJA

Az istentapasztalat a rend irányvonalainak
(politikáinak) összefüggésében

Az istentapasztalat mennyiségileg ki nem mutatható dolog. Éppen ezért teljesen téves volna, ha így beszélne valaki: „Nekem van istentapasztalatom”, vagy így: „Én már elértem ezt.” Ez az élettapasztalat korlátok nélküli látóhatárként értelmezhető, amely felé a piarista folytonosan halad, és amelyet mindig újabb és újabb megvilágításban lát, ám ez csakis az Atya ingyenes ajándékaként nyerhető el. A piarista sohasem mondhatja el magáról, hogy birtokába vette az istentapasztalat teljes horizontját. Hiszen minden horizont lényegéhez tartozik, hogy nyitott valóság; minél inkább megközelíti az ember, annál több új lehetőség nyílik meg előtte, míg végül az Atya ölelésében nem talál nyugvópontra ez a folytonos keresés, az ő akaratának tetszése szerint.

A fenti okokból az istentapasztalat egyben a piarista rend jövőjének útját is jelenti. E fejezetben azt tűztük ki célul, hogy felfedezzük: az istentapasztalat keresése bújjik meg a rend legutóbbi egyetemes káptalanán elfogadott általános irányelvek („politikák”) mélyén. A káptalani atyák 1991 júliusában Ariciában felvázoltak néhány programszerű irányelvet a soron következő hatéves időszakra, amelyeknek az a feladata, hogy kijelöljék a piaristák útját ebben a periódusban.

Tegyük fel a kérdést: Milyen istentapasztalatot tételiez fel ez a kijelölt út? Más szavakkal: az istentapasztalat mely vetületei fogják elősegíteni a rend előrehaladását a következő hat

esztendőben? Vagy másképp: hogyan értelmezzük az egyetemes káptalan irányelveit („politikáit”) az istentapasztalat alapján?

I. A MÚLT ÁTTEKINTÉSE

Az egyetemes káptalan által kidolgozott programszerű irányelvek nem pusztán kívánalmaknak felelnek meg, és még kevésbé tekinthetők egy, a jövőjét tervezgető összejövétel eszményeinek vagy idealizmusa gyümölcseinek. Az alkalmazott munkamódszernek megfelelően sokkal inkább az mondható el róluk, hogy egyfajta szintézist képviselnek a rendben talált jelenlegi „erős pontok” és a fejlődési lehetőségek között. Mindezek megfogalmazását megelőzte egy felmérés, amelynek célja a „gyenge pontok” és az aggodalmak körülhatárolása volt. Mielőtt megvizsgál-nánk most az istentapasztalat gondolatának jelenlétét a hatéves periódus irányelveiben, hadd említsük itt meg röviden ezeket a bizonyos gyenge és erős pontokat, amelyeket a káptalani atyák fontosnak tartottak kiemelni, mindezt természetesen az istentapasztalat, könyvünk vizsgálódásának tárgya szemszögéből.¹⁴

a) Gyenge pontok

Tudjuk, mit jelentenek a gyenge pontok: „A rend életében fellelhető negatív jelenségek, amelyek előrehaladásának gátat vetnek.” Nos, az egyetemes káptalan megítélése szerint vannak olyan negatív jelenségek, amelyek az istentapasztalattal kapcsolatosak, vagyis olyan akadályok, amelyek éppen Isten megtapasztalását teszik nehezebbé.¹⁵

¹⁴ E tanulmány alapja a piarista rend 43. egyetemes káptalanának írásait tartalmazó füzet: *Le Scuole Pie verso il terzo millennio* [A piarista rend a harmadik évezred felé] (Róma, 1992). – Az említett füzet magyar fordításban is megjelent (*A Piarista Iskolák a harmadik évezred felé*), a rendi élet belső és külső elemzését azonban, vagyis a gyenge és az erős pontokat nem tartalmazza, hanem csak a káptalan irányelveit, ún. politikáit. (A szerkesztő.)

¹⁵ A következőkben azt a tizenöt gyenge pontot elemezzük, amelyeket az egyetemes káptalan fontossági sorrendben felsorolt, és amelyek a fent idézett füzetben találhatóak, bár a káptalan dokumentumai összesen ötvenkettőt sorolnak fel. Csak az első tizenötörről szólok, hogy az olvasónak megkönnyítsem az áttekintést.

Az itt felsorolt hiányosságok az egyes személyek életében és cselekedeteiben érhetők tetten, s itt vezetnek valamilyen konkrét következményhez. Mindezt most közelebbről is meg fogjuk vizsgálni. Négy tényezőt emelhetünk ki, amelyekben ma a piaristák istentapasztalata nehézségekbe ütközik:

- az imaélet hiánya. Maga Kalazancius is figyelmeztetett arra, hogy „imádság nélkül lehetetlen Istent szolgálni”. Az egyetemes káptalan ezt emeli ki az első helyen a hiányosságok között: „A közösségi ima, az imádságos megosztás, a lectio divina és a személyes imaélet hiányos gyakorlata, valamint az, hogy gyakran alárendeljük életünk szemlélődő vonását a túlpörgetett munkaritmusnak” (20. oldal, 1. pont);
- a közösségi élet teológiai értelemben vett gazdagságának hiánya, amikor ez csupán funkcionális helylyé zsugorodik, és nem az új élet forrása, nem a megvilágosodás teológiai értelemben vett helye: „Az a felfogás, amely szerint közösségeink inkább munkacsoportok egy-egy intézmény szolgálatában, semmint olyan teológiai helyek, ahol élünk és küldetésünk formálódik” (20. oldal, 3. pont);
- az élet dolgairól való folyamatos megkülönböztetés (ítéletalkotás) hiánya, amely a keresztény élet lényegéhez tartozik: „Hiányzik a személyes és közösségi mérlegelése annak, hogy miként éljük is meg Kalazanciusi karizmánkat” (20. oldal, 4. pont);
- hiányzik azoknak a szövegeknek a folytonos tanulmányozása, amelyek a piarista életmódot hivatottak rögzíteni. „Kevésbé ismerjük és még kevésbé mélyítjük el, ritkán hivatkozunk alapvető dokumentumainkra: a Konstitúciókra, a Regulákra, a korábbi egyetemes káptalanokra, a rendi központból érkező kormányzó és buzdító írásokra” (20. oldal, 5. pont).

Azt mondtuk, hogy Isten megtapasztalása együtt jár a felebarátok melletti tényleges elköteleződéssel. Ebből a szempontból

is akadályok állják utunkat. Az egyetemes káptalan kijelenti: „Nem kielégítő szinten mozog nevelési tevékenységünk a társadalmi igazságosság és a keresztény értékek tekintetében” (20. oldal, 2. pont).

Az elmondottakon kívül van két további jelenség, amely felé különös figyelemmel kell fordulnunk, mert az Isten megtapasztalását kereső piarista számára mintegy tápláló forrásul szolgálhatnának, mégis, az egyetemes káptalan megítélése szerint, kihasználásuk jelen idő szerint meglehetősen kívánnivalót hagy maga után. Ezek a következők:

- „A nagyobb és a helyi előjárók közül többeknek hiányos a felkészültsége a közösség lelki téren való vezetésére” (20. oldal, 6. pont);
- „Nem kellőképpen szervesen épül fel a folyamatos képzés a rend egészének és a rendtartományok szintjén” (21. oldal, 12. pont).

b) *Új lehetőségek az erősnek ítélt pontok alapján*

Nyilvánvaló, hogy valóban léteznek a negatívként megítélt jelenségek, és az egyetemes káptalan részéről nem kis bátorság kellett ezek nyilvános elismeréséhez. Ugyanakkor fellelhetőek bizonyos erős pontok is, vagyis „olyan értékek a rend életében, amelyeket jelen állapotukban, vagy továbbfejlesztve őket, a rend jól használhat arra, hogy elérjen bizonyos kitzűzött célokat”.

Példák az ilyen lehetőségekre:

- az új missziós alapítások, amelyek lendületet és optimizmust kölcsönöztek az egész rendnek;
- az ifjúságpasztoráció megerősödése;
- a megélt Kalazanciusi karizma mint hivatásbeli vonzerő a fiatalok felé
- számos tapasztalat a lelkipásztori munka legkülönbözőbb területein, mint például:
 - katekéták képzése,
 - növendékeink szülei, akik hittant tanítanak,

- családi katekézis,
 - keresztény közösségek,
 - iskolai kereteken kívüli hitcsoportok,
 - plébániák megújulása;
- új tapasztalatok a szegény gyerekekkel és fiatalokkal végzett nevelői munkában;
 - olyan missziók létesítése, amelyek megfelelnek a társadalom igényeinek;
 - a cuencai és a bamendai dokumentum;
 - a jelentős és fokozatosan erősödő figyelem a szegények iránt az amerikai kontinensen;
 - a világiakkal való törődés, amely cselekvésünknek dinamizmust kölcsönöz.

Ezek azok a lehetőségek, amelyeket az egyetemes káptalan számos mással együtt számba vett, és amelyeket nem szabad figyelmen kívül hagyni. A különféle előremutató jelenségeket azonban közös mederbe kellett terelni, hogy az egész rend számára haszonnal járjanak. Mindazonáltal annyiban volt alkalmas ezeket erősíteni, amennyiben a piarista rend számára új lehetőségeket rejtettek. A „lehetőség” szón itt a következőket értjük: „Olyan – a renden kívül álló – tények, helyzetek és jelenségek, amelyek különböző tevékenységeket sugallnak számára, de elfogadásukról mégis csak mi döntünk.”

A káptalani atyák számba vettek tehát bizonyos lehetőségeket, amelyeket a rend esetlegesen felhasználhat a benne rejlő adottságok szerint jövője tervezésekor.

Íme néhány ezek közül a lehetőségek közül:

- az emberek legmélyebb vágyaira való építés,
- szándék a liturgikus és biblikus imádság közös elmélyítésére,
- megújuló elszántság az imádságra és az elkötelezett lelkiesség megvalósítására,
- a világiak beillesztése a piaristák életébe és küldetésébe,

- a világiak egyházi és szolgálatbeli szerepének újrafelfedezése,
- Latin-Amerika, Ázsia és Afrika mint a jövő régiói,
- az élet értelmének és az igaz értékeknek keresése a fiatalok részéről,
- odafigyelés a családi élet értékeire, stb.

Íme, ily módon rajzolódnak ki az általános irányelvek („politikák”) mint a jövő útja. Ez tehát a dinamika. Vannak bizonyos hiányosságaink, amelyeket el kell kezdenünk kiküszöbölni. Hogyan? Tény, hogy a rend rendelkezik bizonyos lehetőségekkel, amelyekre támaszkodhat, a meglévő adottságokból kiindulva. Induljunk tehát el ezen az úton, támaszkodjunk ezekre az előremutató jelenségekre és használjuk ki a kínálkozó lehetőségeket. Ily módon válnak életté az irányelvek, amelyeket most közelebbről is megvizsgálunk.

II. A JÖVŐ KIHÍVÁSA

Az egyetemes káptalan felvázolt egy lehetséges jövőbeli utat a rend számára. Tíz „politikát”, vagyis általános irányelvet fogalmazott meg. Ezekben gyűjtöttük össze azokat a legfontosabb gondolatokat, amelyek a meghatározott irányba vezethetik a rend tevékenységét.

Nos, túl az egyes kifejtett témákon és a vázlat egészének alátámasztása céljából, vannak még további „politikák” is, talán fő irányelveknek („szuperpolitikáknak”) nevezhetnénk ezeket, vagyis ezek azok a legfőbb irányvonalak, amelyek mentén e hatéves periódus folyamán a rend életének és tevékenységének ki kell bontakoznia. Ezek a fő irányelvek tehát mintegy horizontális irányban fogják össze az egyes tematikus csoportokat és biztosítják a teljes rendszer részére az összetartó erőt.

Ezek közül az egyik éppen az istentapasztalat. Ezért nem szerepel tehát ugyanez a tíz tematikus csoport között is, amelyet az egyetemes káptalan alkalmasnak talált kiemelni, mégis

így, vagy úgy, de mindegyik csoportban felbukkan. A következőkben szeretnénk e „szuperpolitikánál” elidőzni, amely a tematikus problémagócok lényegét fejezi ki és nagy szerepe van a piarista rend számára a soron következő hat esztendőben.

a) *Az istentapasztalat, a piarista életének alapja*

Az istentapasztalat jelenti azt a forrástapasztalatot, amelyből a piarista szerzetes élete táplálkozhat. Az egyetemes káptalan megállapítása szerint ennek a tapasztalatnak kell jellemeznie a piaristák életét a következő hatéves időszakban. Lássuk, miként.

1. Annak legtisztább kifejtését, hogy mit irányoz elő az egyetemes káptalan a következő hat évre, a 2.1. „politika” tartalmazza: „A rendben minden szinten a legfontosabb feladat a hat éves periódus folyamán a piaristák eredeti lelkiségének visszaállítása, amelyben egységbe kerül az Istennek szenteltség, az életközösség és a szekularizációval, az aktivizmussal és a jelenlegi lelki hiányosságokkal szembenező misszió.”

Ez a következőket jelenti:

- az egyetemes káptalan legfőbb kívánsága, úgy a rend egészének, mint az egyes rendtartományok és az egyes személyek szintjén „az eredeti lelkiség visszaállítása”;
- a jelen pillanatban ez a dimenzió ezek szerint kívánnivalót hagy maga után, vagyis gyenge és szegényes;
- ez a lelkiségi dimenzió korántsem jelent intimizmust, hiszen egyesülnie kell benne az életszentségnek, az életközösségnek és a missziónak.

2. Az eredeti lelkiség eme visszaállításának vannak sajátos jellemzői, illetve megjelenési formái:

2.1. Ezek közül a legtagabb értelmű: „a szerzetesi és apostoli hivatás örömteli és hűséges megélése” (1.3). A kereszténység Istene az öröm Istene, és ha valaki valóban találkozott vele, akkor élete valóban megleli súlypontját, és az öröm szinte előnti létét. Ha azonban hiányzik ez az élettapasztalat, kijelenthetjük, hogy hiányzik az Istennel való találkozás tapasztalata is, akit

arra választott ki minket, hogy kövessük Fiát a szerzetesi életben. Ugyanez a „politika” azt is kijelenti, hogy ez a tapasztalat „jelenti a legerősebb hívást a piarista életre”.

2.2. Istennek ez a megtapasztalása elősegíti, hogy egy sajátos módon legyünk képesek a testvéreinkkel való közös életre, vagyis egy meghatározott közösségi létre tesz alkalmassá. Éppen ezért a bizonyos politikák által előirányzottak ezen a téren csakis az istentapasztalatra építve képzelhetők el.

A közösségi élet jellemzői:

- A közösség az Úr adománya. Ezért kell „megosztani egymással hitünket és az eucharisziát mint közös életünk középpontját megünnepelni, hogy együtt növekedhessünk az Úrnak adott válaszukban, túllépve az individualizmus korlátain, amelyekre egyéni munkánk indíthatna” (2.6).
- A közösséget nem szabad úgy felfogni, mint a hatékonyság növelésére létrehozott munkacsoportot (így többet, jobban és jobb hatékonysággal dolgozunk), hanem csakis teológiai dimenziója szerint (az új világ hirdetője, amelyben az emberek közötti kapcsolatok egészen más értékekre épülnek, mint máshol), valamint prófétai dimenziója szerint (leleplezi viselkedésénél fogva mindazt a hazugságot, amellyel szembetalálja magát): „Olyan közösségi életstílust kell kialakítani, hogy a hozzánk közeledő emberek ne csak munkaközösséget lássanak bennünk, hanem valódi szerzetesi közösséget fedezhessenek fel, amely az egyházat szolgálja és Isten országát hirdeti (ez szerzetesi életünk prófétai dimenziója)” (2.2).
- A közösségnek olyan életstílus szerint kell élnie, amely „hangsúlyozza hivatásunk evangéliumi és lelkipásztori jellegét” (2.2).
- A közösségben az emberek közötti kapcsolatoknak „a közös felelősség, a pluralizmus, a szolgálatkészség, az emberi és a szerzetesi elfogadás” elvein kell alapulniuk (2.3).

2.3. Ennek az istentapasztalatnak a piaristában olyan rendelkezésre állást kell keltenie, amely az egész rend számára előnyökkel jár. Csak ebből az előfeltételből kiindulva képzelhető el a 9.2. számú „politika” teljesülése, amely előírja, hogy „a rendtagok legyenek készek arra, hogy a rendtartomány határain túl küldhesse őket szolgálni a rend”.

3. Amikor Isten megtapasztalása ténylegesen megtörténik, az ember képpé válik arra, hogy prófétai jelekkel tanúságot tegyen Isten létéről, saját életének reménységéről, arról, hogy mit jelent az embereket szeretni és felszabadításukon munkálkodni, stb. Mindebben az igazi probléma e prófétai jelek azonosítása. Itt a piarista számára a bölcsesség igen fontos területe kínálkozik, mind a dolgok megvalósításában, mind pedig azok megítélésében. „Meg kell vizsgálni minden egyes rendtartományban, melyek azok az élő és hihető prófétai jelek, amelyek segíthetik a rendtagokat az emberi társadalom összetettségének megértésében és abban, hogy az adott környezetben az evangélium jelei legyenek” (2.5).

4. Az egyetemes káptalan azt kívánja, hogy a jövőben különös segítőkészség mutakozzék az előrehaladott korú rendtagok irányában. Az idős ember azt az eszményt testesíti meg, amelyet a kereszténység a bölcsesség szóval jelöl. Ebből a perspektívából nem lehet természetesen mítoszt alkotni az öregségből, de nem lehet megragadni a külsődleges gondoskodásnál sem – e két esetben a mélyben megkérdőjeleznék az ebben az életállapotban rejtőző gazdagságot. A káptalan a következőket kéri: „Legyünk különösen készségesek az időskorú rendtagok irányában és általában az öregek irányában, segítsük őket spirituális útjukon, értékeljük nagyra apostoli tevékenységüket, és kínáljunk számukra új lehetőségeket, gondoskodjunk szükségleteikről egészségük terén is” (2.8).

b) *A piarista munkája az istentapasztalaton alapul*

Isten megtapasztalása nem csupán a piarista életének alapjául szolgál, hanem annak a küldetésnek is alapja egyben, amelyet piaristaként teljesít, mindennapos munkája során. A piarista tevékenységéről és munkájáról szóló „politikák” által kirajzolt

gazdag és mély értelmű kép nem valós, ha nem alapul valós istentapasztalatra. Hogyan?

1. Nyilvánvaló, hogy a piarista szerzetes tevékenységében ennek kell az első helyen állnia: „Legyen minden intézményünkben (iskolákban, plébániákon, csoportokban, mozgalmakban...) első az evangelizáció és a lelkipásztori tevékenység” (5.3). Ugyanezt a preferenciát erősíti meg a 8.3. számú „politika” is: „Előtérbe kell helyezni intézményeinkben és tevékenységünkben az evangelizálást és a lelkipásztorkodást.” Ez azt jelenti, hogy a piaristának elsősorban lelkipásztornak és az evangélium hirdetőjének kell lennie. Ez elsőrendű küldetése. Erről megfeleldeznie vagy ezt elhanyagolnia egyet jelentene az egyetemes káptalan által hat esztendőre kijelölt irányvonalától való eltéréssel.

2. Ez az általánosságban megfogalmazott küldetés konkrét cselekedetekben ölt testet, amelyeknek nagy jelentőséget tulajdonít dokumentumaiban az egyetemes káptalan. A következő irányelveket szabja:

- A katekézis „nevelési programunk lelke” (5.7), olyannyira, hogy erőfeszítéseket kell tennünk annak érdekében, hogy „a katekézis visszanyerje a kezdetekben neki szánt fontosságot, és így megfeleljen annak a kihívásnak, amelyet a Nyugat újraevangelizálása jelent” (8.3).
- Ezért dolgozni kell hittancsoportok kialakításán, amelyeknek fontos ismertetőjegyeit sorolja fel az 5.5-ös „politika”, a következő szakaszban: „Meg kell adni a lehetőséget fiataljainknak, hogy konkrétan részt vegyenek különféle evangéliumi szolgálatot végző tevékenységekben, különös tekintettel a szegényekre (igazságosság, emberi fejlődés, önkéntes munka, a lelkiismereti megtagadás, a missziós területeken való jelenlét stb.).”
- Konkrét kihívásként jelentkezik a hagyományos mottó is, *pietas et litterae*, amely a mai világ helyzetére lefordítva annyit jelent, hogy „igen erős hit-kultúra szintézisre igyekezzünk nevelni a ránk bízottakat, szemben a társadalomban érvényesülő fogyasztói és gyakorlati materialista felfogással...” (5.6).

3. Ha a piarista nem hagyja, hogy istentapasztalata hamis intimizmusba zárja, akkor a misszió területén sem fog így tenni. Éppen ellenkezőleg, azon fog fáradozni, hogy a gyerekekben és a fiatalokban is erősítse azokat a dimenziókat, amelyek a mai világban nagyon szükségesek a keresztény helytálláshoz:

- „Tanítványainkat az igazságosság és a béke kérdései iránti fogékonyságra kell nevelni” (10.2).
- „A fiatalok elé konkrét feladatokat kell állítani a szegények és a társadalom peremére taszítottak megsegítésével kapcsolatban” (10.2).
- Végül e két fenti aspektus egyesítésével: „Az általunk kifejtett nevelésben mély társadalmi érzékenységet kell továbbadnunk:
 - az ifjúsági csoportokban olyan hivatásokat kell ébresztenünk, akik a társadalmi érzékenység zászlóvivői (vezetők, önkéntesek);
 - meg kell nyílnunk a nevelés demokratizálásának lehetőségei előtt, amelyeket számunkra felkínálnak;
 - meg kell nyílnunk olyan struktúrák és tevékenységek előtt, amelyek célja a társadalom szélére taszítottak nevelése (analfabéták oktatása, hátrányos helyzetűek, kábítószer-élvezők stb.)” (8.2).

4. Már kifejtettük, hogy Isten megtapasztalásának teológiai helyét a mi számunkra a szegények jelentik. Éppen ezért ajánlja hangsúlyozottan az egyetemes káptalan a piaristák figyelmébe újból, hogy hozzanak olyan komoly elhatározásokat, amelyek ebbe az irányba terelik tevékenységüket. Íme néhány – a fokozatosan erősödő – konkrét ajánlások közül:

- „Meg kell változtatnunk intézményeink pedagógiai irányultságát a szegények felé fordulás érdekében” (10.1.a).
- „Minden egyes intézményünkben fel kell vállalni valamilyen munkát napjaink szegényei érdekében” (10.1.b).
- „El kell indulnunk a szegények felé vezető úton, nem szabad egyetlen intézményt sem nyitnunk, amely nem az ő

számukra készült...; el kell érni azt is, hogy házaink, közösségeink lakhelyei a szegényebb negyedekben helyezkedjenek el” (10.3).

- „Fel kell készülnünk arra, hogy a szegényekkel éljünk együtt” (10.4).

5. Az eddig elmondottak összevéve hatalmas kihívást jelentenek: megsejteni az európai szerzetesség jövőjét, hogy megvalósíthassuk és megéljük azt, ami a rend 2000-ben lenni szeretne. Hallgassuk az egyetemes káptalan erről szóló szavait: „Éljük a jövő perspektívájában szerzetesi életünket itt, Európában, Kalazanciusi karizmánkból kiindulva úgy, hogy az jelentőségteljes és prófétai jel lehessen a társadalomban és az egyházban ezen a földrészen, amely az ezredvéghez identitásához képest teljesen elrugaskodott eszmékkal közelít. Minden egyes rendtartományban el kell kezdeni kidolgozni annak a dokumentumnak a vázlatait, amely majd az »Európa 2000« címet fogja viselni” (4.1).

c) *Segítségünk Isten megtapasztalásának útján*

Mondtuk már, hogy az istentapasztalat egy nyitott horizontot jelent, amely felé a piarista mindig úton van. Az út csak akkor ér véget, amikor az Atya valakit elszólít az ő országába. Nos, ezen az úton segítségre van szükségünk. A „politikák” erről is szólnak:

1. Maga a közösség elöljárója őszinte segítséget kell, hogy jelentsen a rábízott rendtagok számára Isten megtapasztalásának útján, ezért feladata az, hogy „a közösség spirituális animátora legyen” (2.3).

2. Másik nagy segítségünk ezen az úton a folyamatos képzés valamennyi szerzetes esetében, amelynek célja éppen az, hogy mindig az istentapasztalatot erősítse és állítsa szembe konkrét életvitelünkkel: „El kell érni, hogy az egész rendben egységesen és szervesen kiépüljön a folyamatos képzés rendszere” (7.2).

3. Különösképpen fontos „megerősíteni szerzeteseink folyamatos képzésében az imaéletet”, hiszen ez „központi kérdés” (7.7).

d) Az istentapasztalat, a hivatás forrása és a képzés alapja

Végül az istentapasztalatnak fontos vonatkozásai vannak a káptalani politikákban még két további küldetésben is, még ha ezeket nem is fejtették ki nagy részletességgel.

Elsőként meg kell említenünk, hogy ez a tapasztalat képezi az alapját magának a hivatásnak. Ezt igazolja bőven az 1.3-as „politika”: „A piarista életre a leghatékonyabb hívást maguk a rendtagok és a szerzetesi közösségek jelentik, ha örömmel és hűségesen élik meg szerzetesi és apostoli hivatásukat, olyan módon, hogy valóban megfelel ez a szegények és az egyház szükségleteinek. Amennyiben ezekre a kihívásokra a közösségek nem adnak kielégítő választ, küldetésük nem lesz vonzó, és nem fog senki sem felfigyelni rá.”

Ugyanezt erősíti meg az 1.5-ös „politika” is: „A piarista élet tanúságtételén túl szükséges a fiatalokat kifejezetten is felhívni arra, hogy hitüket nagylelkű elkötelezettséggel éljék meg a társadalom és az egyház mindenkori kihívásaira válaszolva, különösképpen küldetésünk sajátos területén.”

Ezek szerint:

- erre a piarista hivatás hűséges megélése jelenti a leghatékonyabb meghívást;
- ez az élettapasztalat egyben az egyház és a szegények való szükségleteire adott választ is jelenti;
- a tanúságtétel arra indítja szemlélőjét, hogy maga is annak szentelje életét, mint a tanúságot tevő;
- szükséges felhívni a fiatalok figyelmét és megtanítani őket arra, hogy a hivatásban való hűség együtt jár a társadalom és az egyház mindenkori szükségleteinek megválaszolásával.¹⁶

¹⁶ Vö. A KATOLIKUS NEVELÉSI KONREGÁCIÓNAK ÉS A MEGSZENTELT ÉLET INTÉZMÉNYEI ÉS APOSTOLI ÉLET TÁRSASÁGAI KONREGÁCIÓJÁNAK dokumentumát: *Desarrollo de la Pastoral de las vocaciones en las Iglesias particulares* [A hivatások gondozása a részegyházakban], 1992, 16–17.

Másodsorban megemlítjük azt is, hogy az istentapasztalat az alapja jelöltjeink képzésének is. A „politikákban” is szerepel néhány erre vonatkozó iránymutatás:

- „A képzés folyamatában részt vevő fiatalokat különösen képpen fogékonyra kell tenni a *praecipue pauperibus* irányában, lehetővé téve számukra a szegénység különféle formáinak és ezek felvállalása módjainak megismerését” (7.3).
- „Felkészült növendéknevelőkkel kell támogatni az egész rend elkötelezettségével a piarista rend további fejlődését az új alapításoknál és az új területeken. Különös figyelmet kell szentelni a növendékházaknak, a képzési terveknek, a piarista hivatás lényegi vonásainak, lehetőséget nyújtván lelkipásztori jellegű tapasztalatok szerzésére és a szerzetesi élet küldetésének elmélyítésére az egyház és a társadalom javára” (7.5).

III. SZEMPONTOK AZ EGYÉNI REFLEXIÓHOZ ÉS A KÖZÖSSÉGI MEGOSZTÁSHOZ

1. Próbáld meg az istentapasztalat fontosságára utaló további részleteket felfedezni a „politikák” szövegében!
2. Az itt felsorolt szempontok közül melyik különösen fontos, és miért?
3. Vajon a te közösséged konkrétan milyen prófétai jeleket tudna felmutatni?

IX. JAVASLATOK KIÁBRÁNDULT RENDTAGOK SZÁMÁRA

A „szegény tapasztalatlanok” istentapasztalata

Erre a pontra elérkezvén magától értődő, hogy nem egy piarista rendtársunk felteszi magának a kérdést, hogy miként is áll ezen a téren, minthogy távol érzi magát mindattól, amit az eddigiekben felsoroltunk. Csalódottnak érzi magát az életben, nem érzi, hogy lenne tapasztalata. Úgy találja, hogy a fentiekből sok mindenhez nincs igazán köze. Fennáll a veszély e könyv olvasásának végeztével, hogy valamelyikünk kedvét veszítve inkább szemrehányásnak érzi az itt leírtakat, semmint valós segíteni akarásnak.

Az ő számukra – bár az is igaz, hogy mindannyian érezhetünk valami lelkiismeret-furdalást a mélyben – készültek az alábbi javaslatok, megfontolások. Igyekszünk lebontani a felesleges dolgokat, és ezek által a javaslatok által talán új megvilágításba is helyezni az eddig elmondottakat.

A javaslatokat egy mondatsorozat formájában írtuk le. Olyan mondatok ezek, amelyek buzdítani igyekeznek, irányt szeretnének mutatni, megfontolásokat sugallnak, elmélkedésre indítanak, esetleg olyan erővel is rendelkeznek, hogy új utakra indítsanak bennünket.

A mondatok egymásutánja nem követ semmilyen néven nevezhető sorrendet vagy rendszerezést. Spontán módon keletkeztek és szándékosan kevertük őket össze, hogy senki se keressen fontossági sorrendet, hanem csak a tartalmat vizsgálja.

Kezdd el olvasni a mondatokat, s ha valamelyik megfog, állj meg. Ha egy másik elgondolkodtat, szánj időt az elgondolkodásra. Ha egy harmadik arra késztet, hogy Istenre emeld a tekintetedet,

emeld fel, és felejtsd is el magát a mondatot: Hozzá érkeztél, és ez a lényeg. Ha pedig nem jelentenek számodra semmit ezek a mondatok, számodra véget ért a könyv, de az élet folytatódik.

Emlékezz Ezekiel ígéretere: „Tiszta vízzel hintelek meg benneteket, megtisztítlak benneteket minden tisztatlanságotoktól és minden bálványotoktól. Új szívet adok nektek és új lelket adok belétek. Elveszem testetekből kőszíveteket és hús szívet adok nektek. Belétek adom az én lelkemet, és megadom nektek, hogy az én intéseim szerint éljetek és megtartsátok parancsaimat, és valóra váltsátok őket” (36,25–27).

Idézd fel Jézus ajánlatát is: „Gyertek hozzám mindnyájan, akik meg vagytok fáradva és teher nyomja vállatokat, és én felüldítelek titeket. Vegyétek magatokra az én igámat és tanuljatok tőlem: szelíd vagyok és alázatos szívű, és így megnyugvást találtok lelketeknek, mert az én igám édes, az én terhem könnyű” (Mt 11,28–30).

1. Isten nem olyan mértékben adja magát, ahogy mi azt képessé vagyunk felfogni. Ezért Isten megtapasztalását nem lehet a szokásos emberi kritériumok szerint megmérni.
2. Ha mellette döntesz, anélkül hogy látnád őt, ha rá támaszkodsz, anélkül, hogy kitapinthatnád, ha neki szenteled életedet ellenszolgáltatás nélkül, ha veled élsz, bár nem tölt el belső örömmel, már megtapasztaltad őt.
3. Nem tudjuk elképzelni a mennyet: talán nem is Isten megtapasztalása lesz, hanem maga Isten.
4. Van-e teljesebb istentapasztalat annál, minthogy örök ölelésébe hullunk, amikor szemeink számára elmúlik e világ fényessége? Nem vigasztal ez téged? Ha nem, miféle hited van?
5. Nem annyira a hiányosságok akadályozzák bennünk Isten megtapasztalását, mint a létünkbe befurakodott bűn hatalma.
6. Ha elfogadod korlátaidat, ha nem tagadod meg csökönyösen a múltadat, ha te is el tudod fogadni, amint Isten is elfogadta jóval teelőtted, már megtapasztalod Istent.
7. Meglehet, hogy az istentapasztalatot nem a benned lévő hibák gátolják, hanem a hibák fel nem tárt gyökerei.

8. Átérezted-e valaha, hogy bűneidben is megnyilvánulhat Isten számodra?
9. Az istentapasztalat segít abban, hogy:
 - szeress, mégpedig olyan mértékben, ahogyan ez a szeretet Isten tervébe illeszkedik, és hogy ne szűnj meg szeretni;
 - kívánd azt, amit kívánsz annyira, amennyire az Isten tervébe illeszkedik, és hogy nem szűnj meg kívánni.
10. Ne Isten jóváhagyását keresd, mert ő már mindent elfogadott teelőtted; ne védekezni próbálj tőle, mert ő a te életed forrása; ne aggályoskodj mindenható volta miatt, mert ő teszi lehetővé a te létedet is. – Ez Isten megtapasztalása.
11. Arra panaszkodsz, hogy nem érzed Isten jelenlétét?
 - Vizsgáld meg, nem arról van-e szó csupán, hogy nem keresed őt eléggé szíved mélyén, hanem csak kíváncsiskodó vendég vagy az ő világában.
 - Vizsgáld meg, nem arról van-e szó csupán, hogy „ideologikus” istenképed van, és ezért a bibliai részek, amelyek életet sugároznak, logikusan taszítanak téged.
 - Vizsgáld meg, nem arról van-e szó, hogy valamilyen lelki-érzelmi tényező gátol téged az interperszonális kapcsolatok területén.
12. Azt állítod, hogy nem tapasztalod Istent, de vajon bevallottad-e neki pirulás nélkül, hogy nagyon szereted őt, hogy őt keresed mindig, hogy kész vagy érte odaadni az életedet is, hogy azt kéred tőle, hogy hasonló lehess Fiához, hogy soha nem akarsz tőle megválni semmiért sem ezen a földön? Vajon nem tapasztalás-e a szeretetnek ez a nyelve?
13. A hit általi megigazulás tapasztalata a következő csodálatos következményekkel jár:
 - megszabadulás a törvénytől, ugyanakkor alázat;
 - hűség saját lelkiismeretünkhöz, ugyanakkor engedelmesség;
 - a lelki igények beteljesülése, ugyanakkor lemondás;

- élesebb büntudat, ugyanakkor nagyobb béke a hitben.
14. Az istentapasztalatnak nem mértéke a törvény megtartása, hanem csak az Istenhez tartozás tudatának élő volta.
 15. Az istentapasztalat a lelki síkot érinti, nem pedig a pszichét és az érzelmeket. Ezért, bár érzelmileg sem közömbös nekünk az egészség vagy a betegség, az élet vagy a halál, a szegénység és a gazdagság, az öröm és a szenvedés közti választás, afelé vonzódsz, amit Jézus ajánl neked.
 16. Ne abban keresd Istent, ami különlegesnek tűnik fel előtted, hanem létezésed hétköznapijaiban.
 17. Az Istenbe vetett bizalom nem megalapozott, ha csak akkor bízod rá magadat, ha megfelel a te elvárásaidnak.
 18. Az istentapasztalatodat nem határozhatja meg a múltad, hiszen semmi sem visszafordíthatatlan. Minden új értelmet nyerhet a te szemedben csakúgy, mint Isten szemében is.
 19. Nem szeretjük a halált, de szeretjük Istent, aki felé a halál kapuján indulunk el. Nem szeretjük a szenvedést sem, csak a Krisztussal való azonosulást szeretjük, aki szerethetővé teszi a szenvedést is. Nem szeretjük a kendőzetlen igazságot sem, csak a szeretetet, amely ezt feltárja.
 20. Istent tapasztalod meg, amikor felfedezed hálás szívvel az ő tevékeny szeretetének ingyenes voltát. Akkor szerzel erről tapasztalatot, amikor átadod magadat az ő igazságának, vagyis fölé helyezed saját tevékenységednek.
 21. Ha Istenhez csatlakozol legbelül, felfedezed, hogy lelkedben miként uralkodik el a magányosság, mégis, még mélyebben nem érzed magad sohasem egyedül. Egyedül kell lenned, hogy ne legyél egyedül. Ezek a lét különböző szintjei.
 22. Ha átadod magad felebarátodnak teljesen, ott az Isten. Ha időt szánsz a szükségét szenvedőre, ott az Isten. Ha megfeledekezel saját magadról a többiekért, ott az Isten. Ha otthagysz az imát, mert a szeretet szólít, ott az Isten.

Ha igazságosan cselekszel és küzdesz az igazságtalanság ellen, ott az Isten.

Ha szegénnyé leszel a szegények között, ott az Isten.

Ha azért küzdesz, hogy egy új világot építs, ott az Isten.

23. Támasszon benned több reménységet bűnösséged tudata, mint az, hogy nem vétkeztél, hiszen Krisztus a bűnösökért halt meg.
24. Nagyobb istentapasztalat rejlik az őhöz tartozás tudatában, mint a jó feltételek teljesítésében és a kísértések legyőzésében.
25. Az istentapasztalat nem a megelégedettséget keresi, hanem a szeretetben való engedelmességet; nem a különleges élményeket, hanem a tiszta hitet; nem a birtoklás örömét, hanem a végtelen reménységet, nem a tökéletes diadalt, hanem a bűnbánat alázatát; nem Isten megismerését, hanem Jézus egyszerű követését.
26. Nem érzed egyáltalán, hogy Isten jelenlétét tapasztalnád? Hívd őt Jézussal: „Abba!”
27. Az istentapasztalat révén létrejön az emberben valami, amit anélkül lehetetlen volna elképzelni is: például az, hogy egy bizonyos személynek megjön az önbecsülése, önbizalma támad, el tudja fogadni másoktól is az elismerést és ennek ellenére nem önmagára támaszkodik egzisztenciális értelemben, hanem csak Istenre és az ő irgalmára.
28. Istent saját szükségleteidnek megfelelően használod? Ne csodálkozz rajta, hogy nem érzed veled az összhangot.
29. Az istentapasztalat a szabadság forrása, és nincs semmi, ami inkább szabaddá tenne, mint szabadságod elsajátítása.
30. Isten megtapasztalása olyan mélyen gyökerezik, mint az azt megalapozó tapasztalatok: az Istenbe vetett bizalom, a Jézus iránti szeretet és a hitbeli megigazulás.
31. Ha nem tudsz felfedezni magadban semmilyen hiányosságot, nagyon távol vagy Istentől.

32. Az istentapasztalatot megkülönböztetéssel kell megélni, mert a Gonosz magát az istentapasztalatot is kikezdeheti. Isten ereje ugyanis gyengeségünkben válik nyilvánvalóvá, szeretete abban ragyog, ami nem fényes, és szeretetének dicsősége a megvetettben nyilvánul meg.
33. Senki sem mérheti meg sem hitének gazdagságát, sem reményének erejét, sem a valódi szeretetben való buzgóságot – Isten megtapasztalás viszont éppen ezeken alapszik.
34. Ha megteszed az ő akaratát, még akkor is, ha untat az imádság, Istent tapasztalod meg.
35. Az igazi béke nem abból származik, ha sikerül elkerülnöd a bűnt, hanem abból, hogy ő nagyobb a mi bűneinknél is.
36. Boldogok a lélekben szegények, mert övék a mennyek országa.
Boldogok a szelídek, mert övék lesz a föld.
Boldogok, akik éheznek és szomjaznak az igazságot, mert majd kielégítik őket.
Boldogok az irgalmasok, mert majd nekik is irgalmaznak.
Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják Istent.
Boldogok a békességesek, mert ők Isten fiai.
Boldogok, akiket az igazságért üldöznek, mert övék a mennyek országa.
Így élni egyet jelent azzal, hogy van istentapasztalatod.
37. De jaj nektek, ti gazdagok, megkaptátok már vigasztalásokat!
Jaj nektek, akik jóllaktatok, éhezni fogtok!
Jaj nektek, akik most nevettek, keseregni és sírni fogtok!
Jaj, ha az emberek hízelegnek nektek, atyáik épp így tetek a hamis prófétákkal.
Így élni egyet jelent azzal, hogy nincs istentapasztalatod.
38. Csodálkozol-e azon, hogy nincs istentapasztalatod, ha a saját szándékaidat jóknak ítéled? Vizsgáld meg egy cseppet, hogy e jó szándékokon túl, melyek a tudat alatti indítékaid!

39. Istentapasztalatod van akkor is, ha ezt nem érzed ugyan, de Isten hitedben minden nap újdonságot jelent számodra.
40. Ha az igazság útján jársz, Istenben vagy. Milyen más tapasztalatra vágysz még ezen túl?
41. Isten megtapasztalása olyan kendőzetlenül szembesít a saját vétkeiddel, ahogyan a fény belehasít a sötétségbe.
42. Isten megtapasztalása jobban szereti a szegénységet, mint a gazdagságot, és jobban szereti az engedelmisséget, mint az önállóságot.
43. Ne légy bátortalan: valld be Istennek, és soha ne szűnj meg bevallani neki: „Szeretlek téged!”
44. Amikor nem esel el, alázattal támaszkodj a téged támogató szeretetre; ha elestél, továbbra is légy alázatos, hiszen a téged támogató szeretet ekkor sem hagyott alább.
45. A bocsánatkérés bűneidért, az elkötelezettség Jézus követésére, az elhatározás, hogy Isten dicsőségére akarsz élni – már önmagában Isten megtapasztalását jelenti.
46. Ha szükségét érzed, hogy ne a megszokott gyakorlatnak engedelmeskedve élj, ha lerombolod a védelmi rendszereket, ha lelked mélyén elviselhetetlen egyedüllétet érzel, melyet semmi sem képes betölteni, már Isten valóságába lépsz be.
47. Isten megtapasztalása egyet jelent az Isten országában való étellel, ezek szerint a következő tapasztalatok is Istent jelentik:
 - a jó és az igazság megtapasztalása, még akkor is, ha mi magunk gyengék vagyunk is a Gonosz erőivel szemben;
 - a kétségbeeséssel szemben is reménykedő szeretet, amely a gyermekek, a betegek és a szegények felé fordul;
 - azok a szabadságtörekvések, amelyek célja, hogy igazságot teremtsenek a földön;
 - mindezekben az, amit Isten országának törvényei szerint cselekszünk.
48. Én vagyok az út, az igazság és az élet. Tanácstalan vagy? Menj őhöz, hiszen ő az út. Úgy érzed, hogy benned és

körülötted sok a hamisság? Közelíts őhöz, hiszen ő az igazság. Szereted az életed és arra vágysz, hogy életed teljes legyen? Menj őhöz, hiszen ő az élet.

49. Ha te nem zárkózol be, ő odaajándékozta magát neked, ne kételkedj!

50. Ha úgy keresed Istent, hogy birtokodba akarod venni őt, nem fogod megtapasztalni. Ha úgy vágysz Istenre, hogy csak a magad beteljesülése a cél, nem fogod megtapasztalni. Ha úgy közeledsz Istenhez, hogy mindig rendelkezésedre kellene állnia, nem fogod megtapasztalni. – Az istentapasztalat ingyenességből van szöve.

51. Ha van benned szeretet, már van istentapasztalatod.

52. Megtapasztalhatod Istent, hiszen ő leül a bűnösök asztalához, közénk.

Megtapasztalhatod Istent, hiszen ő mindenkit beborít kegyelmének palástjával.

Megtapasztalhatod Istent, hiszen ő eljegyzett maga számára téged.

Megtapasztalhatod Istent, mert ő valóban leöli a hizlalt borjút, amikor mi hazatérünk hozzá, miután parázna nőkre tékozoltuk örökségünket.

Megtapasztalhatod Istent, hiszen ő olyan, mintha véletlenül találkoznánk vele életünk útján.

Megtapasztalhatod Istent, amint ott ül a kút kávján, ahova szeretetszomjadat csillapító vízéért mégy.

Megtapasztalhatod Istent, amikor kivet saját elképzeléseid nyergéből.

Megtapasztalhatod Istent akkor is, amikor egyedül kell járnod tengernyi problémád közepette.

Megtapasztalhatod Istent, hiszen veled is megeshet minden, ami az evangéliumban le van írva.

53. Az istentapasztalat elvezet oda, hogy számodra valóban Isten az Isten, és semmit nem kényszerítesz rá. Nem olyan egyszerű ez, mint első hallásra tűnhet, ha számba veszed bizonyos viselkedésmódjaidat, elképzeléseidet, terveidet.

54. Erősebb lesz az istentapasztalatod és hatalmasabb a csoda, mely veled megtörténik, ha attól várod egész életedben, akinek odaadtad magad, mintha időnként nagy diadalokat élsz át.
55. Ne törődj azzal, ha életed felszínén nem mutatkozik meg istentapasztalatod, ha közben dolgozol életed azon mélyebb rétegein, melyek a bűnt táplálják.
56. Mit számít neked, ha nem érzed őt teljesen, ha tudod, hogy egész életednek ő az alapja?
57. Az istentapasztalat révén válik lehetségessé az átmenet a testből a lélekbe, vagyis a vágyak teljesülésére összpontosító életből a valóban Istentől függő életbe.
58. Állj Jézus elé: olvass el egy epizódot az evangéliumból, lépj bele, mint egy misztériumba, ne úgy, mint egy egyszerű eseménybe, figyelj rá, szeresd őt, cselekedj úgy, amilyen abban a pillanatban lenni szeretnél, bízzál benne, hagyd vezetni magadat, ne menekülj, ne félj!
59. Ne aggódj amiatt, hogy kicsinynek érzed magad, szeretetének dicsősége azokra vár, akik itt a földön keveset számítanak. Ne aggasszanak a lét problémái, hiszen ami látszólag szegényebbé tesz, az tesz valóban gazdaggá. Ne mérgelődj, ha úgy érzed, sok mindenben rá kell döbbedned alapvető szegénységedre, mert ha megnyílsz ebben az állapotodban, már őbenne létezel.
60. Sokszor nem az a gond, hogy az embernek nincs istentapasztalata, hanem ott a bökkenő, hogy mindent úgy igyekszünk megélni, mint saját vágyunkat, vagy saját szerzeményünket, és nem úgy, mint Istentől jövő ajándékot. Ezáltal aztán minden összekeveredik. Az átmenet a vágyból az ajándék elfogadásához a kegyelem és a hit függvénye.
61. Követni őt azt jelenti, hogy elismerem életem középpontjának. Szeretni őt annyit jelent, hogy elismerem életem középpontjának. Odaadni neki magamat annyit jelent, hogy elismerem életem középpontjának. Istent

megtapasztalni tehát annyit jelent, hogy elismerem őt életem középpontjának.

62. Nem tapasztalod Istent? Kérdezd meg magadtól, mit jelent számodra Jézus. Nem úgy tekintesz rá, hogy közben túlzottan emberi perspektíváidhoz ragaszkodsz? Nem csak úgy fordulsz hozzá, hogy csak saját lelki szükségleteidet akarod vele orvosoltatni? Valóban Jézusban hiszel, vagy érzelmi világod egy kivetítésére támaszkodsz csupán? Indulj el végre!
63. Erősebb istentapasztalat rejlik abban, ha lemondasz arról, hogy magad légy életed középpontja, és Istent teszed életed középpontjává, mint bármi más áldozatban.
64. Az istentapasztalat megteremti a szívedben Jézus kívánságait. Ha már eszerint élsz, bizonyos, hogy van istentapasztalatod, még ha nem is tudod átérezni. Jézus kívánságait pedig elmondják az evangéliumok.
65. Az istentapasztalat olykor csupán fénycsóvaként érzékelhető. Biztos, hogy birtokolni sohasem fogod, mindig csak úton leszel a cél felé. Ne időzz el azon, amit már birtokba vettél, arra ügyelj, ami még hiányzik!
66. Ha azt állítod, hogy nem tapasztalod Istent, éld meg hitedet a cselekvésben, éld meg Istent az embereken, éld meg az imádságot a szolgálatban, éld meg a szemlélődést a tevékenységben, azután alázattal közelíts az Úrhoz, éld át hitedet, hajtsd le fejed, és imádkozz, elmélkedj, és meglátod, hogy Isten nincs messze tőled.
67. Ha az Úr követése során leszámoltál önmegvalósító terveiddel, már beléptél az istentapasztalat terébe. Ha övele azonosulva inkább szereted a szegénységet, az alázatot, az érzelmi csalódást, a hit csupasz voltát, a mindenről megfélelkezést örözte, ha vállalod, hogy magad is a társadalom peremére sodródj, már beléptél az istentapasztalat terébe.
68. A tapasztalat egy találkozással veszi kezdetét, a találkozást pedig eltervezni nem lehet, az csupán Isten kegyelmétől függ, a mi erőfeszítésünktől független,

- csakúgy, ahogy eljön a hajnal és a tavasz, a te közbeavatkozásod nélkül.
69. Ha szem elől tévesztetted Istent, ne keseredj el, de ne is húzódj vissza hitetlen kételkedésbe, inkább fogadd el alázattal, hogy őbenne létezel.
70. Nem veszed észre, hogy már nem tudsz Isten nélkül élni?
Mi ez, ha nem istentapasztalat?
Nem veszed észre, hogy mindent őhöz viszonyítasz?
Mi ez, ha nem istentapasztalat?
Nem veszed észre, hogy őt választanád akkor is, ha újraszülethetnél?
Mi ez, ha nem istentapasztalat?
Nem veszed észre, hogy mennyire megdöbbenő: már meghaltál magadnak?
Mi ez, ha nem istentapasztalat?
Nem veszed észre, mekkora hála tölt el iránta, amiért minden bűnödöt megbocsátotta?
Mi ez, ha nem istentapasztalat?
Nem veszed észre, hogy semmi sem tölt be téged, csakis ő?
Mi ez, ha nem istentapasztalat?
Nem veszed észre, hogy, fáradtan és csalódottan végre felhagytál annak kutatásával, amit korábban kerestél, hogy lábához kuperodhass, és az ő jelenlétében élhess?
Mi ez, ha nem istentapasztalat?
71. Isten megtapasztalása megmutatkozik abban, hogy már nem érzed szükségét az ő jóváhagyásának mindenhez, sem annak, hogy magadat jónak tapasztald, s nem félsz már a vele való kapcsolattól és attól sem, hogy ő elhagyhat téged.
72. Ne saját tökéletesség utáni vágyad szerint keresd az istentapasztalatot, hanem lelki fejlődésed pillanatnyi állapota szerint.
73. Tekints a keresztre: semmi sem tűnt talán azelőtt ilyen távolinak Istentől, és mégis a kereszten mutatkozott meg legjobban Istennek az ember iránti szeretete. Miért ítélnék meg mindent a saját nézőpontunkból?

74. Emlékezz rá ugyanakkor, hogy az utolsó szó nem a kereszt, hanem a feltámadás.
75. A feltámadás legnagyobb ajándéka a Szentlélek, és őbenne hívhatjuk Istent Atyának, őbenne kezdhetünk új életet, és őbenne vagyunk Isten gyermekei.

IRODALOM

Sokan és sokat írtak az utóbbi években a „vallásos tapasztalatról”, illetve az „istentapasztalatról” a fundamentális teológia keretein belül. Sokféle alkalmazása is jelentkezik ennek a témának a teológia más területein: a spirituális teológiában, a szerzetesi élet teológiájában stb.

A következő oldalakon az ezzel kapcsolatos írásokból ajánlunk jó párat. Nem vettünk ide olyan műveket, amelyek az egyes szerzőkre vonatkoznak (Loyolai Szent Ignácra, Keresztes Szent Jánosra, Szent Ágostonra stb.), sem pedig olyanokat, amelyek közvetlenül nem kapcsolódnak az ebben a könyvben leírtakhoz.¹⁷

- ABREGO, J. M.: El “resto” de Israel. La gratuidad y la búsqueda, elementos fundantes de una nueva relación con Dios, *Sal Terrae* 77 (1989) 695–718.
- ALEIXANDRE, D.: Profetas alcanzados y alterados por Dios, *Sal Terrae* 2 (1990) 93–106.
- ALEMANY J. J.: Experiencia religiosa. Panorama bibliográfico reciente, *Miscelánea Comillas* 48 (1990) 257–272.
- ALESSI, A.: Esperienza religiosa e mediazioni culturali, *Salesianum* 46 (1984) 293–311.
- ALONSO, S. M.: La vida religiosa como seguimiento de Jesús, *Testimonio* 111 (1989) 5–13.
- AMBROSE, M. D.: The cosmic experience of God according to Genesis, *Indian theol. stud.* 1-2 (1989) 122–133.

¹⁷ A jelen magyar kiadás irodalomjegyzékébe a spanyol kiadásban szereplő írásokat is felvettük. (A szerkesztő.)

- AMIGO VALLEJO, C.: *Dios clemente y misericordioso: experiencia religiosa de cristianos y musulmanes*, Paulinas, Madrid, 1981.
- ANGELINI, G.: Molteplici significati dell'appello all'esperienza nella teologia morale, *Teologia Morcelliana* 6 (1981) 132-144.
- ARMOUR, L.: Experience and the Concept of God, *Science et Esprit* 38 (1986) 343-360.
- BARRUFFO, A.: Nuove forme di esperienza religiosa cristiana, *Rassegna di teologia* 27 (1986) 535-558.
- BAUM, G.: *El hombre como posibilidad. Dios en la experiencia secular*, Cristiandad, Madrid, 1974.
- BERGER, P. L.: *Rumor de ángeles. La sociedad moderna y el descubrimiento de lo sobrenatural*, Herder, Barcelona, 1975.
- BERNARD, Ch.: Structures et passivité dans l'expérience religieuse, *Nouvelle Revue Théologique* 100 (1987) 643-678.
- BERTULETTI, A.: Il concetto di "esperienza" e la teologia. Traccia storico-teoretica, *Morcelliana* 6 (1981) 85-116.
- BERTULETTI, A.: Il concetto di "esperienza" nel dibattito fondamentale della teologia contemporanea, *Morcelliana* 5 (1980) 283-341.
- BETTO, F.: Dios brota de la experiencia de vida, *DEI* (1980) 187-193.
- BINGEMER, M. C.: A experiência cristã de Deus como vitória da vida, *Convergência* 178 (1984) 597-606.
- BLAQUIERE, G.: L'expérience spirituelle dans le Renouveau, *Christus* 35 (1987) 107-124.
- BLOOM, A.: L'expérience, la doute e la foi, *Lumen Vitae* 26 (1971) 11-32.
- BORTOLASSO, G.: Esperienza religiosa e filosofia, *Civiltà Cattolica* 123 (1972/1) 555-561.
- BUSTO, J. R.: La experiencia de Dios en el Antiguo Testamento. ¿Dónde y cuándo sucede?, *Sal Terrae* 76 (1986) 763-772.
- CABRA, P. G.: *Ser religioso*, Paulinas, Santiago, 1983.
- CADAVI, A.: È possibile un'esperienza di Dio?, *Sapienza* 1 (1991) 3-12.

- CANTONE, C.: Per una filosofia della vita spirituale. Alle radici metafisiche dell'esperienza religiosa, *Salesianum* 3 (1989) 515-522.
- CANIZARES, A.: La experiencia de Dios en la Biblia, *Iglesia Viva* 15 (1980) 327-344.
- CARLES I GORDO, R.: L'experiència de Déu en el postconcili, *Revista Catalana de Teologia* 2 (1986) 339-347.
- CASTELLI, F.: Un atteso ritorno: Paul Claudel. L'esperienza del Dio vivente, *Civiltà Cattolica* 139 (1988/11) 216-229.
- CASTER, M. van: Pour un éclairage chrétien de l'expérience, *Lumen Vitae* 25 (1970) 429-446.
- CODINA, V. - ZEVALLOS, N.: *Vida religiosa: historia y teología*, Paulinas, Madrid, 1987.
- CODINA, V.: Experiencia espiritual desde los pobres, *Manresa* 58 (1986) 277-284.
- CODINA, V.: *Teología y experiencia espiritual*, Sal Terrae, Santander, 1977.
- COLOMBO, G.: La nozione di "esperienza" e la teologia cattolica d'inizio secolo, *Morcelliana* 6 (1981) 183-188.
- COLOMBO, G.: La nozione di "esperienza" nel magistero antimodernista, *Morcelliana* 4 (1979) 297-313.
- COLLINS, M.: Musica e esperienza di Dio, *Concilium* 25 (1989) 15-23.
- CORDOBÉS, J. M.: Verificación de la experiencia cristiana, *Revista de Espiritualidad* 36 (1977) 83-91.
- COX, H.: *La seducción del espíritu*, Sal Terrae, Santander, 1979.
- CUSTODIO, S.: Experiência de Deus na vida religiosa, hoje, *Convergência* 14 (1981) 465-473.
- DAGENS, C.: Le ministère théologique et l'expérience spirituelle des chrétiens, *Nouvelle Revue Théologique* 98 (1976) 530-543.
- DEMAISON, M.: L'expérience de la foi, épreuve du croyant, *Lumière et vie* 19 (1970) 39-57.
- DOMENICO, P. - MANENTI, A.: *Dificultades y crisis en la Vida religiosa*, Paulinas, Santiago, 1983.

- DOU, A. y otros: *Experiencia religiosa*, Comillas, Madrid, 1989.
(Benne: ALEMANY J. J.: *Experiencia humana. Experiencia religiosa. Experiencia cristiana. Una bibliografía*, 305-322.)
- DUCH, LI.: *La experiencia religiosa en el contexto de la cultura contemporánea*, Bruño, Madrid, 1979.
- DUNN, J. D. G.: *Jesús y el Espíritu: un estudio de la experiencia religiosa y carismática de Jesús y de los primeros cristianos tal como aparecen en el Nuevo Testamento*, Secretariado Trinitario, Salamanca, 1981.
- EIBACH, U.: *Preghiera e immagini di Dio*, *Concilium* 26 (1990) 87-103.
- ESQUERDA BIFET, J.: *Experiencia "religiosa" y experiencia cristiana de Dios*, *Atéismo y diálogo* 4 (1988) 370-387.
- ESQUERDA BIFET, J.: *Experiències de Déu*, Balmes, Barcelona, 1981.
- ESTRADA, M. G.: *Comunidades religiosas con capacidad de llamada y acogida*, *Naturaleza y gracia* 3 (1983) 339-374.
Experiencia de Dios y compromiso temporal de los religiosos, Inst. T.V.R., Madrid, 1977.
- Experiencia religiosa en tiempos litúrgicos*, *Revista de Espiritualidad* 45 (1986) 178. szám; tematikus lapszám.
- Experiencia religiosa: actualidad, riesgos, posibilidades*, *Espiritualidad*, Madrid, 1977.
- Experiencia y teología del Espíritu Santo*, Secretariado Trinitario, Salamanca, 1978.
- FABRIS, R.: *L'esperienza di fede nella Bibbia*, Roma, 1987.
- FANTUZZI, V.: *L'esperienza religiosa oggi*, *Civiltà Cattolica* 138 (1987/1) 352-357.
- Fe y Religión. El complejo mundo del hecho religioso*, *Biblia y fe* 40 (1988); tematikus lapszám.
- FREITAS, J.: *O potencial desalienante da experiência religiosa*, *Veritas* 34 (1988) 321-330.
- FUREZ, G.: *Un estilo de vida alternativo: socioteología de la Vida religiosa*, *Vida religiosa* 5 (1986) 352-389.
- GAGNEBIN, L.: *Sentiment religieux, aliénation et aliénation religieuse*, *Études théologiques et religieuses* 4 (1988) 547-566.

- GALOT, J.: Le don de Dieu dans la vie consacrée, *La vie des communautés religieuses* 3 (1991) 224-241.
- GARCÍA, J. A.: La experiencia de Dios. Dónde emerge, qué sucede en su interior, *Sal Terrae* 67 (1979) 107-117.
- GELABERT, M.: Experiencia y experiencia cristiana, *Ciencia tomista* 1 (1988) 29-48
- GELABERT, M.: Seguimiento de Cristo y Vida religiosa, *Teología espiritual* 86 (1985) 259-274.
- GIORDANI, B.: *Respuesta del hombre a la llamada de Dios. Estudio psicológico sobre la vocación*, Atenas, Madrid, 1983.
- GOFFI, T. - SECONDIN, B. (ed.): *Problemi e prospettive di spiritualità, Queriniana*, Brescia, 1983.
- GÓMEZ CAFFARENA, J.: El "foro sobre el hecho religioso", *Iglesia viva* 147 (1990) 279-288.
- GONZÁLEZ BUELTA, B.: "Bajar" al encuentro con Dios. La transparencia del barro, *Sal Terrae* 2 (1988) 123-132.
- GONZÁLEZ FAUS, J. I.: Seguimiento de Jesús y Vida religiosa, *Diakonia* 28 (1984) 254-268.
- GRUMELLI, A.: Spazi religiosi in un mondo secolarizzato, *Euntes Docete* 40 (1987) 581-596.
- GUÉLLUY, R.: Je crois en Dieu, mais le Dieu de Jésus-Christ, Notre Seigneur, *La vie des communautés religieuses* 3 (1991) 205-214.
- GUERRA, A.: El cristiano del futuro: conversión al hombre y experiencia de Dios, *Revista de espiritualidad* 170 (1984) 9-38.
- GUERRA, A.: *Vita cristiana ed esperienza mistica*, Teresianum, Roma, 1982.
- GUERRERO, J. M.: ¿Cuál es la identidad de la vida religiosa hoy?, *Sal Terrae* 90 (1984) 107-116.
- GUERRERO, J. M.: La identidad de la Vida religiosa, *Vida religiosa* 3 (1981) 190-210.
- GUIJARRO, A.: *Y se fueron con El*, Confer - Vida Nueva, Madrid, 1983.
- HALKENHAUSER, J.: ¿Qué significa el "seguimiento de Cristo" en el contexto de la vida religiosa actual? *Diálogo Ecuménico* 54 (1980) 383-392.

- HERRÁIZ, M.: Pobreza y experiencia cristiana profunda, *Revista de Espiritualidad* 47 (1988) 265-294.
- INTERDONATO, F.: La experiencia de Dios: planteamiento y fundamentos, *Revista Teológica Límense* 20 (1986) 185-196.
- JENKINS, C.: Reflections on Experiencing God, *Review for Religious* 6 (1989) 836-840.
- JIMÉNEZ DUQUE, B.: *Encuentro con Dios*, Tau, Avila, 1981.
- JOSSUA, J. P.: Experiencia cristiana y comunicación de fe, *Concilium* n. 85, 239-251.
- KASPER, W.: Posibilidades de la experiencia de Dios hoy, *Selecciones de Teología* 9 (1970) 203-214.
- L'esperienza di Dio, oggi*, Cittadella, Assisi, 1985.
- LEATHY, L.: Expérience interieure et langage sur Dieu, *Science et Esprit* 27 (1975) 209-218.
- LEPARGNEUR, H.: Experiência de Deus, *Grande Sinal* 4 (1982) 265-285.
- LIBANIO J. B.: Discernement de la vocation et expérience fondatrice, *Vie consacrée* 4 (1987) 195-211.
- LIBÂNIO, J. B.: Discernimiento vocacional: a experiência fundante, *Convergência* 182 (1985) 195-206.
- Los jóvenes y la Vida religiosa, *Confer* 91 (1986) 407-415.
- LOTZ, J. B.: La crisi della Chiesa alla luce dell'esperienza religiosa, *Civiltà Cattolica* 139 (1988/3) 128-139.
- MAMPRA, T.: Unité et diversité de l'expérience religieuse, *Revue Théologique du Louvain* 10 (1979) 471-474.
- MANRESA, F.: La experiencia cristiana incluye la mediación eclesial, *Estudios eclesiásticos* 62 (1987) 165-180.
- MARTÍN MORENO, J. M.: La experiencia del Resucitado: una experiencia que desencadena vida, *Sal Terrae* 2 (1988) 163-174.
- MARTÍNEZ, M.: La opción religiosa desde la opción personal de Jesús, *Vida religiosa* 2 (1981) 119-130.
- MATTEILINI, G. C.: L'esperienza religiosa, *Credere oggi* 1 (1981) 16-34.
- MATURA, T.: Aproches de l'expérience de Dieu, *La vie des communautés religieuses* 3 (1987) 174-182.

- MATURA, T.: Le radicalisme évangélique et la vie religieuse, *Nouvelle Revue Théologique* 103 (1981) 175–186.
- MATURA, T.: Qual será a vida religiosa de amanhã? *Convergência* 14 (1981) 184–194.
- MATURA, T.: *Seguir a Jesús: de los consejos de perfección al radicalismo evangélico*, Sal Terrae, Santander, 1984.
- MATURA, T.: Vivir a fondo la vocación cristiana: ser esbozo del Reino, *Vida religiosa* 6 (1986) 428–430.
- MELO, J. S. B.: Experiência de Deus na formação e na vivência da vida religiosa, *Convergência* 14 (1981) 23–43.
- MICHELETTI, M.: Criteri di adeguatezza e problemi di validità nella giustificazione dell'esperienza religiosa, *Archivio di Filosofia* (1975/1) 115–132.
- MIETH, D.: Hacia una definición de la experiencia, *Concilium* 14 (1978) n. 133, 354–371.
- MOIOLI, G.: *Dimensione sperienziale della spiritualità*, in *Spiritualità, fisionomia e compiti*, LAS, Roma, 1981.
- MOIOLI, G.: L'acquisizione del tema dell'esperienza da parte della teologia, e la teologia della spiritualità cristiana, *Morcelliana* 6 (1981) 145–153.
- MOLTMANN, J.: Théologie de l'espérance mystique, *Revue D'Histoire et de Philosophie Religieuse* 59 (1979) 1–18.
- MORETTI, R.: Vita cristiana ed esperienza mistica, *Teresianum* 35 (1984) 385–395.
- MOUROUX, J.: *L'expérience chrétienne*, Aubier, Paris, 1952.
- PABLO, D. de: Oración y experiencia de Dios, *Revista de espiritualidad* 36 (1977) 17–28.
- PARENTI, S.: Esperienza, induzione, deduzione, *Sapienza* 40 (1987) 107–114.
- Péripitéiés de la vie de foi*, *Lumen Vitae* 1 (1991); tematikus lapszám.
- PIKAZA, X.: El religioso en el seguimiento de Cristo, *Vida religiosa* 6 (1983) 427–439.
- PIKAZA, X.: *Experiencia religiosa y cristianismo*, Sígueme, Salamanca, 1981.
- PITITTO, R.: Comprensione del "sacro": esperienza religiosa e analisi linguistico, *Sapienza* 36 (1983) 20–39.

- POSSENTI, V.: Appunti sull'esperienza religiosa, *Vita e pensiero* 7-8 (1986) 106-111.
- RAHNER, K.: La experiencia de Dios en la actualidad, *Universitas* 13 (1976) 25-30; 25 (1988) 295-300. (Magyarul: Istentapasztalat ma, *Sapientiana* 5 [2012/1] 1-13.)
- RAHNER, K.: *Teologia dell'esperienza dello Spirito*, Paoline, Roma, 1978.
- RAMÍREZ, A.: La experiencia de Dios, *Cuestiones teológicas* 36 (1986) 61-78.
- RIGOBELLO, A.: Esperienza di fede e struttura del sapere, *Studium* 73 (1977) 144-153.
- ROQUEPLO, Ph.: *Experiencia del mundo, ¿experiencia de Dios?, Sígueme*, Salamanca, 1969. (*Esperienza del mondo: esperienza di Dio?*, LDC, Torino-Leumann, 1972.)
- ROVIRA BELLOSO, J. M.: L'experiència de Déu en el món de la secularitat. Teologia i espiritualitat, *Revista Catalana de Teologia* 2 (1986) 313-338.
- ROVIRA I BELLOSO, J. M.: Dios rasga su silencio en los signos de su presencia, *Sal Terrae* 6 (1988) 451-464.
- SALZER, E.: Aspetti mistici dell'esperienza religiosa di S. Paolo, *Teresianum* 34 (1983) 3-39; 35 (1984) 99-131; 36 (1985) 139-167; 37 (1986) 393-426.
- SCHRAM, C.: Naturaleza y evolución de las motivaciones de perseverancia en la Vida religiosa, *Confer* 74 (1981) 321-367.
- SEQUERI, P.: Esperienza della fede e testimonianza della rivelazione, *Morcelliana* 6 (1981) 122-131.
- SERENTHÀ, P.: Il contenuto dell'esperienza cristiana e la teologia dogmatica, *Morcelliana* 6 (1981) 122-131.
- SEVESO, B.: Esperienza, pastorale, teologia, *Morcelliana* 6 (1981) 154-170.
- TAMAYO-ACOSTA, J. J.: El hombre de hoy ante los valores religiosos, *Biblia y fe* 15 (1989) 5-34.
- Testigos del Dios vivo, *Vida religiosa* 1 (1960).
- TILLARD, J. M.: Evocación en acto de la fe, *Vida religiosa* 6 (1986) 431-432.

- TOMÁS NAVAJAS, P.: Seguimiento Jesús en la fe, en medio de este mundo, *Confer* 78 (1982) 339-362.
- VIGNA, C.: Evidenza della fede?, *Rivista di filosofia neoscolastica* 3 (1989) 466-477.
- VIVES, J.: Cómo aparece Dios en la experiencia del mal y la injusticia: caminos de encuentro, *Sal Terrae* 829 (1982) 407-415.
- WILDERINK, W.: A experiênciã da gratuidade na caminhada do cristão e do religioso, *Convergência* 185 (1985) 394-409.
- ZEN, G.: Esperienza ed esperienza di fede, *Sapienza* 40 (1987) 435-442.
- ZEEVALLOS, N.: *Espiritualidad del desierto. Espiritualidad de inserción, Indo-American P. S.*, Bogotá, 1981
- ZUNZUNEGUI, J. M.: El "homo religiosus" hoy, *Iglesia viva* 146 (1990) 151-176.

Kiadja: Piarista Rend Magyar Tartománya
1052 Budapest, Piarista köz 1.
Honlap: www.piarista.hu
Felelős kiadó: Labancz Zsolt SP

Nyomás: *mondAt Kft.*
2600 Vác, Nádas utca 6.
Felelős vezető: Nagy László ügyvezető igazgató

ISBN 978-963-88543-9-1
ISSN 1585-2210

Miguel Angel Asian spanyol piarista atya a 90-es évek elején írta ezt a könyvet. Minden bizonnyal azóta sem vesztett időszerűségéből. Ma is szükségünk van arra, hogy reflektáljunk istenkapcsolatunkra, személyes istenképünkre, egyéni és közösségi imaéletünkre. Ma is rászorulunk arra, hogy világosabban lássuk hivatásunk és küldetésünk éltető forrását.

Időnként egy leporolt könyvben is hatalmas kincsekre lelünk. Talán e kiadványon keresztül is szólongat minket az Úr, hogy lépjunk vele szorosabb kapcsolatra, fogadjuk be újból Szentlelkének kegyelmét. Ő mindig kész arra, hogy átalakítsa életünket, és örömhírének, igazságának, irgalmasságának megújult tanúivá tegyen minket.